

Ölümünün 40. Yılı Münasebetiyle
YAHYA SAİM OZANOĞLU’NUN YAYIMLANMAMIŞ
ESERLERİ

Prof. Dr. Nâzım H. POLAT*

Kültür ve edebiyat tarihimize ait çalışmalar çoğaldıkça, toplu değerlendirmelere girememiş nice olay ve şahıs kadrosuyla karşılaşyoruz. Edebiyat tarihinin daha ziyade zirvelerle uğraşması, her şeyin bir sınır/ölçü dahilinde olmasının ortaya çıkardığı gerekliliktir. Ancak bazen zirvelerin yakınlarında duranlardan söz edilirken, gölgede kalanlar oluyor. Onların da müstakil araştırmalara konu olması lâzımdır. Yahya Saim Ozanoğlu hakkındaki çalışmalarımız böyle bir düşünce ile başladı.

Bu yazımızla, onu, ölümünün 40. yılında, aydınlarımızın (belki yine “ilgili akademisyenlerimiz” demek daha doğru) hafızasında izi bulunanlar arasına sokmaya çalışacağız. Yöntemimiz, önce gölgede kalmanın sebeplerini izahta yardımcı olabilecek zemini tespit ve sonra, yayımladığımız metinlerin onun sanat hayatında nasıl bir yer tuttuğunu ifadeye çalışmak biçiminde olacaktır.

I. GÖLGELEYİCİ ZEMİN

Günümüz Türkiye’sini şekillendiren köklü değişimler, II. Meşrutiyetten sonra baş göstermeye başlamıştır. 23 Temmuz 1908’den itibaren Osmanlı Devleti haritası küçülmeye devam ederken diğer taraftan 31 Mart Vak’ası, 1909-1920 arasında 5 seçim ve ortalama 6 ayda bir hükümet değişikliği, Trablusgarp Savaşı (1911) ile başlayıp 1912-1913 (Bal-

* Niğde Üni. Fen-Ed. Fak. nazimhpolat@hotmail.com

kan Savaşları), 1914-1918 (I. Dünya Savaşı) yılları boyunca devam eden savaşlar silsilesi, Millî Mücadele (1919-1922) ile noktalanmıştır. Yani 12 yıllık savaşlar silsilesi... Bu süreçte Batı Türklüğü haritasının küçülüşü artık son haddine varmıştır. Aynı sürecin diğer sosyal ve siyasî yapı unsurlarını nasıl değiştirdiğini bilmeyen yoktur. Söz konusu yapı unsurlarından basın âlemi, olumsuzlukları en çok yaşayanların başında gelir. Bunlardan en basitini, ama konumuzla ilgili olanını söyleyelim: 1914-1923 arasında edebî yayınlar, II. Meşrutiyet'in başlarındaki kadar çoğalarak devam etmek şöyle dursun, azalmıştır. Devrin en önemli yayın organlarından Servet-i Fünun'un Kasım 1915 – Kasım 1916 arasında çıkan 50 ve 51. ciltlerinde edebiyat namına sadece 5 (beş) manzume yayımlandığını söylemek, konuyla ilgili değerlendirmeye yeterli zemin teşkil edebilir. Basın âlemi için diğer bir açmaz da başta süreli yayın organları (özellikle gazeteler) olmak üzere, basılı malzemenin kalitesiz kâğıtla yayımlanması ve kütüphanelere yeterince yer alamayışı, yer alabilenlerin de korunamayışındır. Millî Mücadele'nin sesi olan nice basın organını bugün tam koleksiyon halinde bulamayışımızın ne büyük bir millî facia, en hafif ifadesiyle talihsizlik olduğunu hatırlayalım.

İşte bu kara tablo, bugün, malzemesini eski harfli süreli yayınlar üzerinden temin eden araştırmacılar için en büyük sorundur. Durumun bilincine varan Türkiye Cumhuriyeti, 1937'de "Derleme Kanunu"nu çıkarmış ise de amaca ulaşmada çok başarılı olunduğu söylenemez.

Yahya Saim Ozanoğlu'nun yazı hayatı, işte bu olumsuzluklar yumağının oluştuğu döneme rastlamaktadır.

Diğer yandan II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'in ilk yıllarına (Atatürk'ün ölümüne) kadar uzanan dönemin sosyal, siyasî, kültürel ve edebî zemini- ne uygun tarzda yazanlardan büyük bir kısmı, daha sonraki devrin icaplarına uyamadıkları için, yayın hayatından uzak kalmış veya ilgi çekmemişlerdir. Yahya Saim, bu sınıfta değerlendirilebileceklerin en tipik olanları arasındadır. Edebî hayata adım attığı 1911'den itibaren kalemini Millî Edebiyat hareketi çizgisinde yürüten Yahya Saim'in, Atatürk döneminin sonlarına doğru bu yönelişin cazibesini yitirmesiyle, artık kenara çekildiğini söyleyebiliriz.

Fakat bir edibin, devrin nabzını tutan yayın organlarında görülmemesi, onun yazmadığını göstermez. Ozanoğlu, bu bağlamda değerlendirilmesi gerekenlerin tümünü temsil edebilecek kimselerdendir. Yahya Saim'in bugüne kadar yayımlanmamış şiirleri, hacim itibarıyla yayımlananlardan daha fazladır.

II. YAHYA SAİM ve YAYIMLANMIŞ ESERLERİ

Yahya Saim hakkında bilgi veren kaynakların en sağlamı, Mehmet Behçet Yazar'ın "**Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı**" adlı eseridir¹. Çünkü buradaki bilgiler, bizzat Yahya Saim'in kaleminden çıkmadır. Ancak 1894'te doğup 1962'de ölmüş birinin ilk 40 yılını aydınlatan bu bilgilerin noksanlığı ortadadır. Ayrıca, söz konusu bilgiler, edebiyat âlemine 1911'de adım atmış birinin yazı hayatının sadece yarısını aydınlatıyor demektir. Mehmet Behçet Yazar'ın bazı bilgileri tashihle 1941'deki bir yazısı² da 47 yaşındaki -yani ölümünden 21 yıl önceki- Yahya Saim'i anlatmaktadır. İkinci dereceden sayabileceğimiz diğer bazı kaynaklardaki bilgi kırıntılarını uç uca ekleyen Yunus Balcı, şairimizle ilgili yüksek lisans tezinde, onun hayatı ve eserleri hakkındaki bilgileri derli toplu hale getirmiş fakat son on yılına dair herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır³.

Daha önce yayımladığımız üç yazı⁴ ile, Yahya Saim Ozanoğlu (1874-1962)'nin hayatı, eserleri ve sanatı hakkında toplu bilgiler vermiştik. Ayrıca yayımlanmış olmasalar da elimizdeki malzemenin bir kısmıyla yaptırdığımız bir lisans tezi⁵ ve Yahya Saim hakkındaki dağıntık malzeme ve bilgileri daha genişçe ele alan (yukarıda andığımız) yüksek lisans tezi ile şairimizin, en azından konuyla ilgili akademisyenler için daha tanınır kılındığını söyleyebiliriz.

Bu yazıda amacımız Yahya Saim'in yayımlanmamış kalem mahsullerini bilim âlemine sunmak olduğu için, "hayatı" konusunda yukarıdaki kaynakların bilgilerini tekrarlamak yerine, onlara, toplu tanıtım öl-

¹ Mehmet Behçet YAZAR'ın *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı* (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1938) adlı eseri, 43 edibin hayatı, eserleri, edebî görüşleri ve edebiyat tarihimiz hakkındaki fikirleri; bizzat kendilerinin konuyla ilgili sorulara verdiği cevaplarla meydana getirilmiştir. Dolayısıyla Yahya Saim hakkındaki bilgiler (s. 443-454) de kendisinden alınmadır.

² M(ehmet) Behçet YAZAR: "*Edebiyatçılarımızı Tanıyalım -Yahya Saim Ozanoğlu*", *Yedigün* der., nu. 417, 3 Mart 1941, s.16

³ Yunus BALCI: *Yahya Saim Ozanoğlu -Hayatı ve Sanatı*, İstanbul Üni. Sosyal Bil. Ens., İstanbul 1991 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi)

⁴ Nâzım H. POLAT: "*Ölümünün 30. Yılında Yahya Saim Ozanoğlu*", *Kızılırmak* der., nu: 9, Eylül 1992, s. 4-7.

(aynı yazar): "Yahya Saim Ozanoğlu -Sanat Anlayışı, Eserlerinde Şekil ve Muhteva", *Kızılırmak* der., (Sivas), nu: 10, Ekim 1992, s. 4-7.

(aynı yazar): "Yahya Saim Ozanoğlu'nun Bir Hicviyesi", *Yedi İklim*, C. 9, nu: 62, Haziran 1995, s. 49-50.

⁵ Sevgi ÖZTOSUN: *Yahya Saim Ozanoğlu ve Eserleri*, Cumhuriyet Üni. Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl., Sivas 1991 (yayımlanmamış lisans tezi)

çüsünü aşmayacak derecede yer vererek, ailesinden de aldığımız bilgilerle ancak eksik noktaları tamamlamakla yetineceğiz.

Eldeki bilgilere göre Yahya Saim, 1310 (1894)'da İstanbul'un Mercan Mahallesinde doğdu. Babası, bir ara Rize mutasarrıflığı yapan, son Osmanlı Mebusan Meclisine Erzurum milletvekili seçilen Belekzade Yusuf Ziya Bey (1860-1933)⁶, annesi Hicaz Fırka Kumandanı Yahya Paşanın kızı Lutfiye Hanımdır.

Bu aileden tanıdığımız başka simalar da var. Eşi, oğlu ve kızından aldığımız bilgilere göre Yahya Saim'in dedesi Erzurum Belediye reislerinden Osman Efendidir. *Rabb'in Divanında* adlı ve ilk defa bu makale çerçevesinde yayımladığımız eserin ithafında ve diğer notlarında bizat kendisinin zikrettiği diğer yakın akrabaları ise şöyle:

Dedesi Osman Ağanın babası İbrahim Ağa, onun babası Ababelekzade Hacı Ömer Ağa

Amcası Hamdi Bey (Trabzon Mektubî Kalemî mümeyyizi) ve oğlu Nurettin Belek

⁶ Kâzım KARABEKİR'in hatıralarına göre Rize Mutasarrıfı Ziya Bey, Anadolu'daki hareketliliği tespit ve İngiliz mandası lehine çalışmalar için, Heyet-i Tahkikiye reisi olarak Trabzon'a gönderilmiştir. 28 Ağustos 1919'da burada Kâzım Karabekir'le görüşen Ziya Bey, İngiliz Muhipler Cemiyeti mensubu olarak Amerikan mandası karşısında İngiliz mandasının "felâketli vaziyeti kurtarmada" faydalı, hatta bu yolla "İslâm Birliğinin bile mümkün" olabileceğini söyler. Karabekir'in durumu bütün vahametiyle ortaya koyucu açıklamalarından sonra ikna olan Ziya Bey, bir itirafta bulunarak şöyle söz verir:

"Ben şimdiye kadar bu gibi muhakeme işitmedim. Fikriniz pek doğrudur. İstanbul'da gaflet içinde yaşıyormuşuz. Namus üzerine söz veriyorum, artık ben de bu fikri herkese telkin edeceğim. İşte İstanbul'un bana verdiği gizli talimat ve benim yazdığım iki şifre. İngiliz Muhipleri Cemiyeti beyanname ve programını da takdim ederim. Artık ben de sizinle birlikte milletimizin istiklâli için çalışacağım."

Ziya Bey daha sonra, İstanbul hükûmetine çektiği telgrafta, İngiliz Muhipleri Cemiyetinin Anadolu'da hiç benimsenmediğini bildirir. 1919 seçimleriyle, Misak-ı Millî'yi yapan son Osmanlı Mebuslar Meclisinde Erzurum milletvekili olur. İstanbul'u işgal eden İngilizlerin 16 Mart 1920'de Meclisi basarak birkaç milletvekilini tutuklamaları üzerine bazı milletvekilleri, Meclisin dağılmasını teklif eder. Erzurum mebusu Ziya Bey itirazla der ki: "*Halk bizi ya Malta'ya ya baltaya diye gönderdi, dağılmayalım, İngilizler bizi süngü ile dağutsın.*" Aynı kaynaktan öğreniyoruz ki İngiliz işgaline karşı bu derece metanetle direnen Yusuf Ziya Bey; Erzurum müftüsü Sadık Bey'e, "İstanbul'da vaziyette tebeddülât yoktur. Ankara'ya kaçan mebuslar İttihat ve terakki bakiyesidir. İtimat etmeyin." tarzında, İstanbul'daki Meclise taraftarlık uyandırmaya çalışan bir mektup yazmış fakat ele geçirilen bu mektup, karşı bir tedbirle hükümsüz bırakılmıştır. İstanbul'daki Meclise taraftarlık bildiren bu mektup Ankara Meclis-i Millîsine gönderilmiş ve daha sonra Ankara'ya gitmesine rağmen Yusuf Ziya Beyin TBMM mebusluğu kabul edilmemiştir (Kâzım KARABEKİR: *İstiklâl Harbimiz*, Merk Yay., İstanbul 1988, s. 141-142, 521, 647).

Büyük amcası Rıza Bey (çiftçi) ve oğulları Sabahattin, Fahri Belek (öğretmen), Mehmet Belek (Mülkiye mezunu)⁷

Dayısı Cemil Bey (1865- 30 Ekim 1928; şair, Maarif Nezareti İhsaiyât Şubesi müdürü)⁸

Annesinin dayısı Şeker Ahmet Ali Paşa (1841-1906, ressam, Müsafirin-i Ecnebiye teşrifâtçısı)⁹

Ablası Muazzez Hanım

Kız kardeşi Nâzime Özışık

Ağabeyi Osman Zeki Işık (2 Ekim 1892-19.11.1959) Mülkiye mezunu, yazar)¹⁰

Bütün bu aile bağlarıyla ilgili bilgiler, Yahya Saim'in kültürel hassasiyet ve kökleri hayli kuvvetli bir aileden geldiğini ortaya koyuyor. Öyleyse şairimizin, devrin iyi okullarında eğitim görmesi, beklenen bir durumdur. Nitekim ilk tahsilini İstanbul'da Cerrahpaşa Mahalle Mektebi, Şemsülmaarif, Tefeyyüz ve Ravzatülmaarif iptidaîlerinde yaptıktan sonra, devrin en gözde, en köklü eğitim ve kültür kurumu olan Galatasaray Sultanîsine girdiğini görüyoruz . Buradan 1327-1328 (1911-1912) ders yılında mezun olup, Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Fakültesine girer. Darülfünundan mezuniyeti ise 1329-1330 (1913-1914) ders yılındadır.

Meslek (öğretmenlik) hayatı İstanbul'da Çandarlı Kara Halil İptidaîsinde başlar. I. Dünya Savaşı yıllarında, Harbiye Nezaretinde kâtip olarak askerliğini yaptıktan sonra, 1919'da Darüleytam (Balmumcu) hocası, 1920'de Haydarpaşa Hastahanesi Karantina Müdürlüğü ve 1921'de Darüleytamları Genel Müdürlüğü memuru oldu. 1923'te Konya Lisesi

⁷ Hakkında geniş bilgi için bk. Mücellidoğlu Ali ÇANKAYA: *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, V. C., Mars Mat., Ankara 1968-1969, s. 2023. Buradaki bilgiye göre C. KASAROĞLU, H. ORHUN, K. ATAKUL ile müştereken *50 Ünlü Vali* (Ajans Türk Mat. 1969) adlı bir eseri var.

⁸ Hakkında geniş bilgi için bk. İbnülemin Mahmut Kemal İNAL: *Son Asır Türk Şairleri*, MEB. Yay., İstanbul 1969, s. 228-229; karş. "*Cemil Bey*", *Meydan LAROUSSE*, Sabah gz. Yay., İstanbul 1992, s. 99 (Buradaki bilgiye göre ilk şiirlerinde "Nihanî" mahlasını kullanmıştır.)

⁹ "Şeker" lâkabı, yaradılışındaki sevimlilik ve hoş sohbet oluşundan dolayı verilmiştir. Hakkında geniş bilgi için bk. Ayhan DÜRRÜOĞLU: *Şeker Ahmet Paşa*, İstanbul 1962. Daha çok sanatı için bk. Cemal TOLLU: *Şeker Ahmet Paşa*, MEB Yay., İstanbul 1967.

¹⁰ Hakkında geniş bilgi için bk. Mücellidoğlu Ali ÇANKAYA: *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, IV. C., Mars Mat., Ankara 1968-1969, s.1496-1497. burada gösterilen *Bizde Maarif-i İbtidaiye* (1921), *Kuvâ-yı Millîye* (1922), *Genç İdarecilere İdarî ve İçtimai Düsturlar* (1923) ve *İdare* (1924) adlı kitaplar, Yahya Saim'in kitaplarının kapağındaki ilanlarla da okunması tavsiye edilen "Zeki Ziya" imzalı eserlerdir. Osman Zeki Beyin ilk eşi Güzin Hanım, Gn. Pertev DEMİRHAN'ın kızıdır.

Türkçe öğretmenliğine atandı. Bu tarihten itibaren emekliliğine kadar hep Türkçe, Edebiyat ve felsefe öğretmeni olarak çalıştı. Görev yerleri, sırasıyla şöyledir. 1924: Kayseri Lisesi ve Öğretmen Okulu, 1929: Trabzon Erkek Lisesi, 1932: Ankara Lisesi, 1933: Kayseri Lisesi, 1933: İstanbul Uluköy Ortaokulu, 1935: Emirgan Orta Okulu, 1938: Üsküdar 1. Orta Okulu, 1941: Haydarpaşa Lisesi¹¹. Bu arada 1943'te Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Doçentlik kadrosuna müracaatından olumlu sonuç alamayarak Haydarpaşa Lisesi öğretmenliğine devam eder. 15 Eylül 1953'te bu görevinden "genel kültürünün noksanlığı" gerekçesiyle emekliye sevk edilir. Aile efradının söylediğine göre Yahya Saim'in bu şekilde emekliye sevk edilişi, o zamanki İstanbul Maarif Müdürü Bahattin Örnekol ve Haydarpaşa Lisesi Müdürü Sami Ergüden'in hususmetinden ötürüdür¹².

Şair kendisine reva görülen bu muameleyi bir an bile unutamayıp ölünceye (3 Temmuz 1962) kadar bir münzevi olarak yaşamıştır.

Yahya Saim 1941'de Hesna Gürışık Hanımla (1325-6 Mart 1993) evlendi. Çocukları Ziya Fatih ve Sönmez Gürışık Ozanoğlu¹³ İstanbul'da yaşamaktadırlar.

Şairimiz bu öğrencilik ve meslek hayatı boyunca bazı edebî ve kültürel mahfiller içinde de bulunmuştur. Henüz Darülfünun Edebiyat Şubesi öğrencisi iken, Yahya Kemâl hayranlığı ile bir sanat mahfili oluşturup, Şahabettin Süleyman'ın teşvikleriyle; Fecr-i Âti'nin artık verimsizleştiği ve kendilerinin onlardan farklı bir kuşak olarak sanat hayatına yeni ve millî bir çehre kazandıracakları iddiasıyla Yeni Nesil veya Nesl-i Âti adlı bir Cemiyet kurduklarını ilan eden grubun sohbet toplantılarına katıldığını görüyoruz¹⁴. Edebiyat tarihimizde Şahabettin Süleyman'ın isimlendirmesiyle "Nâyîler" diye bilinen bu grup, bir taraftan Anadolu'nun Türkleşmeye başladığı devirlerden Mevlâna, Yunus, Aşık Paşa gibi edip-

¹¹ Yunus BALCI: a.g.e., s.11-12 (Haydarpaşa Lisesindeki memur sicil kütüğü nu. 3518'deki kayıtlara istinaden).

¹² Şair, bu kimseleri 1957'de yazdığı "Hicviyye-Der Beyan-ı Cehl-i Mutlak" başlıklı bir manzumesiyle yerden yere vurur. Metin için bk. Nâzım H. POLAT: "Yahya Saim Ozanoğlu'nun Bir Hicviyesi".

¹³ Sönmez Gürışık OZANOĞLU, İngilizce'den yaptığı çevirilerle basın-yayın dünyasının tanıdığı isimlerdendir. Bunlardan birkaçını sayalım: *Şahika* -A. . CRONIN (1966), *Yosma* - Daniel de FOE (1966), *Utunç Duvarında Casusluk* -John le CARRE (1966), *Acı Hatıralar* - Dennise ROBINS (1967), *Bambu* - Pearl BUCK (1967), *Beyaz Diş* - Jack LONDON (1971).

¹⁴ Halit Fahri OZANSOY: *Edebiyatçılar Geçiyor*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1967, s.8-9; aynı yazar: *Edebiyatçılar Çevremde*, Sümerbank Kültür Yay., Ankara 1970, s. 249-251.

lerdeki samimiyeti temsil etmeğe, diğer yandan Eski Yunan'a yönelerek Avrupa'daki gibi bir Rönesans başlatmaya çalışacaklardı¹⁵. Bu yönelişin izleri; Ozanoğlu'nun ta 1939'da yayımladığı *Bugünün Destanı*'nda hatta 1943'te Ankara Üniversitesi doçentlik kadrosu için müracaatında tez olarak sunduğu ve burada yayımladığımız "*Tarih ve İctimaiyât Yönünden Cemiyet ve Teşkilâtımıza Dil ve Edebiyatımıza Güzel Sanatlarımıza Bir Bakış*" başlıklı makalesinde bile vardır. Ancak daha sonraki eserlerinde ve yayımlanmamış manzumelerinde bu iz silinmişe benziyor.

Millî Edebiyat hareketine muhkem ilkeler getirmek ve özellikle hece veznini yaygınlaştırmak niyetiyle, aralarında Yahya Saim'in de bulunduğu 10 edibin 1917 Haziran başlarında **Şairler Derneği**ni kurduğunu görüyoruz¹⁶. Şairler Derneği, yayın organı olarak Servet-i Fünun dergisini, toplanma mekânı olarak ise Türk Ocağını seçmişti. Ziya Gökalp'i "mürşit" bilen şairin Türk Ocağı ile münasebeti bulunla bitmiyor. 1918'de bu derneğin faaliyetlerine katıldığını ve 18 Aralık 1918'deki kongrede, Merkez İdare Heyetine "Murahhas-ı Mesul" seçildiğini, 17 Ekim 1920 tarihli 15. kongrede ise kâtip üye olarak görev aldığını biliyoruz.¹⁷

Cumhuriyet yıllarında da aynı tip kültürel faaliyetlerine Halkevleri çatısı altında devam eder. Meselâ Çoban Ateşi'nin 3. cildinde yer alan "Gazi Çocukları" başlıklı şiiri 23 Nisan 1933'te Ankara Halkevinde düzenlenen bir programda okuduğunu, bir dipnotla kendisi belirtiyor¹⁸. Evrakı arasında bulduğumuz CHP Kadıköy Halkevi Reisliğinden gönde-

¹⁵ Şahabettin Süleyman: "*Yeni Bir Gençlik Karşısında –Nâyiler*", *Safahât-ı Şiir ve Fikir* mec., nu. 1, 6 Mart 1330 (19 Mart 1914), s. 3-6 (Yeni harflerle neşri için bk. Nâzım H. POLAT: *Şahabettin Süleyman*, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 1987, s. 169-177).

Konuyla ilgili diğer bazı yayımlar: Şevket TOKER: "Edebiyatımızda Nev-Yunanîlik Akımı", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sayı: 1, Ege Üni. Sosyal Bil. Fak. Yay., İzmir 1982; Nâzım H. POLAT: "Yeni Nesil Tarafından Rübap Mecmuasında Fecr-i Âti'ye Karşı Yürütülen Mücadele", *Türk Dünyası Araştırmaları*, nu. 19, Ağustos 1982, s.138-153; aynı yazar: "Nâyiler", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 6. C., Dergâh Yay., İstanbul 1986, s. 535-536; Sadık TURAL: "Yahya Kemâl'in Arayışlarının Yol Açtığı Bir Edebî Topluluk: Nâyiler", *Edebiyat Bilimine Katkılar*, s. 99-114.

¹⁶ Şairler Derneğinin kuruluş haberi ilk önce 21 Haziran 1917 tarihli *Türk Yurdu* dergisinde ("*Şairler Derneği*", C. 12, nu. 9, s. 3486/144) çıkmıştır. Fakat kuruluş tarihinin biraz daha önce olduğunu tahmin etmek zor değil. Diğer kurucular: Orhan Seyfî (ORHON), Hasan Zeki, Sâfi Necip, Salih Zeki (AKTAY), Selahattin Enis (ATABEYOĞLU), Ömer Seyfettin ve Faruk Nafiz (ÇAMLİBEL).

¹⁷ Hüseyin TUNCER, Yücel HACALOĞLU, Ragıp MEMİŞOĞLU: *Türk Ocakları Tarihi*, 1. C., Türk Yurdu Yay., Ankara 1998, s.63, 67, 78.

¹⁸ Yahya Saim OZANOĞLU: *Çoban Ateşi-III (Süngülerin Gölgesinde)*, Kayseri 1933, s. 7.

rilmiş 13. 7. 1943 tarihli bir mektupta ise 16. 7. 1943'te derneğin "Dil ve Edebiyat Şubesi Umumî Toplantısı"nda Yahya Saim'in "*İnkılâp Edebiyatı*" konulu bir tezin okunup tartışılacağı bildirilmektedir.

Yahya Saim, 1916- 1962 arasında 11 kitap(çık) yayımlamıştır.

Bunlar;

1. *Hilâlin Gölgesinde*, Matbaa-i Askeriye, İstanbul, 1916 25 s.
2. *Memleket İlhamları*, Türk Neşriyatevi, İstanbul, 1919 40 s.
3. *Leylâ'nun Ölümü*, Kader Mat., İstanbul 1922, 32 s.
4. *Mayıs Gecesi*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1923, 16 s.
5. *Mahşerde Sabah*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1925, 107 s.
6. *Çoban Ateşi-1* (29 Teşrin-i Evvel), İstanbul 1928, 16 s.
7. *Çoban Ateşi-2* (23 Nisan), Kayseri 1928, 46 s.
8. *Gül ve Lale Bahçelerinde-* Bir Devrin Hatırası-, İstanbul 1931, 36 s.
9. *Çoban Ateşi-III* (Süngülerin Gölgesinde), Kayseri 1933, 16 s.
10. *Bugünün Destanı*, İstanbul 1939, 8 s.
11. *Bezm-i Rindan* –Bahçe, Kader ve Rintlerin Şarabı-, Ankara 1962, 31 s.

Yukarıdaki eserlerden Çoban Ateşi I-III manzum ve mensur (hitabeler), diğerleri ise manzumdur. Söz konusu eserlerde yer alan metinler, onun yayımlanan kalem mahsullerinin, sayı itibarıyla değilse de hacim itibarıyla hemen hemen yarısıdır¹⁹.

Yahya Saim'in biri mensur diğerleri manzum yayımlanmamış kalem tecrübeleri ise yayımlananların tamamından hacim itibarıyla epeyce fazladır.

Şu halde, bu yazımızla, Yahya Saim külliyyâtını en az iki katına çıkarmış oluyoruz.

¹⁹ Yunus BALCI, şairimizin gazete ve mecmualarda 1957'ye kadar çıkan 85 adet şiirini sıralıyor (a.g.e., s.573-577). Bu liste 1931'e kadarki yıllar için hemen hemen tamamına yakındır. Fakat 1957'ye kadar gelen listenin 1931'den sonraki kısmına sadece 6 şiir düşmektedir. Bizim tespitlerimiz (şimdilik), 1931'den sonra 20 şiirinin daha yayımlandığı yolundadır. Yazımızı onun yayımlanmamış eserleriyle sınırlandırdığımız için bu konuyu dışarıda tutuyoruz.

III. YAHYA SAİM'İN YAYIMLANMAMIŞ ESERLERİNİN TESBİTİ

Yahya Saim Ozanoğlu'nun II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki yayın faaliyetinin sıklığını, fakat edebiyat tarihlerimizde yeterince yer almadığını görünce, konuyla ilgili araştırmalarımızı yazı haline getirmeye ve böylece onun ihmal edilmemesi gereken bir kıymet olduğuna dikkat çekme kararı vermiştik.

Ölümünün 30. yılında onu hayatı, sanatı ve eserleriyle toplu halde bilim dünyamıza yeniden tanıtmaya çalışırken, şairin kızı Sönmez Gürışık Ozanoğlu ve oğlu Fatih Ozanoğlu ile tanışmıştık. Araştırma sonuçlarımızı anlatınca, bunlardan bir kısmını onların da babalarından öğrenemediklerini gördüm. Yayınlanmış kitaplarının arka kapaklarında, yayımlanacağı duyurulan bazı eserlerinin varlığına dikkat çekince onlar, bu eserleri kendilerinin de bilmediğini fakat ellerinde babalarından kalma bir dosyada şiirler bulunduğunu, ama bunların bir yerde çıkıp çıkmadığını bilmediklerini söylediler.

Daha sonraki bir görüşmemizde söz konusu metinleri alıp, Yahya Saim'in kitaplarında veya çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış manzumeleri, yazıları ile karşılaştırdım. Böylece, yayımlanmamış metinler ortaya çıktı.

Söz konusu metinlerden bir kısmı Latin harfleriyle daktilo edilmiş ama üzerinde genellikle Arap harfli el yazısıyla düzeltmeler, ilaveler yapılmıştı. Metinlerin çoğu ise şairin eski harfli el yazısıyla idi. Sadece bir metin yine Yahya Saim'in el yazısıyla ama Latin harfli idi. Bu metin onun 1943'te Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Bölümü için ilan edilen doçentlik kadrosuna müracaatta verilmiş "*Tarih ve İçtimaiyât Yönünden Cemiyet ve Teşkilâtımıza Dil ve Edebiyatımıza Güzel Sanatlarımıza Bir Bakış*" başlıklı makalesidir²⁰.

Eldeki yayımlanmamış metinlerin büyük bir kısmının dört-beş ayrı nüshası vardı. Mukayese yoluyla bunların en son şekline ulaşıldı. Şair, kitap projelerinin hangisine (bölümlerine) hangi parçaların alınacağını da not etmişti. Fakat her bir seferinde bu listeler değişiyordu. Burada da yine mukayese yoluyla en son yaptığı listeler tespate çalışıldı.

²⁰ Yahya Saim'in bu müracaatı, eserinin daktilo ile yazılmadığı gerekçesi ile DTCF'nin Birinci Teşrin 1943 tarih ve 2249 sayılı yazısı ile reddedilmiştir.

IV. YAYIMLANMAMIŞ METİNLERİN DÖKÜMÜ*

Şair, yayımlamadığı metinlerin çoğunu altı ayrı kitap halinde düşünmüş, isimlerini ve bölümlerini bizzat belirlemiştir. Hatta bunlardan bazılarının kitap halinde yayımlanacağına dair ilânlar bile çıkmış, ancak taahhüt yerine getirilememiştir. Ozanoğlu'nun bölümlemesine göre, söz konusu manzum metinlerin biri, tek başına bir kitapçık; asıl büyük kısmı ise, “İlâhî Şiirler Serisi” ortak başlıklı “Tanrı’dan Sesler (Allah’a Götüren Yol)” ve “Rabb’ın Divanında” adlı iki kitap teşkil edecektir. Rabb’ın Divanında kitabında yer alacak şiirleri kendi kompozisyonuyla gösteren müsvedde bu eseri takip edecek üç kitap gösteriliyor:

1. Madalyonlar
2. Ölümünden Sonra
3. Tarih Karşısında Atatürk.

Fakat bu kitap hazırlıklarının da niyet safhasında kalıp basılamadığını belirtelim. Elimizdeki müsveddeler arasında bu kitaplara girecek metinlere rastlayamadık.

Metnini bulabildiğimiz eserlere dönerek biraz daha yakından bakalım.

1. Bir Mehtap Gecesinin Hatıraları

Yahya Saim daha 1938’de Mehmet Behçet Yazar’ın sorularını cevaplarken “Bir Mehtap Gecesinin Hatıraları” adlı manzum hikâyeye biçiminde bir eser yayımlayacağını belirtiyordu²¹. Fakat daha sonraki eserlerinde böyle bir eserin ilânı görülüyor. Muhtemelen şair, Türkiye’de artık değişen şiir anlayışı karşısında ilgi göremeyeceğini düşünerek -bir dergide olsun- bu eserinin yayımına cesaret edememiştir. Elimizdeki metinlerden, yazılış tarihi (sonundaki kayda göre 26 Ağustos 331 yani 7 Eylül 1916) bakımından en eskisi olan Bir Mehtap Gecesinin Hatıraları’nı yayımlanmamış kitapların ilki olarak kabul ediyoruz. Bu dokuz bölümlük manzum hikâye, intiharla sonuçlanan bir aşk fâciasıdır.

2. Tanrı’dan Sesler:

Yukarıda sözü edilen İlâhî Şiirler Serisinin ilki olan Tanrı’dan Sesler, şu beş bölümden oluşmaktadır:

* Metinlerin kolayca takibi için, sonda bütün parça başlıklarının yer aldığı bir “İÇİNDEKİLER” sayfası eklenmiştir.

²¹ Mehmet Behçet YAZAR: Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı, s.444.

Birinci Bölüm: *Şafak Senfonisi* (9 parça)

İkinci Bölüm: Ebediyet Yahut Bezm-i Âli (Duyduğum Ses) (19 parça)

Üçüncü Bölüm: *Yerden Göğe* (19 parça)

Dördüncü Bölüm: *Seni Seyrediyorken* (tek manzume)

Beşinci Bölüm: *Nûr (İrşâd-ı Semâvî)* (tek manzume)

Altıncı Bölüm: *Sermestî-i Ebedî* (2 manzume)

Fakat şairimizin yayımlanmış eserlerinin cep kitabı boyutlarında 8 sayfadan (Bugünün Destanı) 107 sayfaya (Maşerde Sabah) kadar değişen küçük hacimlerde olduğu göz önüne alınırsa; yayım sırasında bunların herbirinin ayrı bir kitap şekline dönüştüreceğine hükmlenabilir.

Tanrı'dan Sesler'deki 51 şiirin tamamına yakın bir kısmında, yazılış yeri ve tarihi de belirtilmiştir. Buna göre söz konusu metinler 1948-1961 arasında yazılmışlardır. Ancak çoğu 1957 yılına aittir.

3. Rabb'in Divanında

Yahya Saim, Maşerde Sabah'ın arka kapağında, Felsefî Şiirler Serisinden "Rabb'in Divanında" adlı ikinci bir kitabının yayımlanacağını ilân etmiş, Mehmet Behçet Yazar'a verdiği yayımlanacak kitaplar listesinde de aynı eseri "felsefî poem" nitelemesiyle göstermiş²² fakat buna muvaffak olamamıştır. Bizim tespit ettiğimiz yayımlanmamış metinlere göre bir de "Yerden Göğe Hitaplar" açıklayıcı ismini de taşıyan Rabb'in Divânında, üç parça manzumeden meydana gelmiştir. Bitiriliş tarihi belirtilmemiş olsa da yukarıdaki ilanlara bakarak, 1925'ten biri basılmayı beklediğini söyleyebiliriz.

4. Yaradılış

Bahsettiğimiz müsveddelerden, Yahya Saim'in, "Yaradılış" adlı dördüncü bir kitap daha planladığı anlaşılıyor. Şair, bu esere girecek 8 metni "Yaradılış Kitabından" diye gösterdiğine göre, söz konusu kitaba almayı düşündüğü fakat son şeklini veremediği başka parçalar da var demektir. Mevcut metinlerden iki tanesinde yazılış tarihi mevcut: 1957 ve 1961. Diğerlerinin de bu tarihler aralığında yazıldığı kabul edilebilir.

²² Mehmet Behçet YAZAR'ın Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı, s.444.

5. Türkçe Kıt'a ve Rubailer

Şairin müsveddeleri arasında 12 parça hece ölçüsüyle yazılmış manzumeden oluşan "Türkçe Kıt'a ve Rubailer" adlı beşinci bir kitap projesi daha var. 7'li hece vezniyle fakat pek çok mısradaki durak hatasıyla yazıldığına bakılırsa, Şairler Derneğinin üyesi olarak, belki biraz da aynı derneğin üyelerinden ve mani veznini en güzel kullanan arkadaşı Orhan Seyfi Orhon'dan etkilenecek, bu manzumeleri 1917-1919 arasında kaleme aldığını düşünülebilir. Ancak edebî eserde herşeyi idare eden zemberek dildir. Bu manzumelerin dili ise ta 1954'te yazdığı Şeker Ahmet Paşa'daki söyleyiş biçimini hatırlatmaktadır.

6. Tarih ve İctimaiyat Yönünden Cemiyet ve Teşkilâtımıza Dil ve Edebiyatımıza Güzel Sanatlarımıza Bir Bakış

Yayımlanmamış altıncı bir kitapçık projesi de Ankara Üniversitesinin doçentlik kadrosuna müracaat ederken sunduğu bu eserin, yazarı hayli üzdüğü anlaşılan bir hikâyesi var:

29 Temmuz 1943 tarihli gazetelerde²³ Ankara Üniversitesi Dekanlığının Türk Dili ve Edebiyatı alanında doçentlik sınavı açtığı duyurulur. Yahya Saim, Arap harfli el yazısıyla ilgili kuruma sunduğu "*Tarih ve İctimaiyat Yönünden Cemiyet ve Teşkilâtımıza Dil ve Edebiyatımıza, Güzel Sanatlarımıza Bir Bakış*" başlıklı teziyle birlikte annesinin rahatsızlığı ve sonra da ölümü dolayısıyla "istenografik harflerle" yazdığı için özür dilediğini içeren bir 13.9.1943 tarihli bir dilekçe gönderir. Fakat DTCF Dekanlığı "Arap harfleriyle yazılmış" olması sebebiyle geri gönderir (22 Eylül 1943 tarih ve 2171 sayılı yazı). Yahya Saim, eserini Latin harfleriyle yeniden yazıp sunar. (27 Eylül 1943) Fakat bu sefer de, son müracaat tarihi 15 Eylül 1943'ten sonraki müracaatın kabul edilemeyeceği cevabını alır (DTCF'nin Birinci Teşrin 1943 tarih ve 2249 sayılı yazısı). Yahya Saim konunun peşini bırakmayıp, DTCF Dekanlığı ve Maarif Vekilliğine yeni bir dilekçe yazıp, eserinin elinde olmayan sebeplerle geç sunulduğunu ve böylelikle ait bir noksandan dolayı geri çevrilmesinin fırsat eşitliğini ortadan kaldırdığını ileri sürer (11.10.1943). fakat DTCF Dekanlığı ve (17 İkinci Teşrin 1943 tarih ve 2635 sayılı yazı) Maarif Vekilliği Yüksek Öğretim Umum Müdürlüğünün (9.10.1943 tarih ve 4/3973 sayılı yazı) cevabı yine aynıdır.

²³ Örnek olarak bk. *Cumhuriyet* gz., nu.6808, 29 Temmuz 1943, s.6

Bütün bunlar dışında bizim adlandırmamızla “**Muhtelif Manzumeler**” var. 11 parça halindeki bu manzumelerden şu üçünü onun sanat anlayışı ve ruh portresi bakımından önemli görüyoruz: Biri Yahya Saim'in iki üstadı Ahmet Haşim ve Yahya Kemâl, biri Atatürk, bir diğeri ise annesinin dayısı olan ressam Şeker Ahmet Paşa hakkında yazılmış metinler.

V. YAYIMLANMAMIŞ METİNLERİN İNCELENMESİ

A. ŞEKİL

Yahya Saim'in yayınlanmamış eserlerinden “Tarih ve İçtimaiyât Yönünden Cemiyet ve Teşkilâtımıza Dil ve Edebiyatımıza, Güzel Sanatlarımıza Bir Bakış” adlı makaleyi hariç tutarak manzum olanlara bakalım.

Yahya Saim, şiir dünyasına aruzla adım attı ve bütün sanat hayatı boyunca ondan uzak kalmadı. İlk şiirlerinin yayımlandığı yıllarda (1911-1912) Genç Kalemler'in yönlendirdiği Millî Edebiyat hareketi bile aruzdan yana idi. Nitekim, daha sonraki yıllarda hecenin bayraktarlığını yapan Ömer Seyfettin, ilk “Yeni Lisan” makalesinde, “*hele aruzu atıp Mehmet Emin Beyin hecaî vezinlerini hiçbir şair kabul etmez*”²⁴ diyordu. Fakat 1916-19 arasında yoğunlaşan sayısız denecek kadar çok tartışmadan²⁵ sonra, Millî Edebiyat hareketi, Ziya Gökalp'in gösterdiği hedefler için aruzu atıp heceyi kabulde karar kıldı. Yahya Saim, daha “*Hilâlin Gölgesinde*” adlı kitabındaki şiirleriyle Millî Edebiyat hareketinin değişmez konularını tercih ederek Çanakkale Savaşları'nı aksettirmeye çalışmıştı. Bu tercih dolayısıyla eseri Harbiye Nezareti bastırıp dağıtmıştır. Aynı tercih, *Memleket İlhamları* (19191)'nda da devam eder. Fakat şekil ve nazım tekniği, vezin gibi konularda saz şiirini örnek gösteren Millî Edebiyat anlayışının Yahya Saim'in şiirlerine yansımadığını görürüz. O, heceli şiirlerini, şairliğini gösterebilsin / temsil edebilsin diye değil, sadece çeşni olsun diye yazmıştır. Hece ile yazılmış ilk şiiri *Servet-i Fünûn* dergisinde (sayı: 1367, 15 Teşrin-i sani 1917, s. 139) yayımlanan “Devrâna Dair”dir. 1916'da çıkan ilk kitabı *Hilâl'in Gölgesinde*, aruzla yazıldığı için, heceyi yeni ruhun ve millî rengin bir gereği sayan Yusuf Ziya (Ortaç) tarafından “*köhne bir sazın eskimiş, kopmuş tellerinde bugünün taze ruhunu duyacak bir nağme arıyor*” diye eleştirilmiştir. Ortaç

²⁴ (Ömer Seyfettin): “Yeni Lisan”, *Genç Kalemler*, C.2, nu.1, 29 Mart 1327/11 Nisan 1911, s. 3.

²⁵ Konunun ayrıntısı için bk. Hasan KOLCU: *Hece-Aruz Tartışmaları*, Kültür Bak. Yay., Ankara 1993, s.114-250.

yazısını, aruzla yazma “*hastalığından kurtulan*” Yahya Saim’in “aruzun artık yaşayamayacağına kani” olduğunu ve “*ondan tamamen vazgeçerek millî veznimiz hece ile yazmaya*” başladığını söyleyerek bitiriyor²⁶. Yusuf Ziya Böyle bir iddiayı tamamen dayanaksız ve sadece kendi temennisi olarak yazmış olamaz. Nitekim, Millî Edebiyat hareketine muhkem ilkelere getirmek ve özellikle hece veznini yaygınlaştırmak niyetiyle, aralarında Yusuf Ziya ve Yahya Saim’in de bulunduğu 10 edibin 1917 Haziran başlarında **Şairler Derneğini** kurduğunu yukarıda belirtmiştik. Fakat Yahya Saim, Yusuf Ziya’ya verdiği cevapta, şiirlerini artık hece ile yazacağına dair bir senet imzalamadığını, veznin sadece bir âlet olduğunu ve millî veya gayr-ı millî sayılmayacağını belirtir²⁷. Nitekim bu tarihten (Ağustos 1917) sonra yazdığı manzumeler de yine genellikle aruzla, az bir bölümü hece iledir. Hece ile yazdığı manzumeleri “Rüzgâr” adıyla kitaplaştıracağını vaat etmiş²⁸ fakat niyetini gerçekleştirememiştir.

Yıllar sonra “Gül ve Lâle Bahçelerinde” adlı şiir kitabı çıktığında da aynı tenkide uğrayacaktır. Hasan Refik (Ertuğ), onun aruzla yazmasına şöyle “hayret” ediyor:

“Hece vezninin değil, hatta herhangi mukaffa tarzın eskimiş ve yıpranmış sayıldığı bu senelerde aruzla şiir yazmak ve onları neşretmek bilmem nasıl telakki edilebilir!.. Yahya Saim Bey’in bu şiirleri bundan otuz sene evvel neşredilseydi, kuvvetli bir aruzla yazıldığı için hayli rağbet görürdü, fakat o zaman da korkarım ki Nedîm zamanında ne için gelmedi diye hayıflanırlardı.

Yahya Saim Bey’in şiirlerini üç cepheden düşünebilirim. Bu şiirlerin vezni otuz sene evvele, lisânı kırk seneye ve nihayet mevzuu Lâle Devri’ne aittir.. Fakat ne yazık ki 1931’de intişar etti.”²⁹

Elimizdeki yayımlanmamış metinlerin çokluğu; bu gibi eleştirilerin, Yahya Saim’in yazma faaliyetini azaltmamışsa bile, yayımlamakta çekingenliğini arttırmış görünmektedir.

Yahya Saim, yayımlamadığı şiirlerinde yine daha çok aruzu tercih etmiştir. Nitekim yayımlanmamış manzumeler içinde İlahî Şiirler serisinden Sermestî-i Ebedî’deki iki parça ile *Türkçe Kıt’a* ve *Rubaîler* haricindeki manzum metinlerin tamamı aruz vezniyle yazılmıştır.

²⁶ Yusuf Ziya (ORTAÇ): “Hilâlin Gölgesinde”, *Türk Yurdu*, C. 12, sayı: 136/8, 9 Haziran 1333 (1917), s. 3462-3464.

²⁷ Yahya Saim (OZANOĞLU): “*Mektuplar ve Cevaplarımız*”, *Türk Yurdu*, C. 12, sayı: 140/8, 12, 2 Haziran 1333 (1917), s. 3532-3533.

²⁸ Mehmet Behçet YAZAR: *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, s.444.

²⁹ Hasan Refik (ERTUĞ): “Edebî Tedkik: Gül ve Lâle Bahçelerinde”, *Servet-i Fünûn* der., nu: 1831/146, 17 Eylül 1931, s. 252.

Yayınlanmamış manzumelerin vezin bakımından manzarasını daha ayrıntılı biçimde şöyle gösterebiliriz:

1. Hece Vezniyle Olanlar

a. 14'lü (7+7)

Muhtelif Manzumeler: Takvimin Yaprağı, Arslan (bu düzene uymayan mısraları da var)

b. 11'li (6+5)

Sermestî-i Ebedî: Çocuğum Dua Et.

c. 8'li (4+4)

Sermestî-i Ebedî: “Hu” Çekerek Gideriz

Muhtelif Manzumeler: Musset'nin Carmosine'undan, Muhayyel Sevda, Bir Güzele Kaside, Bir Macera (bazı mısralar 5+3, bazıları ise duraksız).

ç. 7'li (4+3)

Sermestî-i Ebedî: “Hu” Çekerek Gideriz,

Türkçe Kıt'a ve Rübailer

Muhtelif Manzumeler: Şeker Ahmet Paşa, Sizden Ayrılmalı

d. 7'li (3+4)

Türkçe Kıt'a ve Rübailer

Muhtelif Manzumeler: Şeker Ahmet Paşa

e. Duraksız Hece:

Muhtelif Manzumeler: Şeker Ahmet Paşa

Türkçe Kıt'a ve Rübailer

Yahya Saim'in “Türkçe Kıt'a ve Rubailer” isimli kitap taslağı, ve Muhtelif manzumelerinden “Şeker Ahmet Paşa”yı, 7'li hece vezniyle yazılmıştır. Bu kalıbın mani vezni diye bilindiğini hatırlayalım. Fakat halk edebiyatındaki maniler 4+3=7 biçiminde duraklara sahiptir. Halbuki Yahya Saim söz konusu parçalarda aynı kıt'a içinde hem 4+3 hem 3+4 duraklarını ve hem de duraksız sistem(sizliğ)i kullanmıştır. Bu itibarla Türkçe Kıt'a ve Rübailer'deki metinleri tam olarak gruplandıramıyoruz. Ayrıca, “Muhtelif Manzumeler”den sayıp “(Gurbet İllerinde)” diye adlandırdığımız metin, muhtemelen son şekli verilemediği için, bazı kısımları 7 (4+3)'li, bazı kısımları 11 (6+5)'li, bazı kısımları ise daha farklı hece sayısına sahiptir.

Aslında hece ile yazılmış bazı manzumelerde birkaç mısraın, şairin alışkanlığı dolayısıyla aruz ahengine uyduğunu da hatırlatalım. Mese-lâ yukarıda adı geçen “(Gurbet İllerinde)” şiirinin 7’li mısralarından

“Kıymetli bir gülüydüm”

aruzun mef’ûlü fâilâtün

Gelmeden ömrün sonu

fâilâtün fâilün

ahengiyledir. Aynı şiirin daha başka aruz kalıplarına uyan pek çok mısraı vardır.

2. Aruz Vezniyle Olanlar

a.	Fâilâtün	fâilâtün	fâilâtün	fâilün
	— v — — /	— v — — /	— v — — /	— v —

Şafak Senfonisi: Leylâ ile Mecnun

Yerden Göğe: Derd-i Muhabbet, Gülbank

Sermestî-i Ebedî: Sermestî-i Ebedî

b.	Feilâtün	feilâtün	feilâtün	feilün
	(Fâilâtün)			(fa’lün)
	v v — — /	v v — — /	v v — — /	v v —
	— v — —			— —

Şafak Senfonisi: İlahî Aşk, İlahî Heyecan, Hilkatın Sırrı, Ölüm ve Ebedî Güzellik (ilk beyit dışında)

Yerden Göğe: Fahriye, Hz. İsa’ya, Hz. Fahr-ı Alem Muhammet Mustafa,

Sermestî-i Ebedî: Ayasofya’da Bir Kadir Gecesi (orta ve sonda)

Yaradılış Kitabı: Bir Manuskri

Muhtelif Şiirler: Hicviye

c.	Fâilâtün	fâilâtün	fâilün
	— v — — /	— v — — /	— v —

Yerden Göğe: Sadâ-yı Mevlana-Dinle Neyden, Kıt'a

ç.	Feilâtün	feilâtün	feilün
	(Fâilâtün)		(fâ'lün)
	v v — —/	v v — —/	v v —
	— v — —		— v —

Şafak Senfonisi: Ölüm ve ebedî Güzellik (1. beyit)
Sermestî-i Ebedî: Ayasofya'da Bir Kandil Gecesi (baş taraf)
Rabb'in Divanında: Ulu Tanrı'ya

d.	Feilâtün	mefâilün	feilün
	(Fâilâtün)		(Fâ'lün)
	v v — —/	v — v —/	v v —/
	— v — —		— v —

Muhtelif Şiirler: Ahmet Haşim ile Yahya Kemâl

e.	Mefâilün	feilâtün	mefâilün	feilün
				(fâ'lün)
	v — v —/	v v — —/	v — v —/	v — —
				— —

Şafak Senfonisi: Çan ve Ezan Sesleri, Âlemdeki İnkılâp, Hayâl ve Hakikat

Yerden Göğe: Aşka Dair Gazel, Hz. Muhammet
Bir Mehtap Gecesinin Hatıraları

f.	Mefâilün	mefâilün	mefâilün	mefâilün
	v — — —	v — — —	v — — —	v — — —

Yerden Göğe: Ceset ve Ruh, Rûz-ı Mahşer

g. Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün
 — — v/ — v — v/ v — — v/ — v — /

Ebediyet Yahut Bezm-i Ali: Enginlere Doğru, İlahî Sada, Varlığın Manası, İlahî Esrâr ve İlahî İrşat, Ulûhiyet, Ebedî Hakikat, Madde-Mana ve Meçhûller Âlemi, Yıldızlar Âlemi, Taptığın Batıl, Kurtul Gafletinden, Üstünlük İddiası...³⁰, Yine O Ses, Hilkatın Sırrı: Şerh-i Melâl, Cennet-İlahî Saâdet ve Kelâm-ı Hak, İztıraba Tahammül ve Müminlerin İbadeti, Çile, Semâlara Doğru, Visâl-i Yâr, Ferman-ı Kibriyâ...

Yerden Göğe: Hz. İsa Doğunca, Şafak Musikisi

ğ. Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün
 — — v/ v — — v/ v — — v/ v — —

Şafak Senfonisi: Sığınış

Yerden Göğe: Yerden Göğe, Gökten Yere, Ayîn-i Muhabbet, Sislerde Yol, Secde ve İstiğfâr, Vedâ Şarkısı

Seni Seyrediyorken: Seni Seyrediyorken

Sermestî-i Ebedî: Şarkı

Rabb'in Divanında: Yerden Göğe Hitaplar

h. Mef'ûlü mefâilün feûlün
 — — v/ v — v — / v — —

Şafak Senfonisi: Epigraf

Sermestî-i Ebedî: Ayasofya'da Bir Kadir Gecesi (ortada)

ı. Mef'ûlü mefâilü feûlün
 — — v/ v — — v/ v — —

Rabb'in Divanında: Takdim

i. Mef'ûlü feûlün

³⁰ İki müstezat mısradan biri mefâilü, diğeri mef'ûlü fâilün vezninde

— — v/ v — —

Yaradılış Kitabı: Terennüm

j. Serbest Müstezât

Nûr (İrşad-ı Semavi): Nur (özellikle baş kısımlar)

k. Müstezat	Mef'ûlü	mefâîlü	mefâîlü	feûlün
	— — v/	v — — v /	v — — v /	v — —
	Mef'ûlü	feûlün		
	— — v/	v — —		

Nur (İrşad-ı Semavî): Nur

l. Müstezat	Mefâîlün	feilâtün	mefâîlün	feilün
	v — v — /	v v — — /	v — v — /	v v —
				fa'lün
				— —
	Feilâtün	mefâîlün	feilün	
	v v — —	v — v —	v v —	
	(fâilatün)		(Fâ'lün)	
	— v — —		— —	

Klasik edebiyatımızdaki müstezada uymayan ancak Yenileşme Devri Türk Edebiyatında örneklerine rastladığımız bu çift kalıp, “Mukaddime”de (Muhtelif Manzumeler) kullanılmıştır. Söz konusu manzumenin her bölümünde uzun mısralar birinci, kısa mısralar ikinci kalıpla yazılmıştır.

Müstezat ve serbest müstezat esasen nazım şekli olmakla birlikte, o şekli tayin eden şey, vezindir. Bu itibarla ilgili metinleri vezin konusundaki sınıflandırmaya dahil ediyoruz.

Yukarıdaki sınıflandırmada Yahya Saim'in en çok, mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün kalıbını kullandığını ortaya koyuyor. Aruzun en haşmetlisi olarak bilinen bu vezni seçmesi, onun aruza tam hakimiyetine işarettir.

Konuya girerken temas ettiğimiz üzere, Yahya Saim'in şiir tekniğinde veznin özel bir yeri ve anlamı olduğunu, şairin bu yolda tenkide uğrayıp tartışmalara katıldığını dikkate alarak, yayımlanmamış şiirlerinin bu bakımdan gösterdiği manzarayı ayrıntısıyla ortaya koyduk. Fakat nazım şekli konusunda Yahya Saim'in tavrı bu ölçüde katı değildir. O gerek yayımlanmış gerekse yayımlanmamış şiirlerinde Divan Edebiyatından, Halk Edebiyatından veya Batı Edebiyatından gelen nazım şekilleri yanında, 20. Yüzyıl Türk Edebiyatındaki yaygın yönelişe uyarak, hiçbir kurala bağlı olmayan serbest nazım şekillerini de kullanmıştır.

Yalnız özellikle uzun manzumelerin, söyleyiş kolaylığından dolayı, mesnevi (Tanrı'dan Sesler/Yerden Göğe- Sislerde Yol; Rabb'ın Diwanında- Yerden Göğe Hitaplar gibi) veya serbest nazım biçiminde (Tanrı'dan Sesler/Nur- Nur gibi) olduğunu belirtelim.

B. MUHTEVA

Yahya Saim Ozanoğlu'nun edebî kanaatlerini ifade eden pek çok metin biliyoruz. Bunların bir kısmı çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış eleştiri yazıları, bir kısmı ise şiir kitaplarına koyduğu bazı ithaf ve açıklamalardır. Söz konusu kalem tecrübelerindeki öz ile birlikte, edebiyat tarihimizin çeşitli meseleleri, devir ve zümreleri hakkındaki görüşlerini en iyi yansıtan metin ise Mehmet Behçet Yazar'ın sorularına verdiği cevaplardır. Bu çalışmamız çerçevesinde ilk defa yayımlanan "Tarih ve İçtimaiyat Yönünden Cemiyet ve Teşkilâtımıza, Dil ve Edebiyatımıza ve Güzel Sanatlarımıza Bir Bakış" adlı makalesi ise sözünü ettiğimiz nazârî tenkitten edebiyat tarihine varan yoldaki zihin cimnastiğini gösterebilecek türdendir; çok orijinal olmasa bile, farklı alanlara uzanan bir dikkat ve birikimin ürünüdür. Aynı yazıda, sosyal faydacı anlayışı benimsemiş bir şairin tercihlerini de (Fikret'e dair söyledikleri gibi) bulabiliriz.

Asıl konumuz ilk defa yayımladığımız metinler dışına fazlaca taşmamayı gerektirdiği için, onun görüşlerini tahlil etmek yerine topluca tanıtmaya maksadımızı unutmadan, manzum parçalara göz atalım.

Edibi, okuyucu ile duygu ve düşüncelerini paylaşmaya iten, yani edebî metni ilham eden bir "muharrik (tahrik edici)" unsur vardır. Edebî metni tek bir konuya hapsedmek, onu fizik, kimya veya matematik formülü gibi görmektir. Şiir, bazen aynı mısra içinde bile kaynakları değişen ilhamlarla vücut bulur. Öyle ise şiirde konulardan ziyade, muhtevadaki ilham verici unsurlardan bahsetmek, daha yerinde olur.

Her şairde bu ilham kaynaklarını

1. Şairin dış âlemi algılayışını gösterenler
2. Şairin iç âlemine (duygu dünyasına) ayna olabilenler
3. Şahsî veya toplumsal olaylarla yoğrulmuş, şairin düşünce dünyasına ait verileri okuyucuya ulaştıranlar

biçiminde sınıflandırmak mümkündür. Bunların kendi içinde şekillenışı, şairin vereceği malzemeye göre değişir. Yahya Saim'in yayınlanmamış şiirlerine bu açıdan bakınca, onu şiir yazmaya iten muharrik unsurların, her şairde rastlanamayacak ölçüde zengin bir manzara arz ettiği görülür. Nitekim, yayınlanmış şiirleri üzerinde çalışan Yunus Balcı, onun ilham kaynaklarını;

1. Tabiat, aşk, hüzn, ölüm endişesi
2. Uzak diyarlar ve realitenin dışına çıkma
3. Millî mevzular
4. İstanbul
5. Plastik sanatlar
6. Yunan Mitolojisi

şeklinde sınıflandırır³¹. Yayınlanmamış şiirlerinde aynı duygulanma çeşitliliğinin izlerini görebiliriz. Fakat bu yeni metinlerin asıl ilham kaynağı, metafizik ürperişlerdir. Aslında üçüncü şiir kitabı *Leylâ'nın Ölümü* (1922)'nde dinî motif ve renk taşıyan

Bir şey ararız gamlı ezanlarla kenarda
(Körfezde Hazan İle Ben, s.21)
 Allah için olsun şu semâlarda gülümse
(Mehtaba Karşı Terennümler 1- Leylâ'ya s.24)

gibi bazı mısralar veya *Memleket İlhamları*'nda

Ezanlarınla ve hüznünle sen, ey İstanbul

 Evet güzel yaşamak, ölmek bu Allah'ım

 Bu anda birden uzaktan ezan sedâlarını
 Duyunca anladım eyvâh ye'si, hicrânı
 Baharda güllerle bülbüllerin niyâzı gibi

³¹ Yunus BALCI, a.g.t., s.42

Uçardı sesler ufuklara oh ya Rabbi!
Yavaş yavaş açılır Rabb'e doğru nûr eller,
Soluk dudakları üstünde bir dua titrer.

(*İstanbul ve Hayat, s. 9, 14*)

Açmış Allah'a doğru ellerini
Yanık eller, minâreler, kuleler
(*Bir Bahar Akşamında, s.39*)

şeklinde terennümler ya da *Mayıs Gecesi*'nde "İlham perisi" ağzından

Yükseklere, Allah'a kadar yükselelim gel!

(s.10)

Bir anda silinsin seni örten bu atâlet
Hüzün, onu kurban gibi Allah'ına terk et

(s.13)

gibi söyleyişleri vardır.

Mahşerde Sabah ise daha ismiyle, şiirin atmosferini maveraî-manevî bir âleme ve duygulanma biçimine çeker. Çok belirgin birkaç örnek sıralayabiliriz:

Hutbelerin sesleri
Ezanlarla sarmaştı

.....

Ne yapıldı düşmana
"Allah, Allah!" deyince

(*Sakarya Güneşi, s.23*)

Ufuklar füsünla dolu bir perde

Yanıyor altında Allah'ın nûru

(*Çiftehavuzlar'da Bir İlkbahar Akşamı, s.39*)

Sığındın Allah'ına

Sarıldın silâhına

(*Mahşerde Sabah, s. 79*)

Benzeri mısralara çokça rastladığımız *Mahşerde Sabah*'tan başka, *Yeni Mecmua*'da (nu.56, 8 Ağustos 1918, s.65) yayımlanan şiirlerinden "Cami Avlusunda", *Servet-i Fünun*'daki (nu. 361, 4 Teşrin-i evvel 1917, s.139) "Hakikat Yolcusu" başlıklı olanlar da yine daha ismiyle bile dinî bir anlam yüklenmiştir. Fakat bunların tamamına yakın bir kısmı, harp ortamında yazılmış veya aynı şartların heyecanıyla hissedilip söylenmiş manzumelerdir. Özellikle *Mahşerde Sabah*, 1915-1922 arasının (Çanak-

kale Savaşından Dumlupınar Meydan Muharebesine kadar) şiirleri olması münasebetiyle, daha ismiyle manevî/dinî terminoloji alanına girer (şairin 1916-1919 arasında asker olduğunu hatırlayalım).

Yayımlanmamış şiirleri içinde, yukarıda sıralanan ilham kaynaklarının hepsi, asıl konu olmasa da yan (ikinci derecede) konu olarak yer almıştır. Fakat hepsinde manevî-dinî atmosfer, asıl renktir.

Öncelikle ifade edelim ki gerek altı kitap şeklinde planlanan Tanrı'dan Sesler (Allah'a Götüren Yol), gerekse Rabb'in Divanında (Yerden Göğe Hitaplar) ve Yaradılış Kitabı, baştan sona dinî ilham, fikir ve endişelerle yazılmıştır. Aynı ilham kaynakları, Türkçe Kıt'a ve Rubaîler'de de devam etmektedir. Ancak hemen ifade edelim ki Ozanoğlu'nun bu şiirleri için sadece "dinî" tanımlaması, noksan ve kısmen yanlış da olur. Çünkü şair dinî inanç sistemini açıklamaya, inanışların tebliğine çalışmıyor; inancın insan terbiyesindeki önemini kavratmaya gayret ederken, olaylara, insan ve eşyaya inancın getirdiği kültürel kabullerle bakıyor. Yani doğrudan dinin (İslâmiyetin) akideleriyle ilgili olmayan

Az yiyen, çok düşünen, öz konuşan bir insan
Hilkatin sırrına birden kavuşur, aşka gelir.
(Şafak Senfonisi: İlâhî Aşk)

tarzında söyleyişlerle, ruh terbiyesi alanına uzanıyor. Konuyu daha beraklaştırmak amacıyla, onun bu tip şiirlerinde, tam bir Mehmet Akif tavrı gördüğümüzü söyleyebiliriz.

Şairimizin bu şiirlerinde, yazıldıkları günlerin önemli olaylarına atıflar da vardır. Grivas'ın basına yansıyan "Kıbrıs'ı Yunanistan yapacağım" sözleri, ona Tevfik Fikret'in "Tarih-i Kadim" ve "Sis"ini hatırlatan "Sislerde Yol"u yazdırır. Şair, 40 beyitlik bu manzumede, savaşın masum siviller (özellikle de çocuklar) üzerindeki yıkıcı etkilerini dile getirdikten sonra, şiirin bitiminde,

Türk'ün olacak yavru vatan, Kıbrıs... O dün de
Yıldızdı... ve yıldız kalacak çünkü bugün de...

Yıldız ki güneşten daha parlak, daha nûrlu,
Türk âleminin ufkuna doğmuş, çok uğurlu.
(Yerden Göğe: Sislerde Yol/Ebediyet Yolu)

diyerek, Kıbrıs'ın istikbaline dair umut ve temennisini seslendirir, millî konulara geçmiş olur.

"Hz. İsa Doğunca", "Hz. İsa'ya" ve "Şafak Musikisi" şiirlerinde de Hz. İsa'nın barışçılığına karşın ümmetinin aynı ruh yapısında olmadığı

sezdirilir. Bu arada sınıflar arası sosyal barışın, dünya barışı şartları arasında sayıldığını görürüz:

Zengin fakîre el uzatır, sonra işçiler
Sermâye baskısıyla sararmaz birer birer.

Sermâye çünkü kardeş olan bir kitap olur,
Sermâye çünkü sa'ye müsâvî hesap olur.

(*Yerden Göğe: Şafak Musikisi*)

“Takvimin Yaprağı”nda, Kurtuluş Savaşı’nda Lozan Barış Antlaşmasına uzanan sürecin millî gurur ve şuur olarak tablolatırıldığını görürüz. “Arslan” başlıklı manzume ise

Azametli duruşun o heybetli bakışın
İstiklâlin âşıkı bir Türk’ü andırıyor

mısralarında arslanın Türk’e benzetilmesiyle, bir maktûp (ters çevrilmiş) teşbih örneğidir.

Annesinin dayısı ressam Şeker Ahmet Paşa için yazdığı şiirde ise akrabalık hissinden millî duyguya ulaşılmıştır.

“Mukaddime”, “Bir Güzele Kaside”, “Muhayyel Sevda”, “Bir Macera” ve “Sizden Ayrılmak” gibi muhtelif manzumeler, ferdî hayat tecrübelerinden ilhamla yazılmış intibahı uyandıran aşk şiirleridir.

Şekilce bazı kusurlarına bakarak, tamamlanamadığını ve muhtemelen son şiirlerinden olduğunu söyleyebileceğimiz “(Gurbet İllerinde)”n, maddî-manevî sıkıntılarla, hayat karşısında bezginlikle inleyen şairin sesi duyulmaktadır.

Muhtelif Manzumeler arasında yer alan “Musset’in Carmosine’undan” adlı parça, aşk konulu bir metnin manzum tercümesidir.

Yahya Saim’in yayımlanmamış manzumelerinde etkilendiği fikir ve sanat adamlarının tespiti; bu metinlerin muhtevasını daha iyi anlamamızı sağlayacak ölçülerden biridir.

Söz konusu fikir ve sanat adamlarından bazılarını şair bizzat it-haflarıyla bildiriyor.

Yahya Saim'in en anlamlı ithafı ise “*insanlığın en saf mürşitlerinden Enis Behiç Koryürek ve Fevzi Mardin'in*”³² aziz hatıralarına” cümlesidir. Notları arasında bölüm ve kitap iç kapağı olarak düşündüğü anlaşılan bir kâğıtta kendisini eserin şairi değil “mülhem olan”ı diye nitelendiriyor. Yani bu manzumeleri kendisine ilham edilmiş diye gösteriyor ve bu münasebetle esere üçüncü bir isim veriyor: “Duyduğum Ses”.

Bilindiği gibi Enis Behiç, “Vâridât-ı Süleyman” adlı eserini Çedikçi Süleyman Çelebi'nin “ruhundan ilhamlar”la kaleme aldığını ifade etmektedir³³. Ömer Fevzi Mardin ise Enis Behiç'in eserine manzum bir şerh yazmıştır (*Vâridât-ı Süleyman Şerhi*).

Yahya Saim de “Şafak Senfonisi” ve “Ebediyet Yahut Bezm-i Âlî”nin nasıl ortaya çıktığını anlatırken I. Bölüm'deki “İlâhî Aşk” adlı parçayla başlayan manzumeleri “sânihat” yani içine doğan şeyler olarak nitelendirmekte, bunların yayımlanmış-yayımlanmamış hiçbir eserine benzemediğine kendisinin de şaşıtığını söylemektedir. Şair, eserinin ortaya çıkışını “Vâridât-ı Süleyman”a benzettiği için, kitabının Enis Behiç Koryürek'in ölümünden (17 Ekim 1959) tam 10 yıl sonra başlayacağına dair bir “irşada mazhar” olduğunu söylemektedir. Fakat ne yazık ki bu “irşat” gibi görünen arzu, Enis Behiç Koryürek'in ölümünden 10 yıl sonra değil, 53 yıl, kendi ölümünden tam 40 yıl sonra gerçekleşiyor.

Yahya Saim'in bu şiirleri gerçekten de daha öncekilerden epeyce farklıdır ve dinî tasavvufî alana kaymıştır. Şair, Koryürek'in eseriyle kendi eserini öylesine bütünleştiriyor ki, II. Bölüm Bezm-i Âlî'deki her şiiri onun Çedikçi Süleyman Çelebi'nin ilhamıyla söylediği

³² Suriye valisi Mardinli Arif Beyin oğlu Ömer Fevzi MARDİN (1828-1930), Harbiye mezunu olup Viyana Sefaretinde memurluk yapmış, binbaşılığa kadar yükselmiştir. Balkan ve I. Dünya savaşlarında önemli görevler başarmıştır. *Sohbet* (Ankara-1952) dergisinde yazılarını gördüğümüz Ömer Fevzi MARDİN'in *Hristiyanlarda İntibah Hareketleri* (Sinan Bas., İstanbul 1943, 128 s.), *Musevilere Çıkar Yol* (Sinan Bas., 1944, 64 s.) ve *Vâridât-ı Süleyman Şerhi* (Kemal Mat., İstanbul 1951, 206 s.) adlı üç eserini tesbit edebildik. Yahya Saim'in dinî-tasavvufî bir eserini ona ithaf edişini açıklamada yardımcı olabilecek bir anı kırtısını nakledelim:

“Erenköy cihetlerinde hastalara şifa veren, şifa bulacak hasta ile şifayab olmayacak hastayı daha bahçe kapısından girerken keşfederek ona göre muamele eden mühim bir veli zuhur ettiğini duydum; ismini öğrenince bizim Fevzi Bey olduğunu anladım , yine hayrette kaldım. Ne türlü güzergâhlardan nereye varmış diye” (Asaf TUGAY: *İbret –Abdülhamid'e Verilen Journaller ve Journalciler*, Okat Yay., İstanbul, 1962?, s.62).

Ömer Fevzi Mardin hakkında ayrıca bk. Soner Yalçın: *Beyaz Müslümanların Büyük Sırrı*, Doğan Kit., İstanbul 2006.

³³ Enis Behiç Koryürek: *Vâridât-ı Süleyman -Çedikçi Süleyman Çelebi (Ruhundan İlhamlar)*, Pulhan Mat., İstanbul 1949, s. 11-12.

“Allah bes ve der heme an zül-cemâl bes!”

mısraıyla bitirmektedir. Aşağıya aldığımız bu son beyitlerin, ilk mısralarında çoğunda,

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-selât

diyen Mevrit şairi Süleyman Çelebi'nin sesi duyulmaktadır.

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim, eyleyin heves
Allah bes ve der heme an zül-cemâl bes!

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim haydi pür heves

.....

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim biz de pür heves

.....

Yârân-ı Hak! Niyaz edelim, durma bî-heves

.....

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim. Haykır ey nefes

.....

Yârân-ı Hak ! Tavâf ediniz siz de bir nefes

.....

Yahya Saim'in ilham alması ve etkilenmesi daha başka şairlere de uzanıyor. Meselâ Leylâ ile Mecnun (Şafak Senfonisi)'daki

Sende Leylâ'dan da üstün bir sevimlik hâli var
Bende Mecnun'dan da üstün bir sevişmek aşkı var

mısraları derhal Fuzûlî Divan'ındaki

Mende Mecnun'dan füzûn âşıklık istidâdı var
Âşık-ı sâdik menem Mecnûn'un ancak adı var.

söyleyişini hatırlatır. Yine Fuzûlî'nin Leylâ vü Mecnûn'da Mecnun dilinden söylediği

Öyle sermestem ki idrâk etmezem dünyâ nedür
Men kimem sâki olan kimdür mey ü sahbâ nedür

mısraları, Yahya Saim'in yukarıdaki iki mısraından sonra gelerek dörtlüğü tamamlayan

Sevmeyen anlar mı hiç dünyâ ve mâ-fihâ nedir ?
Bir seviş gör! Anla : Sevmek hâli ölmekten beter...

mısralarına ilham kaynağı olmuştur. Fakat aslı ne kadar lirik, ne kadar duygu mahsulü ise, naziresi o kadar zorlama ve duygu potasında erimemiş bir düşünce hamlığı, bir didaktizm taşımaktadır.

Taşıdığı vecd havasıyla Yahya Saim'in en başarılı şiirlerinden olan Secde ve İstiğfar (Yerden Göğe)'da yine Fuzûlî anılmaktadır:

Şâd olsa bu mi'râcı görüp rûh-ı Fuzûlî,
Sevdâlı şafaklarda yanan merkad-i Leylî...

Şair, Bezm-i Âlî'de

Rûh âleminde gördüğün esrâra hayret et !
Âlemde gördüğün de bizim sun'umuz evet !...

beytinden sonra, Ziyâ Paşanın meşhur Terci-i Bend'inde aynı ilhamla söylediği

Subhâne men tahayyere fi sun'ihî'l-ukûl
Subhâne men bi-kudretihi yu'cizi'l-fuhûl

mütekerrir beyti hatırlayıp alıyor. Fakat paşanın

İç bâde güzel sev var ise akl ü şuûrun
Dünyâ var imiş ya ki yok olmuş ne umûrun

beyti, onun

Mey iç ve güzel sev... Bu mudur Hak yolu, âyin?
Dinsiz yaşamak, akla tapınmak... Bu mudur din?...

mısralarıyla hicve hedef olur.

Bezm-i Âlî'nin "Üstünlük İddiası..." başlıklı şiirinde Fikret'in "Ferdâ"sındaki

Yükselmeli, dokunmalı alnın semalara;

Doymaz beşer dedikleri kuş i'tilâlara.

beytini, sadece ilk mısraında küçücük kelime değişiklikleriyle şöyle tekrarlar:

Bir hamle-i hayat ile yüksel ufuklara,
Doymaz beşer dedikleri kuş i'tilâlara.

“Sislerde Yol (Ebediyet Yolu)” manzumesinde de yine Fikret’in Sis şiirindeki

“Ey kimsesiz âvâre çocuklar ! Hele sizler
Hele sizler !”

mısralarını, kendi söyleyişine kuvvet katıcı bir unsur olarak kullanıyor.

Tanrı’dan Sesler’in “Yerden Göğe” kısmında yer alan “Fahriyye”, şairin hemşehrisi Nef’î edasıyla söylenmiştir.

Sadâ-yı Mevlâna /Dinle Neyden (Yerden Göğe), ilham kaynağını adında taşımaktadır. “Tanrı’dan Sesler”in VI. Bölümü Serbestî-i Ebedî de Mevlâna’nın 676. ölüm yıldönümü münasebetiyle yazılmıştır. Aynı bölümün “Hu Çekerek Gideriz” şiirinde Yunus’un adını anmak da yine bir ilham kaynağına işaretir. “Seni Seyrediyorken” adlı III. Bölüm, “Aziz müşidim Ziya Gökalp’in ruhuna” ithafını ve Faruk Nafiz’in

“Sahrâya bahârın yine ilk indiği gündü”

mısraını epigraf olarak taşımaktadır. “Hz. Muhammet (sav)” şiiri ise “*hocam şâir Mehmet Akif’e hürmetle*” diye ithaf edilmiştir. Yayımlanmamış şiirlerinin çoğunlukla dinî duygu yoğunluğuna sahip olması, onun Mehmet Akif’le ortak yönüne işaretir. Fakat bu duygu-düşünce beraberliği onu bazen belki de farkına varmaksızın,

Yâ Rab bu uğursuz gecenin yok mu sabâhı
Mahşerde mi bîçârelerin yoksa felâhı

diyen Akif’i taklide götürür:

Rabb'im bu karanlık gecenin yok mu sabâhı?
Bîçârelerim göklere değmektedir âhı !...
(“Yerden Göğe Hitaplar”-Rabb’in Divanında)

Yahya Saim muhakkak ki okuduğu daha başka şairlerden de izler taşıyan bir birikime sahiptir. Fakat onun sanatkârlığında çok derin izleri olan iki şahsiyet vardır: Ahmet Haşim ve Yahya Kemâl. Bu iki şair için “*aruz için son merhale şiirimizde derin gözlü Ahmet Haşim’le hassas dilli Yahya Kemal oldu.*”³⁴ diyen Yahya Saim’in yayınlanmamış manzumeleri arasında “Ahmet Haşim ile Yahya Kemâl” başlıklı bir parça da var. Söz konusu metin, Ozanoğlu’nun onlara hayranlığını dile getirmektedir.

“Aşka Dair Gazel”in (Yerden Göğe)

Nazarla âşık olur dâimâ güzel, güzele;
Rekabet üzere neden söylenir gazel, gazele?

biçimindeki söyleyişinde de Yahya Kemâl’in sesi yankılanmaktadır. Yine Yahya Kemâl’in “erenler” redifli gazeli, şairin “Âyin-i Muhabbet”ine (Yerden Göğe) örnek olmuştur.

Daha önce basılmış eserleri de, şimdi sunduklarımız da, Yahya Saim’in dil ustası bir sanatçı olduğunu ispat için gerekli her türlü özelliğe sahiptir. Ancak bazen vezin uğruna, eskilerin “galat” saydığı söyleyişleri de görülmektedir. Meselâ “dünya” anlamına gelen “küre” yerine, vezin gereği, lügatte “sıpa” diye anlandırılan “kürre”yi kullanır.

Nasıl biter acabâ kürremizde rûh-ı hayat ?
(Âlemdeki İnkılâp)
Bir kürre bir büyük topa benzer bu sırlı şey,
(Taptığın Batıl)
Her noktasında kürremizin bitmeyen barış...
(Şafak Musikisi)

mısralarında olduğu gibi. Halbuki

Kurduk bu vefâsız kürenin üstüne yer yer?
(Yerden Göğe Hitaplar)
Şerri tebcîl ile yükselmeyecektir şu küre.
(İlahi Heyecan)

³⁴ Yahya Saim (OZANOĞLU): “*Bir İki Söz*”, **Leylâ’nın Ölümü**, Kader Mat. İstanbul 1338/1922, s.3.

gibi bazı mısralarda aynı kelimeyi doğru biçimiyle kullandığı görülüyor. Biz, metinleri verirken, yanlış kullanımlı yerlerde vezni imâleli kabul ve “küre”yi tercih ettik.

Bütün bu söylediklerimiz, asla onun taklit seviyesinde kaldığını göstermez. Gerek daha önce yayımlanmış şiirleri, gerekse ilk defa bu çalışmamız çerçevesinde ortaya çıkan metinler, onun sosyal faydacı edebiyat alanında, kendine mahsus bir yeri olduğunu anlamak için yeterlidir.

METİNLER

I. MANZUM ESERLER

A. BİR MEHTAP GECESİNİN HATIRALARI

Karaltılarda yanan her menekşe yıldızı,
Her çerağı, gölgeli mehtabı, nur oyunlarını,
Şafak ziyasını, her şeyi sevdiğim gözler
Sanar, tapar, tapınır, ağlarım.

1

MEZARLIKLARDA

Mesâfelerde ziyâlar parıldıyor, akıyor:
Ağır ağır doğuyor karşı ufka bir mehtap
Yukarda bir mezar üstünde bir kadın bakıyor

Sıcak, derin heyecanlarla fecrin öldüğüne...
Hülâsa gün dönüyor, selvilerde baykuşlar
Boğuk boğuk ötüyor şimdi hüzn içinde yine

Dudaklarından uçan, raks eden terennümler
Kanaryalar gibi âvâre çağlayan ey sen!
Sadef rübâbına hülyâ içinde teller ger

Sedâ... sedâ... ebediyyen sedâ... sedâ-yı cünûn
O tâze tellerin üstünde ağlasın, gülsün
Bu akşam ey kadın, ey aşkım, ey bahar-ı füsûn...

Bu akşamüstü mezarlıkta işte gün dönüyor
Bu akşamın bile ma'nâsı bende bir mâtem
Güneşin içindeki feryâdı duymadan sönüyor

Kitâbeler gibi karşımda titriyor gönlüm
Ne ağlıyorsun o zulmetli taşlar üstünde
Zavallı gölge, nedir mâtemin, nedir bilmem!...

Fakat senin o ipek saçlarında bir rüzgâr
Fısıltısı sana en tatlı mâcerâlarını...
Dizinde oynasın altın sedâli âhûlar...

Dudakların bana bir kanlı, âteşin lâle.
Bu gözlerin yine mehtaplı bir yeşil menba.
Kulaklarından asılmış birer demet jâle.

Omuzlarından akar titreyen beyaz bir tül.
Teşekkül eyleyen endâm, o bir ilah kadar.
Güzel ve dalgalı... gür saçların birer sünbül...

Sen ey hayâtımın altın göğünde şimdi gülen
Bahârım... ey beni aşkıyla bî-rehâ ve garîp
Alıp giden kamerim, servetim, ilâhem sen

Gülümse, ben senin aşkınla burda inerken...
Hazân erişti, çiçekler sarardı, gün soldu.
Fakat senin dudağın solmasın, bu çok erken...

FIRTINA GECELERİ

Bütün siyah geceler, fecri hûn olan geceler
Ateşli, kanlı bulutlarla örtülünce başım
Hudûdu olmayan enginde bir güneş bekler.

Gözümde cennete timsâl olan cihân-ı gurûp...
Kamer, karaltılardaki mahşerle haşır olup doğmaz,
Gezer mezarlığı gül yüzlü bir kadın mahbûp...

Derinde, gökte, uzaklarda ruhlar ağlar.
Bütün bu sesleri, dehşetle dinleyen herkes
İnliyor sanır ufku önünde kaplanlar...

Aevli tahtının üstünde haykıran bir ilâh
Nasıl sıkarsa boğulmuş sükûta yumruğunu,
Benim de gözlerimin kâinâtı, ufku siyâh...

O dem semâlara bir anda isterim çıkmak.
O dem semâları tekmemle isterim yıkmak.
Apansızın bu teheyyüç biter... mezarlardan

Çıkan ziyâların altında şimdi ben sinmiş
Bir ince gölge sükûtiyle ürperir kalırım.
Sarar ufukları uzlet, tahayyül, asâyîş

Yavaş yavaş açılır gök, içinde bir mavi
Sükût içinde de şimşekli gözlerin açılır...
Gülümser ufkumun üstünde gül yüzün... Şehvî

Bakışların iki yıldız kadar derin parlar.
Yukarda selviler üstünde bir menekşe ziyâ
Kımıldanır... tutuşur gök yüzünde elmaslar.

İpekli saçların rüzgârda, ellerinde çiçek
Takım takım süzülür sâhilin karanlığına
Ateş bakışlı melekler bütün gülümseyerek...

3

ACI HÂTIRALAR

Bu akşam üstü güneşler batarken aldandım.
Mesâfelerdeki mahşerlerin ziyâlarını
Ateş dudaklarının kanlı rengidir sandım.

Sesim semâlara yükseldi haykırıp güldü.
Başımda belki cehennem ve belki fırtına var.
Boyum uzun ve siyah bir kefenle örtüldü.

Apansızın bu sedâ ne? Nedir, bu sayha nedir?
Zarîf bir kadının pür-füsûn vücûdu gibi
Gülerdi çünkü perîşan bulutlarıyla bedir.

Yıkıl, gülümseme karşımda ey zehirli yılan
Yıkıl, önümde mücessem güzelliğinle yıkıl!
Yıkıl ki kalbimin üstünde âh o gün bayılan.

Hayâl, o bembeyaz endâm, o ilâheydi,
Fakat sen ey karı sen bir zavallı şeytansın.
O nazlı kız bana öğretti aşkı, sen derdi.

Evet senin gülüşünden cünûnu öğrendim.
Her akşam üstü, bu vahşî, alevli gözlerle
Semâya, ufka bakan, sonra haykıran bendim.

O mâvi göl ki ziyâsında dem çeker bülbül
O bendim eskiden ey sevgilim, fakat şimdi
Benim füsûnunu rüzgâr alıp giden son gül...

4

TATLI HATIRALAR

Güneş gibiydim, ağaçlar içinde pek mes'ût, şen
Adım adım yürüyordum çiçekli bir yolda.
Omuzlarında uçan saçlarıyla birden sen

Gülümseyince bu yolun kıvrımında bir akşam,
Düşüp dudakları ağzında, sırma zülfü alınmda
Bayıldı gül gibi sînemde ah, o şûh endâm.

Zavallı ben sana baktıkça ah, hep gülümserdim.
Zaman zaman düşünürdüm de *“terk ederse beni
Bu kız, ben öldürürüm kendi kendimi”* derdim.

Sükût içinde ve âhenk içinde pek mes'ût
On altı ay yaşadık bir ateşli rü'yâda...
Sönerken akşam ufuklarda bir kızıl yâkut

Dönerdim üstüne mehtâp inen küçük yuvama.
Yuvamda göğsün açık aynanın önünde sen
Tatar bulunca kar omzunda bir demet sırma

Gelinlenirdi gülümserken al dudaklarımız
Meçhul bir mâtem... bu bir ince, gamlı akşamdı
Girince hücrene gördüm ki bir küçük yıldız

İpekli, gölgeli kirpiklerinde saklanıyor,
Uzak semâlara rü'yâlî gözlerin dalmış,
Dedin ki: *“bilmiyorum ben de, sormayın, bırakın.”*

Menekşe bir gölü örten şafak ziyâsı gibi
Bütün vücûdum o ölgün bakışınla ürpererek
Nedir, dedim ve düşündüm bu mâtemin sebebi?

Fakat içindeki bir hisle anlıyordum ki
Başımda kapkara, şâhâne bir bulut uçuyor.
Şu boş suâlî hemen elli def'adan belki

Ziyâde, kendime sordum. Ve her soruşta da boş
Bir inkisâr ile döndüm melâl ufuklarına...
Zaman zaman olarak aynı çeşmeden sarhoş

Kenarlarında dolaştım çağıldayan suların
Havâda bir uzayan su, şerit gibiydi semâ.
Ağaçların arasındaydı “ay” denen altın.

Benek benek sarışın gölgeler, ziyâlîklar,
Sularda incilenen bir demet büyük yıldız,
Çiçekli dalları estikçe titreten rüzgâr

Bütün bu şeylere, dalgın bakıp teessürle
Dedim: - bu mâteme Rabb'im nedir sebep acabâ?

6

YATAKTA

Ufukta gün...suda ay...pencerende bir şü'le

Alevleriyle yanarken sarardı soldu deniz
O akşamüstü hayâlin de fazla solmuştu.
Füsunlu gözlerin olmuştu bir siyah dehliz..

Yatakta hasta ve mâtemli bir beyaz gölge
Dudaklarında İlâhî, sönük tebessümler..
Yanında ben bakıyorum bu nâzenin çiçeğe...

İçimde deliren hisle ansızın tuttum
Hazanlı güllere benzer sararmış ellerini
-Eğer dedim, seviyorsan hakikaten yavrum.

*"Çekinme, söyle, dedim, haydi söyle başkasını
Muvâfakat ettim şimdi söyle ayrılığa..."*
Derin.. derin bana baktın, derin.. derin yasını

Tutar gibiydi geçen tatlı günlerin bu bakış.
Yanaklarında düğümlendi inciden yaşlar
Dışarda camları sarsarken ağlayan bir kış.

Ölüm sükûtu... neden sonra bir hayâlî ses
Parıltılarla bu engin sükûtu dolduruyor
Diyor ki: -Fecre kadar sen müsâade't serbes³⁵

³⁵ Bu birim, özellikle son mısram vezne uyması için yapılan zorlama şairin hoşuna gitmemiş olmalı ki üç mısraı birden (son mısra iki ayrı şekilde olmak üzere)

Ölüm sükûtu... neden sonra uçan bir rüzgâr

İniltisiyle bu ölgün dudakta bir ölü sesi

Diyor ki: git de tahayyüle ihtiyâcım var

(Diyor ki: git de ufuklar ağarmadan))

şeklinde yenilenmiş ama muhtemelen yine sonuçlandırılmamıştır (N. H. P.).

*“Bırak beni...ve karanlık çökmeden önce
Gelip kararımı öğren...”* Bu ses, bu ses, bu niyâz
Onundu... zihnimi mel'ûn teşevvüşün ince...

Yılanlarıyla büken bağlayan demir eldi.
Önünde ben bu sesin, mahvolup çıkıp gittim.
Semâya bir gece, yıldızlarıyla yükseldi...

7

ÖLÜM

Göğün ufukta henüz sönmemişti incileri.
Girince perdesi güllerle işlenen kapıdan
Yıkıldı beynime sandım, semâların şehri.

O neydi gördüğüm, Allah'ım orda, ah orada?
O neydi, saçları kanlar içinde bir genç kız
O neydi, aklımı altüst eden bu manzarada?

O neydi, kanlı kefenlerle bir beyaz şekli
Bütün zoruyla elimden mezâra doğru çeken?
O neydi, âh, o ümmîdi mahvolan o deli?

Kucaklayıp dağınık saçları bembeyaz ölünü
Önünde penceremin ufka haykırıp güldüm.
Dinledim o çoşan karların içinde günü.

Buram buram iri karlar yağardı göklerden
Beyaz beyaz gece, her yer beyaz giymişti.
Bütün ağaçları sarmıştı bir ipekli kefen...

Sisin içinde neden sonra bir güneş doğdu.
Ufukta hâreli yıldızların ziyâlarını
Genişleyen koyu gülğün parıltılar boğdu...

(۹)

بر رتآب کیم سنک خاطره لرک
تار ایلدوره بانده سنک بیلدی ، هر
چراغی کولکه لی رتآبی ، نور اؤر بیلدی ، هر
سغدی ضیائی ، هر شئی سؤد کیم کوزلر
صانار ، طایار ، طایار ، آغلام ...
~~صانی کوزلر ...~~
مزار ایلدوره ..

سافر دوه ضیالری یارید بیر ، آقیر :
آغید .. آغید .. دوغور قارشی ائقد بر رتآب ..
یوقا ده ، بر مزار اوستنه بر قارین باقیر
بوز اؤر کیم ..
صیغامه ، دین لهیا ندرله آق سائک تخم ، یوزینه
خدا صه کون دور نوبور ، سلویله ده باقوشلر
بوغوره .. بوغوره اوقوبور ^{توقیر} ساهلله بوغوره بوغوره
شیده یاکشید ایلدوره ..

دور اقلندن اوجان ، رقص ایدن تر نعلر
قاناری کرب آواره جی اعلایان ای سن !
صاف ربابله هولیا ایچده تللا گهر گهر ..

صا .. صا .. ابدیاً صا .. صا ای جنون
ارتازه تللا اوستنه آغلا سین ، کولسون
بو آقام ای قارین ، ای عشم ، ای بهار فسون ..

بو آقام اوستی مزار لقهده ایته کون دور نوبور
بو آقام بید مناسی شیده بر حاتم
کوشه ، ایچده کی فریادی دور یان سوز نوبور ..

“Bir Mehtap Gecesinin Hatıraları” baş taraf

Benim içimde de donmuştu bir büyük dünyâ.
Bütün hayâlimi sarmıştı âteşin sisler.
Cihânleyin görüyordun birer kızıl rü'yâ...

Sen ey o gün beni ondan ilelebet ayıran
Şu kanlı gök bana şahit ki intikamım var.
Bu mâhtâba bedel gül ziyâlı hûnundan

O hâlde, öylece ye'simle orda hıçkıldım
Uğultularla geçerken mesâfeden rüzgâr.
Uçan bulutlara göz yaşlarımla haykıldım.

Okundu köyde ezân-ı Muhammedî...üşüdüm
Aevli bağrıma bastım bu taptığım ölüyü.
Ne oldu kalbime? Sandım ki koptu birden ödüm.

Bu sönmez ateşi bağrımda dâimâ sıkarak
Uzak ufuklara kaçtım bu kan kokan köyden...
O köy ki kaldım oralarda ah, o gülden uzak!

8

İNTİZÂR

O gün bu gün bana dehşet verir yeşil gözler...
O gün bu gün bakamam sırma saçlı mehtâba...
Fakat ziyâsını sislerde neşredince kamer

O sevdiğim gelecek zanneder, içinde hayâl
Gülümserim. Dökülür gözlerimden incilerim.
Ve âh eder kalırım orda bir sanem gibi lâl...

SON SÖZ

Kadın kadın seni ye'simle bekledim her gün
Vedâ için bile rü'yâma kimseler giremez.
Kadın kadın doğuyorken uzakta çıplak gün

Apansızın sarılır nurlu tayfının ince
Beyaz hayâline, aşkınla çıldırır öperim.
Didiklerim seni dilber, çıyan kadın delice.

Dudaklarım emer üryân omuzlarından ışık
Yılan kadın asabî kollarım sarar belini.
Sesin donuk, gözün âsî, saçların karışık

Bir ihtikar ile başlar niyâza, feryâda.
Bu sesle kalbimin üstünde canlanır bir alev
Hücûmlarım bütün üryân nücûma, eb'âda...

Sen âh ey dağınık saçlı, şen gülüşlü hayâl...

1331 Ağustos 26 Çarşamba gecesi

B. İLAHİ ŞİİRLER SERİSİNDEN
1. Kitap

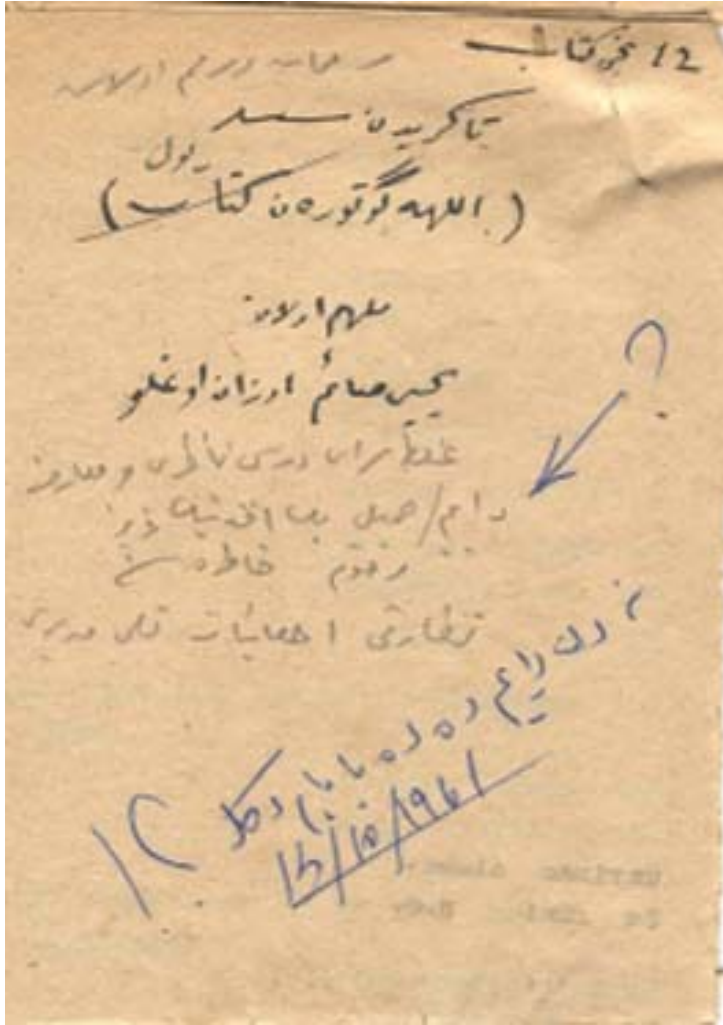
TANRI'DAN SESLER

(Allah'a Götüren Yol)

Maksud tui, mescid ü büthâne bahâne

İthaf:

*Annem, Medine-i Münevvere kumandanlarından
Gazi Yahyâ Feyzi Paşa kızı Lutfiye Işık'ın,
babam, Misak-ı Millî'yi yapan Meclis-i Mebusan'da
Erzurum milletvekili Abâbelekoğullarından
Yusuf Ziyâ Bey'in aziz ruhlarına...*

“Tanrı’dan Sesler” için düşündüğü kapak kompozisyonu.
İthaf cümlesi: “Galatasaray Ders Nâzırı ve Maarif Nezareti İhsaiyat
Kısmı Müdürü dayım merhum Cemil Beyefendinin aziz hatrasına”.
“Dayım” kelimesi için “neden dayım dede-babam değil?!” şeklinde 14.
10. 1961 tarihli bir not düşülmüş.

BÖLÜM –I ŞAFAK SENFONİSİ

(EPIGRAF)

**Dâvâsına kanmış ve inanmış biriyim ben
Kırkbeş seneden sonra bak dipdiriyim ben**

SİĞİNİŞ

**Sen Hakk'a sığın, Hak seni elbette tutar Hu
Dünyâları doldurmada esrâr Ozanoğlu**

İLÂHİ AŞK

Oku ! hilkatteki esrârı, azîzim, öğren !

Sen o süslerle bezendin, ne için aldandın ?
Ot yiyen sebze yiyen çok yaşar âlemde neden ?
En büyük mûcize kalbindedir, aldanma sakın !

Mûsikî, sonra şiir, sonra da din ... ey aşkın
Kalbe ilhâmı olan nûrlu pınar, tâze hayat!
Ve bu kaynaktan içenler heyecandan taşkın
Mâvi göklerde açar aşka ve rü'yâya kanat .

Ruh o ilhâm ile sonsuzluğa birden kavuşur,
Sırlı rü'yâ denizinden uçarak nûra varır,
Mânevî râhata ermekle bütün kalbi huzur
Ve saâdetle dolar, vecd ile Allâh'ı tanır

Maddeden sıyrılan insan ebediyette yaşar,
Taze kuvvet ona bir taze ibadette gelir
Hep meleklerle dolan âlem bir başka bahar,
Raks eder fecre kadar, gökte kanatlar gibidir.

Az yiyen, çok düşünen, öz konuşan bir insan
Hilkatin sırrına birden kavuşur, aşka gelir.
Kuş tüyünden yatak olmazsa, üzülmaz bir an;
Tahta üstünde yatar, yastığı taş olsa da bir...

Uyku, yıldızların altında ilâhî heyecan;
Heyecan uyku kadar tatlı göğün altında.
Taze bir nûra erer sanki karanlık vicdan;
Gözü tok, kalbi ganî, hırsı boğar zatında.

Çilekeş böyle kesâfetten ibâret kalıbı
Türlü zahmetli riyâzette yarar korkmayarak.
Sırlı nûr âlemi ufkundan aşar. Ten kalıbı,
Ölümün koynuna düştükçe görür başka şafak.

Sırr-ı vahdet çözümler merhalelerden geçerek,
Ölüm ânında ne var, anlatabilmek çok güç !
Ve “nefis” başka “hakikat”te yaşar, ceht ederek.
Biri lezzetle ölürken... biri korkunç, biri ürkünç...

Hırsı kalbinde yaşatmakla kazancın ne senin?
Sıyrılmış gözleri kör, nûru müebbet arayan!
Fukarâ olmayı bil ! Böyle ilâhî ve derin
Kavuşursun yine gönlünde bir Allah'a inan !

5 Kasım 1956 - Pazar

ÇAN ve EZAN SESLERİ

Şu çan sesinde veyâhut ezan sesinde ne var ?
Ne var ki titriyoruz biz, duyunca akşamdan ?
Düşüncelerle hayâlim derinleşip gidiyor...
Düşüncelerle şu zihnim durur gelir bir an

O ânı, işte o mahzun tasavvur ânını ben
Şuûra kalbedebilsem, o sırrı bir çözssem...
O sır ki bilmediğimden utandığım demdir
“O sırrı sen çöremezsın” derim “o dem mahrem !”

Başım ağırlaşarak ellerimde hayretle :
Neden derim acaba çözmüyor bu sırrı akıl ?
Akıl yoluyla ararsan bulunmuyor lakin

İlim de halledemez... Belki vecdimiz anlar :
Ezan sesinde veyâhut şu çan sesinde ne var ?
Ne var ki titriyoruz biz ?... Duyunca akşamdan !

*21 Kasım 1956
Modayolu Yoğurtçu Yokuşu*

İLÂHÎ HEYECAN

Heyecânın daha üstüne ne var âlemde?
Nûr ve maddeyle yoğurmuş ki büyük Tanrı seni.
Manevî lezzeti tadsın diye hoş bir demde,
Doldurur nûr ile bir lâhzada ıssız geceni.

Heyecan... işte ibâdetle geçen her saati
Başka bir nûr ile tenvîre koşan vecd ü hayâl.
İyilik, doğruluk, insanlık olan her ebedi
Gayretin şûlesi üstünde doğan nûr-ı celâl

Tanrı'nın şûlesidir, çünkü hakikat bunlar
Tanrı isterse verir en küçücük bir ferde;
O da bir yıldız olur, şevk ile sonsuz parlar,
Yaşayanlar ona hayretle düşerler vecde...

Âciz insan ! Yürü ! Dik tut gece gündüz başını !
Sen de bir Tanrı'ya îmân eden âlî kulsun.
Sen de iman ile her lahza akan gözyaşını
Tanrı aşkıyla akıt ! Gamlı beşer kurtulsun !

Ne felâketli asırlar yaşamıştır şu beşer;
Ne saâdetli asırlar yaşanır bazı kere .
Aynı bir çizgi olur bazı zaman hayr ile şer,
Şerri tebcîl ile yükselmeyecektir şu küre.

Hayrı tebcîli nasıl öğretelim biz beşere ?
Hayrı takdîsi ilâhî heyecan öğretecek.
İnanırsan ne saâdet ilâhî bir kadere !
Bir ilâhî heyecan hissederek yükselmek;

Bir tek Allah'a inanmakla olur... Kalbini aç !
Yaşıyor acz ile, hep türlü meşakkatle bütün
Ne kadar kör, sağır insan, ne kadar çok muhtaç !
Kalbinin sevgilerinden beşeriyet gülsün !

Sevgi, Allâh'a yakınlaşmak için bir yoldur,
Mümkün oldukça aman sev, acı muhtaç olana.
Böyle bir nûr ile hür kalbini sonsuz doldur !
El uzat yardıma muhtâca, hemen aç olana !

ÂLEMDEKİ İNKILÂP

Bu inkılâp ile birgün hayâtı naklederiz
Ömür denen kısa müddet erince [sonra] sona.
Ve haşr ü neşr olan cismimiz, kemiklerimiz;
Vücûdumuz kasılıp mum misâli belki dona.

Şu aklımız neden ermez ? Neden fikirlerimiz
Bu inkılâbı bir îzâha bağlamaz, niçin ?
Olur mu bilmiyorum ben kabirde bir yerimiz
Kabir ki başka bir âlem hayâlimizde, derin...

Hayâlimiz ebedî sanma bir hayâl işte !
Nasıl biter acabâ kürremizde rûh-ı hayat ?
Ne var bilinmedi asla şu köhne geçmişte
İçim, tasavvurumuz hep diyor sakat mı sakat !...

HİLKATİN SIRRI

Sonsuz âlemde nedir varlığın hikmeti, bil !
Sen kemâlinle, celâlinle, cemâlinle değil,
İztırap âteşinin örsü içinden doğdun.
Kardeşinden öç alıp anneni evden kovdun !...

Kaatil insan! Şu büyük saltanatın pek boştur
Buna kuvvetle inan,
- Ölmeyen hiç nedir âlemde, nedir ?
- İlâhî heyecan... İlâhî vicdan...
Bunu bir bilmeyen insan, bilirim... sarhoştur.

Hırsı, isyânı bırak, sâkin ol, Allâh'a ulaş !
Afveden çünkü büyüktür... kuzulaş, etme telâş !
Kîni kalbinde erit ! Haykırışın bir isyan.
Sığın Allâh'a ! Sığınmazsan olursun şeytan.

Tanrı ismiyle yazılmış şu kitap, işte oku !
 Tanrı dünyâları yaratan “var”la “yok”u.³⁶
 Düşmenin nefsin, uyut nefsinî îmânınla !
 İnsan ol, kîni bırak, aşkı yaşat şânınla !

Çok günâhın var... Utanmaz mısın Allâh'ından ?
 Duru âteşte yanarsın bu yetim âhından .
 Üç gün olsun seni Cennet'te soyunmuş görelim !
 Dünyevî hazları bir lâhza [da] Yunmuş görelim !...

Şu sefil âlemin (iblisle melek) kardeş olup,
 Ebedî varlığın aşkıyla yanan âteş olup...
 Ne Cehennem ki yanar göklerin üstünde derin !
 Yanacaksın, yanacaksın, budur kaderin...

Ey ilâhî ateşin sırrı kıvılcımla dolu
 Rabb'im isyânını afveyleyecek, gamlı kulu !
 Gam ve şâdî sana bir va'd-i ilâhîdir, inan
 Ey kemâl üzre, celâl üzre, cemâl üzre olan !

LEYLA ile MECNUN

Sende Leylâ'dan da üstün bir sevilme hâli var
 Bende Mecnun'dan da üstün bir sevişmek aşkı var
 Sevmeyen anlar mı hiç dünyâ ve mâ-fihâ nedir ?
 Bir seviş gör! Anla : Sevmek hâli ölmekten beter...

Tanrı bir âyîneden aksettirip rü'yâsını
 Mest eder Mecnûn'u, “Leylâ !” çağruba Mecnun gezer
 Akseder dağlarda “Leylâ” ismi, dağ... dağ... ses verir.
 Belki Leylâ âh eder, Mecnun güler, Leylâ güler...

22 Kasım 1956

ÖLÜM ve EBEDİ GÜZELLİK

Ölüm... insanlara haktır: ölürüz.
 Gün gelip yer olacaktır dümdüz...
 Gerçi bir ders-i edep var şu tehî âlemde,
 Gülün üstünde yanan tâze, güzel şebnemde...

³⁶ Vezin bozuk.

Fecre mahsus o güzellikleri seyreyle tanı !
Bil ki Cennet bu güzelliklerin en son vatanı...

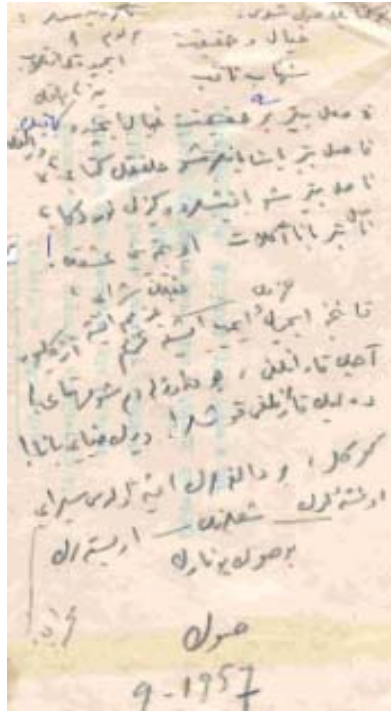
16 Kasım 1956

HAYÂL VE HAKİKAT (ŞİHÂB-I SÂKİB)

Nasıl biterse hakîkat hayâl içinde bakın,
Nasıl biter yaşayanlar, şu hilkatin kitâbı ?
Nasıl biter şu akışlarda gizli nûr-ı zekâ ?
Nasıl biter bana anlat, o bitmeyen aşkın !

Kanınca içmeye aşkın şarâbı az geliyor.
Açın karanlığı, çok özledim şu mehtâbı...
Delin karanlığı kuşlar! Verin ziyâyı bana!
Gönül bu dalgaların işte oldu mihrâbı...

Eylül 1957

“Şihâb-ı Sâkib”

BÖLÜM - II

EBEDİYET yahut BEZM-İ ÂLİ (Duyduğum Ses)

İthaf:
İnsanlığın en saf mürşitlerinden Enis Behiç Koryürek ve
Feyzi Mardin'in
aziz hatıralarına...

1956 senesinde karlar yağdığı, nakil vasıtalarının işlemez olduğu gün, Çamlıca yolunda tipide tılandım. Bu esnada üçüncü def'a olarak infarktüs geçirdim, kendimi kaybettim. Haydarpaşa Hastahanesinde dört ay tedaviden sonra dört ay da Yoğurtçu Parkyokuşu no:42'deki evimde ve banyo (?) mevsimi tabiatın en güzel bir harikası olan Marmara'nın Kalamış'da koru içinde ebedî güzelliği temaşaya koyuldum.

15 Kasım 1956 pazar gününden itibaren 1957 Ağustosunun 7. gününe kadar "sânihât"ın 1. bölümündeki "İlâhî Aşk" adlı parçayla başlayan ve zaman zaman sânih olan ve ikinci bölümle beraber tamamı 368 mısra ve 26 parçadan ibaret olan sünûhâtım devam eyledi. Öyle ki bu sünûhâtın herbirini ra'şeler içinde tesvit ederken birinden önce yazılmış yüzlerce münteşir ve yine gayr-ı münteşir eserlerimden hiçbirine benzemeyişine ben de hayrette kalarak tahayyül ve temaşadan kendimi alamıyordum.

*Bu kitabın 17 Ekim 1959'da **Enis Behiç KORYÜREK**'in ölümünden tam on yıl sonra bastırılıp neşrolunacağına dair bir irşada daha mazhar oldum. Fakat bunun nasıl ve ne suretle olacağını tayinde el'an mütehayyirim. İnşallah bu cemiyetimiz bunun güzel bir vesilesini teşkil eder de nâil-i meram oluruz.*

El- Fâtiha

ENGİNLERE DOĞRU

Bir gün kürekle sandalı açtım denizlere
Sâhil uzakta kaldı, güneş sindi bir yere.

Sonsuz karanlık aldı da birden civârımı,
Sandım uzakta ufuklara gömdüm bahârımı...

Ânî, semâya daldı gözüm loş mesâfede,
Kimdir, dedim ziyâyı veren sırlı mâbede ?

Bir sırlı mâbed işte semâ ! Çok derin, uzak...
Bir sırlı çeşmeden akıyor sanki bin şafak.

Yıldızlar ortasında yüzerken derin, derin...
Bir ses yayıldı ufkuna sonsuz güneşlerin.

Ûrperdi varlığımda fena bulmayan bu ses:
Allâh bes ve der heme an zül-cemâl bes

26 Şubat 1956

İLÂHÎ SADA

Kalbimde ihtizâza gelen bir sadâ ki hep
Gökten inerdi, râşeme olmuştu sebep.

Her kim duyarsa hayrete birden düşer, kalır,
Ses, söylüyordu bunları duydum ağır... ağır...

İsmim yazılmamışsa kitâbında hilkatin,
Öğrenmeliydi ismimi fânî hüviyyetin.

Göklerde parlayan şu güneşler nedir? Düşün !
Farz et ki bir dakika yok olmuş gömülmüşsün...

Ûrperdi varlığımda o dem duyduğum o ses :
Allâh bes ve der heme an zü'l-celâl bes !

VARLIĞIN MANASI

Ma'nâsı varlığın, oku ! Bir tek satırdadır:
Göklerde görmek istediğin bil, sadırdadır !

Zannetme öyle Hind ile rü'yâyı Çin'dedir,
Gaybın lisânı, sende olan rûh içindedir.

Ekvânı seyreden nazarın görmüyor mu ki
Binlerce şûle aksediyor gök içindeki

Milyarca fersah uzak bir mesâfeden,
Kimdir bu fecre nûr olan, ekvâna akseden ?

Bir var olan hakîkati ifşâ eden o nûr
Rûhunda duyduğun ebedî [bir] uğultudur.

Gizlenmiş içinde muazzam hakîkatin
Yıldızlar ortasında duran bir belâgatin

İnkâra kalkışan o gururun o kör akıl ,
Keşfeylemez hakîkati, aldanma muttasıl !

Hayrette toplanır bu tecellî-i sermedî,
Hayran olan nazar görür ancak hakîkati:

Subhâne men tahayyere fî sun'ihî'l-ukûl
Subhâne men bi-kudretihi yu'cizü'l-fuhûl

Ûrperdi varlığında o dem duyduğum bu ses:
Allâh bes ve der heme an zül-cemâl bes .

İLAHÎ ESRAR ve İLAHÎ İRŞAD

Fânûsumuzda manzara yalnız gözündedir,
Lâkin gözünle gördüğün esrâr özündedir.

Rûhü'l-kudüsle Meryem'e nefheyledik anı,
İsâ'yı kim alan göğe yerden? Biziz, tanı !

Cibrîl'i Zâtı-Hak'la uçurduk Muhammed'e,
Girdik küfür diyârına, îmanla mescide.

Ördürmek istedik seni ey sen fenâ nefis !
Hakkın değil binâmızı yıkmak, o başka his !

Mecnûn olanda kâfiri gör, intihâr eder,
Hâin firâsetiyle vatandan firâr eder.

Bed nâm olursa bir kişi bir böyle hâl ile,
Taktîrimizden olmalı her ihtimâl ile.

Kul var ki bî-taallüm ü bî-cehd ü bî-haber,
İlhâm-ı Hakk ile bütün esrârı keşfeder.

Kul var ki bî-ibâdet ü bî-zühd ü bî-duâ,
Tâ bâr-gâh-ı Rabb'e kadar eyler îtilâ...

Rûh âleminde gördüğün esrâra hayret et !
Âlemde gördüğün de bizim sun'umuz evet !...

Subhâne men tahayyere fî sun'ihî'l-ukûl
Subhâne men bi-kudretihi yu'cizi'l-fuhûl

Ürperdi varlığımda o dem duyduğum şu ses:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

ULUHİYET

Hayretle dal şu âleme bir sır çözer gibi,
Seyret mesâfelerde tirilyon kevâkibi...

Rü'yâya daldığım gecedden bir duâ işit !
Rûhunda aşk-ı mutlakı, ma'nâyı anla git !

Mechûl-i mutlakın da içinden doğan biziz,
Aksettirir bu ra'şeyi rü'yâlı hür deniz...

Bir ân-ı ra'şeden doğuyor bak, bütün hayat;
Zâtü'l-cemâl içinde yüzen nûr ve kâinat.

Yârân-ı Hak ! Niyâz edelim biz de bir nefes:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

EBEDÎ HAKİKAT

Eşyâ içinde sezdiğin esrâra şaşma sen.

Rüzgâr içinde çünkü biziz dâimâ esen.

Şeytan, melek ve cin de bu âlemedir ama,
Gözden nihân olunca sakın “yoktur” anlama!

Titrederi lerze lerze şu kalb-i rakîkiniz ,
Tevfika mazhâr olsa refik-i şefikiniz.

Arzûyu halk ederse “kamâl”iyle Zü'l-celâl,
Elbet bulur hakîkat-i ekvâna ittisâl.

Olmazdı hakîkati yaratmakta fâide³⁷.
Girmezdi âdemoğlu günâhıyla mâbede.

Bir “hüsn-i mutlak” olmasa ekvân içinde hiç !
Leylâ'yı bir görünce taşan [durmayan] sevinç,

Bir tel saçıyla bağlanarak “nûr-ı vahdet”e,
Gözler erer o nûr ile sonsuz hakîkate.

Her dem tavâf eder gibi kalbiyle Kâbe'yi
-Aşkın budur murâdı- murât istemek iyi...

Hem içli tatlı rûzigâr heyecânıyla esen³⁸
Gül bahçesinde seyredeceksin bahârı sen !

Lâkin bahârı solduracak bir hazan da var.
Elbet bu sırrı anlayan anlar: Nedir mezar?

Ölmek ne, var oluş ne demek? Hepsi bir; o bir
Vecdinle aşk-ı nûr-ı ilâhî içindedir.

Yârân-ı Hak ! Tavâf ediniz siz de bir nefes:
Allâh bes ve der heme an zü'l- cemâl bes...

³⁷ Vezin bozuk.

³⁸ Vezin bozuk.

MADDE, MANA ve MECHULLER ÂLEMİ

Ma'nâyı maddeden seçerek gör güzelliği !
Ma'nâ ki maddeden daha yüksek ve çok iyi.

Renginde yoksa bûy-i vefâ bir güzelliğin
Çirkinliğin bekası olur belki çok hazîn.

Çirkinliğin de çünkü odur sırr-ı hikmeti;
Çirkinlik ortasında ararsan fazîleti.

Bulmaz da ra'şelerle dönersen hakîkate,
Dil bağla nazlı, işveli, âhû bir âfete !

Hüsn-i ezelde gizli kalan bir büyük zekâ,
Mekşûf olunca yükselir ekvâna bir duâ.

Sonsuzluk âleminde keşifler bütün bizim .
Sonsuz fezâ içindedir esrarlı dehlizim .

Nûrum o sırlı dehlizi birden parıldatır.
Mechûlü sen de gel oku ! Fânî, satır... satır ...

Sonsuz fezâda saltanatım bir visâldir.
Sonsuz olan hakîkate yer gök misâldir.

Âhengimizle fecre güzellik veren biziz.
Âhengimizle çağlıyor engin ve hür deniz...

Karşında işte böyle dururken mesâfeler,
Yüzlerce burç içinde gülerken ecel kader;

Âlâyîş-i zamâna kapılmak ne boş heves !
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

YILDIZLAR ALEMİ

Fânîliğinde âlemi süzdüm uzak yakın
Bir yıldız uçtu... ürperiverdim, dedim, bakın !

Bir yıldız uçtu nâmütenâhi bir ülkeden,
Yıldızlar âlemindeki en sırlı ülkeden...

Asgardan asgarın daha asgardan asgarı,
Doldurmuş işte bir kocaman sırlı sâgarı.

Ekberden ekberin daha ekberden ekberi,
Uçsuz bucaksız engine sermiş denizleri...

Daldıkça hep vusûl-i ilallah niyâzına,
Çıktıkça bir tasavvuf-i âlî firâzına;

Mevcûd-i lâ-yezâl ile bir tek vücûd olup,
Âzâde-i kıyâm ü rükû ü sücûd olup,

Tâ bâr-gâh-ı Rabb'e kadar yükselir beşer,
Envâr-ı hikmet-i samedânî nüzûl eder.

Yârân-ı Hak ! Niyâz edelim eyleyin heves:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

TAPTIĞIN BATIL

Bir madde var ki sen ona tapmaktasın bugün
Fânî o maddeden görünen sır nedir, düşün !

Bir sırlı madde var ki hayâlinle çöz onu.
İnsanlığın nedir şu boş âlemde bil, sonu.

Boşlukta kaybolup gidecektir bugünkü var,
Dünyâ adıyla yâd edilen çevre, bir mezar.

Bir küre bir büyük topa benzer bu sırlı şey,
Birgün harap olup gidecektir güney, kuzey.

Bir maddedir dağılmaya mahkûm edip anı,
Bildirmek istedik sana dünyâyı; gör, tanı !

Boşlukta mahv olunca şu âlem, nedir kalan?
Herşey, demek bu sahnede herşey, yalan, dolan!

Servet,parıltı, debdebe, mahkûm eden para,
Bir maddenin parıltısı, vicdanda bir yara...

Sen ey tamahla ömrünü israf eden beşer !
Kalbinle anla, bil, tanı artık, ne hayr ü şer.

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim, haykır bir nefes:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

KURTUL GAFLETİNDEN

Kusmakta levs ü gayzını dünyâya kör akıl.
Altın ne? Bir parıltılı mâden, ha bir çakıl.

Kusmakta zehr ü kînini etrâfa mel'anet !
Servet, şataf, parıltı, cinâyet, garaz... evet

Her rütbe bir fazîlete şâhit ve her nişan,
İnsanlığın vekarını müsbet bir imtihan

Olsaydı, belki [-.] alır, yoksa cîfedir³⁹.
Yalnız kalan şu çevrede yalnız vazîfedir.

Rûhun gıdâsı [-.] bu, hizmet de halkadır⁴⁰.
Hizmet, zavallı halka değil, belki Hakk'adır.

Halkın muîni olmak için servet iste sen !
Nefsin kör iştihâsını kandır körükleyen...

Altın, parıltı, tantana, elmas, gümüş, para,
Servet denen o cîfe ne? Vicdanda bir yara.

Bildin mi? Gafil olma ! Nedir anla, hayr ü şer ?
Sen ey tamahla ömrünü israf eden beşer !

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim, eyleyin heves
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

³⁹ Vezin bozuk.

⁴⁰ Vezin bozuk.

ÜSTÜNLÜK İDDİASI, MUHABBET, HAKİKAT, SİYASET

-DÜNYA CEHENNEMİ, KURTARICI EL ve KURTULUŞ YOLU-

Üstünlük iddiâsını kalbet muhabbete !
Bir anda bil ki sen ereceksin hakîkate.

Milletler ülke ülke yaşarken koyun gibi,
Bir hîle var cihanda: Siyâset !... Oyun gibi !

Saldırmak isteyen o müheykel felâketi
Sindirmek isteseydin eğer sen, saâdeti

Çoktan bulurdun... Ömrünü israf edip neden
Dünyâda bir cehenneme girdin, elinde fen

Bir meş'aleydi ufkunu aydınlatan şafak,
Olmazdı bin cinâyete masdar... Bir infilâk...

Şu ufka bak !
Kanlar coşup kudurmada yer yer, taraf taraf...
Gafil beşer! Cinâyete kurban giden o saf

İnsanların bu kafiye !... Öldürmedir zafer,
Yıkma şeref. Ve nehb ü hederdir şerefle şan
Buğz ü sitemdir adl ile ihsan. Bütün cihan.*

Mâruf adıyla işte bu toprakta, derbeder,
Mahkûm ü muztarip yüzüyor, hep çeker gider...

Silkin, bağır ki kurtulacaksın !

Silkinmiş olsa, kurtulacaktır... Büyük akıl
Fen kuvvetiyle birleşerek sonra muttasıl,

* Öldürme şeref, yıkma zafer, nehb ü heder şan
Ma'rûf adı buğz ü sitemin adl ile ihsan
Halûk'un Defteri, T. Fikret (Ozanoğlu'nun notu)

İnsanlığın, zavallı mükedder yığınların,
Düşkünlerin şifâsına elbet koşacak yarın...⁴¹

Hürmet ! Asırların ciğerinden sefâleti
Birden söküp de kurtaracak el, -ki gayreti

Sonsuzdur- ıztırâba şifâlar veren o el,
İnsanlığın şifâsına elbet örer temel.

Pek fazla muhtemel

Cennet o muhteşem temel üstünde yükselir.
Elbet o anlı şanlı şafak nûra müjdedir.

Elbet o anlı şanlı şafaklar söker gelir,
Sonsuz güneşler ordan uçar, gök de şenlenir.

Fânî beşer ! Yolunda ezelden hazır duran
Bir zirve var ki rehâkâr... O yolda kan...⁴²

Bir nûr olur ki çağlar ezelden ebedlere.
Birkaç boğuk fisiltı, döner sonra mahşere.

Evhâm içinde hasta sayıklarken ömrünün
Bir bak, bugünle nisbeti var mıdır, düşün !...

Artık bu yolda gitmeye kadersin ey hayat !
Gitmek ne, gökte uçmaya tayyareler kanat.

Kâfi ! Dehâni ettik asırlarca imtihan.
Bir meydan oldu uçmak için bak şu âsüman.

Sönsün müebbeden o cinâyet o hâile !
Hâkim zekâ ve tecrüben artık gavâile.

Bir hamle-i hayât ile yüksel ufuklara,
“Doymaz beşer dedikleri kuş i'tilâlara.”⁴³

⁴¹ Vezin bozuk.

⁴² Vezin bozuk.

⁴³ Tevfik Fikret'in “Ferdâ” şiirinden.

Ezdin başınla taşları yendin denizleri,
Ta'kîp et ufk-ı zulmete saç nûrlu izleri.
Hiç şüphe yok ki sensin açan sırr-ı hilkati.
Fikrinle durma artık incele hakîkati.⁴⁴

Târih içinde kör ve sağır koştuğun yeter !
Sensin bu gamlı çevrede evlâd-ı hayr ü şer.

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim haydi pür heves:
Allâh bes ve der heme an zü'l-kemâl bes.

YİNE O SES

Nâyın sesinde, bahr-i muhîtin sesindeki
Hicrânı duymayan ne bilir aşk lezzeti?
Zirâ o ses ki lâhn-i cemâl ü celâldir.
Eflâki doldurur ve uğuldar derin derin...

Rüzgârların sesiyle de enginden aks eder,
Hem öyle ses ki şöyle düşünsen hüznün verir.
Der: Aynı hem de gayrı olan birliğin sesi:
Dildâr senden ayrı değil, rûh içredir.

Hüsünün cemâli, aşkın ilâhî saâdeti,
Gönlünde bir kemâle işâret oğul senin.
Hak bağrımızda biz de onun sînesindeyiz.
Münkir gazaplanıp soruyor: -Kim bu sezdiğin?

Mü'min kılsa beş vakit Allâh için namaz,
Aşkıyla sonra diz çökerek eyliyor niyaz.
Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim biz de pür heves:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

HAKİKATİN SIRRI: ŞERH-İ MELAL

Hicrâna uğradın dil-i bîçâre, bî-sebep.
Bir nükte var, bu nükteyi kalbinle anla hep.

Nûr aynasında sırr-ı hakîkat nihan durur.
Sevdâ yüzünden ortada sonsuz cihan durur.

⁴⁴ Vezin bozuk.

Düştün sen arza cennetin ufkundan ey garip,
Mutlak visâle ermek olur gün gelir nasip.

Âlemde gamla geçti zamânın üzülme sen.
Mü'minsen ıztrâba tahammülle dinle sen !

Dünyâ cehenneminde hakîkat budur bugün:
Aşk âteşiyle yanmadadır âsüman bütün

Hikmet budur ki şevke gelip yanmadır hüner,
Yandıkça arşa yükselecektir benî-beşer...

Yârân-ı Hak! Niyaz edelim, durma bî-heves:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

IZTIRABA TAHAMMÜL ve MÜ'MİNLERİN İBADETİ

Fikreyle, ıztrâba tahammül kerâmeti
Kudsî ve muhterem kılıyor bir ibâdeti.

Dildâr senden ayrı değil kalp içredir,
Fikr-et bu sırrı, her tapınış bir sitâredir.

Taptıkça kalbimizde yanar nûr-ı sermedî,
Mü'minlerin ibâdeti, kalbinde ma'bedi...

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim. Haykır ey nefes:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

CENNET, İLAHÎ SAÂDET ve KELAM-I HAK

Gözlerle gördüğün bu cihan bir hayâldir.
Cennet onun içindeki bir ihtimâldir.

Fânus içinde yandı hakîkat çerâğımız,
Cennet mi sandın ey güzelim, son durağımız!

Cennet nedir ki sen onu her an edip talep,
Ağlarsın ıztrâp ile her lâhza...var sebep.

Dîdârımız mı, yoksa muhabbet mi, sîne mi?
Gülzar içinde şevk ile çağlar terâne mi ?

Zâhit ne derdi, bir ona sorsan bu hikmeti?
İmâ ederdî belki ilâhî saâdeti...

Dîdârı, aşkı, yanmayı bir an edip hayâl,
Dünyâda belki cenneti görmek değil muhâl.

Cennet gönülde şefkati ihtar eder bize:
Verdik kelâm-ı Hak diye Kur'ân'ı biz size.

Yâran-ı Hak! Niyaz ediniz hem de pür heves:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

ÇİLE

Lâ-kevni anladınsa eğer ölmeden ölen !
Ey gökyüzünde nûr arayan feylesof kişi !

Rûhunda gör hakîkati ! Kul sen ve Tanrı sen !
Cehdeyle kim ayan olacak hilkatın işi !...

Nefsin çekerse bir çile ma'nâ lâtif olur,
Varlık boyunca cismimizin her kesâfeti

Bir tebeddül eyleyerek cism olunca nûr,⁴⁵
Rûhun tadar ölümde de sonsuz saâdeti.

Tad ruh ! Ölümle bilmeceleşmiş hakîkati !

SEMALARA DOĞRU

Sûfi-i bî-güşâyış ü nâ-puhteden sakın !
Vesvâs-ı fitne hiç olmasın sadrına yakın !

Üstünden at kesâfeti etrâfa bir bakın,
Nûr âleminden âlem-i ervâha et akın !

Kalbinde gizlenip yine ulvî emellerin,
Tâ sidre-i semâya kadar nûr olup yerin,

Gör mâverâda hikmeti, cennetle Rabb'ini,
Milyonla yıl o varlığa hayran olup tanı !

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim. Haykır ey nefes:
Allâh bes ve der heme an zü'l-kemâl bes.

⁴⁵ Vezin bozuk.

VİSÂL-İ YAR

Ey sen fezâyâ acz ile hayran olan gönül !
Ey sen o tatlı nûr ile birden dolan gönül !

Rûhü'l-kudüsle başbaşa kal sürûrdan,
Fark etme kendini bir lâhza nûrdan.⁴⁶

Bir bak şu köhne âleme, n'olmuş gururdan,
Bîçâre, hasta bir beşeriyet fücûrdan...

Yâ Hak ! nidâsı çağlaya, rûhun da şâd ola !
Nûrun içinde yüz de mekânın neşât ola !

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim, haykır ey nefes:
Allâh bes ve der heme an zü'l-cemâl bes.

FERMAN-I KİBRİYA, BEZM-İ VUSLAT,

İLAHÎ BİRLİK ve İLAHÎ SAÂDET

Yağsın da bezm-i vuslata kevser sebû sebû,
Femân-ı kibriyâya teheyüç eyle: Hû !...

Bir aşk-ı sâfi, nûr ile dolmuş gönülde tat !
Zannetme bir tesâdüfün âsarı hâdisat.

Bir hoş nizam içinde bu sonsuz mükevvenat...
Açmış melekleriyle sünûhâta bir kanat...

Bir birliğin celâlini söyler cemâate,
İnsan doyar mı böyle ilâhî saâdete ?

Rabb'in katında nûr-ı ilâhî yeter bize,
Yahyâ bu kalb-i sâf ile gel sen hemen dize.

Yârân-ı Hak ! Niyaz edelim. Haykır ey nefes:
Allâh bes ve der heme an zü'l-kemâl bes.

⁴⁶ Beytin vezni bozuk.

BÖLÜM - III YERDEN GÖĞE

YERDEN GÖĞE

-Rahman ve rahîm olan Tanrı adıyla-

Ey nûr-ı hakîkatle dolan lâ-yetenâhî !
Ey vâkıf-ı esrâr-ı kemâlât-ı ilâhî !
Esrârını fâş eyle ki kalbimde Muhammet,
Olsun ebedî meş'ale-i nûr-ı hidâyet !

Fânûs-ı hayâl olmadığından bu semâlar,
Bir menzile elbette varır tatlı ziyâlar !
Fâş eyle bu esrârı, görün sen de İlâhî !
Ey nûr-ı hakîkatle dolan lâ-yetenâhî !

GÖKTEN YERE

Kalbindedir esrâr-ı kemâlât ü hakîkat;
Dikkatle kulak ver, işit ! İlmin sonu: Hayret !...

FAHRİYE

-Der beyan-ı istidat-

Sözüm i'caz ile, i'caz ile bir kâr-ı kadîm.
İkd-ı gevher ki bilir kadrini her tab'-ı selîm.

Vahy ü ilhâm ile yazmak dilemem nazmımı,
Vahy ü ilhâm olunur kalbime vallâhü'l-azîm.

Tab'ıma vârid olan silsile-i eş'ârım,
Selsebîl-i sühan-ı dürr-i Hüdâvend-i kerîm.

Öyle esrar ile mâlî ki serâser mu'ciz,
Çekmeden vârid olur zahmet-i kayd ü tanzîm.

Aferin ey kalem-i nâdire-i mu'cize-gû,
Sözün olmuş dil-i yârân-ı ilâhîde nedîm.

Meclis-i şî'r ü edep mest-i edâ-yı nazmın,
Şevk-ı nazmınla döner lezzete her fikr-i sakîm.

Ki o cennette öter bülbül-i uşşâk-ı melâl,
Dilemez ârif olan başkaca bir bâğ-ı naîm.

Zer ü sîm istemeden çünkü bulur tâze hayat,
Reşha-i feyzim ile bir nice kül azm-i remîm.

Sühanım zenzeme-i çeşme-i pür-nûr-ı füsun ,
Der, Mesîhâ demidir, nükte-şînâsân-ı kadîm.

Her sözüm necm-i fezâ, bâd-ı sabâ nüktelerim,
Benzerin var mı bulan bir ararsan renc-i elîm.

Hüner-i feyz-i kelâmımla maârif dilşâd,
Berk-i şemşîr-i zebânımla adû pür-gam ü bîm.

Mümtenî sehl ise şî'rimdeki her sihr-i helâl,
Gafil anlar mı nedir, çünkü edilmez tefhîm.

Nice erbâb-ı suhen acze düşer, çünkü eder
Onu ancak yine Hallâk-ı Maânî ta'lîm.

Tab'ım ebhâr-ı maânîde yüzen mevc-i hayâl,
Fışkırır zerrelerinden yine bin dürr-i nesîm.

Hazret-i Hızır ısırır parmağını gûş etse,
Şöyle bir mısırâ'nın gûşu da bir feyz-i amîm.

Fikri âciz kalır en nükte-şinâsânın da,
Ne kadar gayret ederse o kadar zahm-ı cahîm.

Belki bir vahy ola mazmûnu veyâ bir ilhâm,
Bunun idrâkine yârân edeler bahs-i azîm.

Çekmedim efkârımı nazm için dilden zahmet⁴⁷,
Tab'im i'câz-ı maânîde Mesîhâ-yı Kerîm.

Eden inşad anı feyz-î nefes-i nûr olsun,
Dola esrâr-ı Îlâhiyle çoşan kalb-i selîm.

Kulhüvallâhü ahad sırrına olmuş mazhar,
Dolu şi'rim gibi rûhum dahi Furkan-ı Alîm.

Sığınır sâyeme hayretzedeler billâhi,
İsm-i Rahman ile titrer gibi şeytân-ı racîm.

İsm-i Rahman ile başlarsa sözün îcâbı,
Hatmeder her nefes-i şi'rimi Rahmân-ı Rahîm.

Can atar şi'rime münkir gibi gafil de yine,
Gafletinden uyanır belki biraz fikr-i sakîm.

Edelim rûh-ı revan-bahşını her mısırâımın
Kulhüvallâhü ahad lâfzı ile biz ta'zîm.

AŞKA DAİR GAZEL

Nazarla âşık olur dâimâ güzel, güzele;
Rekabet üzre neden söylenir gazel, gazele?

Uzatma kıssayı bir hatvedir mesâfe-i aşk,
Mümass'olur şeb-i yeldâda tâ ebed ezele.

Ne anlar âteş-i ilhâmı, nûr-ı sevdâyı,
Hüdâ'yı bilmeyen âvâre bir takım hezele.

⁴⁷ Vezin bozuk.

Yegâne meş'al-i îman olur gönüldeki şevk,
Bu hisle vâsıl-ı Hallâk olur sonunda hele.

Şiirde kaldı fazîlet, edeple sus Yahyâ !
Dayandı işte bu eş'âr böyle bir temele.

CESET ve RÛH

Ceset âyinedir, rûh onda peydâdır, zevâl olmaz.
Cesetle rûhun akd-i ülfetinden hoş visâl olmaz.

Ne ziynettir o solmaz şûle hüsn-i lâ-yezâlîden,
Ki cennetten gelen bir şûle solsun, ihtimâl olmaz.

Şu ma'nâ bir cesetten geçse bin nakş ü hayâl eyler,
O cûşâ-cûş ateşten özge âteş, bir zülâl olmaz.

Kemâl-i sırr-ı lâhûtî olan ruh ölmüş olsaydı,
Kemâl olmaz, celâl olmaz, ve hattâ zü'l-cemâl olmaz.

Ne dem el çekmek istersen cesetten, nefsi-fânîden,
Fenâ bulmaz o sevdâlar ki andan tatlı hâl olmaz.

Parıldar ka'r-ı nâyâb-ı hayâlinden cemâlullah,
Evet Yahyâ hayâlinden güzel hayâl olmaz.⁴⁸

1. 12. 1956 gecesi

ÂYİN-İ MUHABBET

-Cemâl Gürsel Paşaya ithaf-

Sabr et sitem-i yâra tahammülle devâm et!
Bir kimseyi incitme, peyâm olsun erenler !

İkbâle gönül bağlama Allâh'a güven sen,
Cennet size ukbâda makam olsun erenler !

Dünyâda kimin kaldı bakın nâm ü nişânı,
İnsanlık edin, adliniz âm olsun erenler !

⁴⁸ Vezin bozuk.

Rindân-ı Hüdâ, meretebe-i cânib-i Hak'da,
Hem nâil-i mesrûr-ı merâm olsun erenler !

Râm eyle aman nefsinî, râm olma gurûra !
Cehd eyle ki nefsin sana râm olsun erenler !

Bir lokmadır ancak seni it'âm edecek şey,
Geç debdebeden, başka nizâm olsun erenler !

Hayretzede, dildârına şeydâ-yı sücûd ol,
Devrinde senin hüsn-i hitâm olsun erenler !

Sermest-i safâ bezm-i harâbât-ı ezelde
Hayrül-halefin zât-ı cemâl olsun erenler !

Ayânı da, erkânı da, rindânı da sensin
Bu mertebenin, dilde garâm olsun erenler !

Er meydânı boş kalmasın evlâdım, er ol er !
Bizden bütün ihvâna selâm olsun erenler !

Yahyâ ! Kerem ü rıfk ü muhabbetle dolan dil,
Mahşer günü şehrhâh-ı kıyam olsun erenler !

2. 12. 1956 gecesi

RÛZ-I MAHŞER

Ateş göklerden İsrâfil inerken, Sûr'u üflerken,
Kemikler zerrelenmiş kül, cesetler fişkırır yerden.

Bütün zerrât-ı âlem ürperir, "yâ hey !" kopar birden,
Bu ba'su'l-mevt-i âmmin inşikâk-ı ihtilâlden.

Serâser râşe-i hilkat, serâser nâle vü feryât,
Resûl-i Ekrem'inden eyliyorken her kul istimdât.

Siyâh-ı nûr ağarmış, nûr-ı lâhûti ateşlenmiş,
Cesetler, sîneler, bütün kanlarla işlenmiş.⁴⁹

⁴⁹ Vezin bozuk.

Hirâsân ü girîzan ellerinden tutmuş evlâtlar
Eb-i mağdûrunun, ağlar; ufuktan sert eser rüzgâr.

Nasıl rüzgâr ? Ateşten, gözyaşından, kalbin âhından.
Ne müthiş koç yiğitler titreşir, ağlar günâhından...

Kaçarlar sanki bir şeyden, yanar dağdan, denizlerden
Yanar dağlar tutuşmuş, ürperirler kanlı izlerden.

Denizler haşır ü neşr olmuş, bulutlar çâk çâk ağlar.
Celâl- i Hazret-i Mevlâ'dan ürpermiş bütün dağlar.

Melekler nûra gark olmuş, çocuklar yolda çırpıplak,
Güler dünyaya Şeytan bir taraftan, elde bir bayrak.

Kül olmuş, zerrelenmiş koryürekler, fışkırır yerden,
Ateş göklerden İsrâfil inerken, Sûr'u üflerken.

SİSLERDE YOL (EBEDİYET YOLU)

“Grivas, 'bu bir avuç toprak Kıbrıs'ı Yunanistan yapacağım' dedi.”

-Gazetelerden

Ey hüsn-i ezel, aşk-ı ilâhî ve gönül sen !
Ey vecde gelen nûr-ı nazar, âh ile şîven !

Ruh âleminin sırrı, güzellikte de şâhı,
Ey şâirin ilhâmı ve aşkın da penâhı !

Ey san'atı, san'atçıyı, peygamberi hattâ,
Şehbâline almış uçuran ra'şe ve ma'nâ !

Ey gülde, çiçeklerde, şafaklarda yüzen nûr !
Ey sürmeli kirpiklerin altındaki mâhmur

Rüyâlı bakışlar ki ilâhî ve mutalsam,
Ey gamlı ezanlar ki ufuklarda her akşam !

Ey enginlere, Allâh'a kadar yükselen esrar !
Ey sırlı şafaklardaki bûse kanatlar !⁵⁰

Ey nûrlu kanatlar ! Siz ey esrarlı uçuşlar
Ey dalgalar üstünde, gök altındaki kuşlar !

Ey rüzgârı gül bahçesinin, mâvi semânın !
Ey bûsesi mehtâbı öpen bir halecânın !

Gözlerde ve ellerdeki gül ra'sesi, ey his !
Ey bir gece sandalda kalan taze ! Ve ey sis !

Ey siste doğan, rengi kızıl kanlı güneşler !
Ey göklerin altında yanan sırlı ateşler !

Tasvîre gelen, gelmeyen ey bir sürü muhtaç !
Ey hasta çocuklar ki ilâçsız, ve bütün aç !

Ey karların üstünde giden gölgeli izler !
“Ey kimsesiz âvâre çocuklar ! Hele sizler
Hele sizler !”

Ey şûlesi şimşeklerin, ey yıldırımın şark
Ufkunda yanan, rûhu saran nûruna mihrak !

Bin şekle giren, nağme olan, beste olan ses !
Ey kalbe elemelerle dolan ra'seye mâkes

Binlerce emel, örselenen tatlı ümitler !
Ey pembe bulutlar ki hayâl üzre seferber !

Ey annesinin kolları üstündeki ma'sum !
Ey bir kapı ardında kalan gölge ki mahkûm !

Ey bir mezar üstünde kalan anne ki mağmûm !
Ey dalgaların sesleri ! Ey şâir-i merhûm !

Ey bizdeki evhâmı saran Marmara ufku !
Ey loş kapılardan bakan endîşe ve korku !

⁵⁰ Vezin bozuk.

“Ey köhne Bizans ! Ey koca fertût-i musahhir !
Ey bin kocadan arta kalan bîve-i bâkir !”⁵¹

Tenkit olunan, çok sevilen şi'r-i samîmî,
Ey bizlere bir lâhza için aşk-ı cahîmî !

Bir meş'ale hâlinde terennüm edecek saz,
Ey âşık-ı nâlâna sen îcât olunan naz !

Baksan o bakışlardaki hülyâ bile senden,
Ey hüsn-i ezel ! Ey ebedî âh ile şîven !

Dağlar, dereler işte sarılmış ölülerle,
Sislerle, dumanlarla, hüzünlerle, kederle.

Birden bağırır, sonra susan bir sürü şeytan,
İnsan gibi hayvan, yine hayvan gibi insan.

Enzâr-ı temâşâyâ verip korku ve dehşet,
Eylerdi o boş âleme îrâd-ı hitâbet !

Kükreler, bağırır, dağlara çarpardı sadâlar,
İnlerdi ve titrerdi semâlar gibi dağlar.

Top sesleri, sesler ve nasıl top sesi? Korkunç...
Gürlerdi ve inlerdi uzak çan sesi, hep tunç...

Çanlar deliyor bağrımı...Karşımda dumanlar...
Sislerde ezanlar...Yine beyhûde figanlar...

Nutkundan uçan zehri tadan bin ölü insan,
Donmuş gibi kalmıştı, o seslerle o meydan !

Binlerce sefâlet yine heykel gibi orda,
Bir korkulu rü'yâyı ederlerdi temâşâ.

Ben cedleri görmekte idim şimdi yolumda,
Döndükçe başım korku veren bir uçurumda...

⁵¹ Tefvik Fikret'in “Sis” şiirinden.

Cedlerle melekler bütün etrâfımı sarmış,
Gök kubbesi şimşekten ışıklarla kabarmış.

Sessiz, müteessir, müteheyyiç göğe yerden,
Örmekte bir el gâze-i mehtâbı kederden.

Bir sisli ve heybetli karanlık yine hâkim,
Ben haykırarak ağlıyorum, bak ne mezâlim !

Bir sisli ve heybetli yol...Umman gibi bir yol,
Şimşekle atılmış göğe bin kelle ve bin kol...

Bir mu'cize bekler gibi her lâhza semâdan,
Hicran ve kederle boğulmuş gibi bir ân.....

Enginlere düştüm de dedim: Nerdeyim anne ?
Ah anneciğim, görmüyorum, sisli bu sahne...

Seslendi semâdan yere bir ses yine hâkim,
Rûhumda ümit, ufkuma gün doğdu, sevindim:

Türk'ün olacak yavru vatan, Kıbrıs... O dün de
Yıldızdı... ve yıldız kalacak çünkü bugün de...

Yıldız ki güneşten daha parlak, daha nûrlu,
Türk âleminin ufkuna doğmuş, çok uğurlu.

21. 9. 1957-
Modayolu

SECDE ve İSTİĞFAR

Ey karlı başım ! Toprağa yaklaştı hayâtın,
Çöllerde kalan mürşidi an ! Vecd ile dalgın...

Bir hurma dalından daha nârin olan insan
Elbette olur gökteki yıldızlara hayran...

Çöllerde o yıldız belirip söndü inandım.
Kur'ân'ına bin vecd ile “kevser” diye kandım.

Secdem ki güneşlerle semâlarda parıldar,
Toprakta da vardır, bilirim, sırlı şafaklar.

Rü'yâ gibi bir şeyle, tahassürle yanarken,
Ben hasretiyim mürşidimin, hasretteyim ben.

Yorgun develer birgün olup çöllere düşse,
Ben sırtına binsem birinin...bir dolu kâse

Nûr olsa da karşımda çölün ufku uzansa...
Issız geceler gökteki yıldızlar uyansa...

Hülyâ gibi bir çan sesi boşlukta dağılsa...
Gün doğsa ezanlarla, hüznün rûha yayılsa...

Bir içli kasîdeyle Arap ağlasa, gülse...
Kum çöllerinin haşyeti rûhumda çözülse...

Gündüzse güneş çölde, cehennemde yanarken...
Bir damla suyun hasreti gözlerde kanarken...

Gür savtını duysam da Bilâl-i Habeşî'nin,
Çalkansa hayâlimde denizler gibi engin...

Fîrûze semâlarla veyâhût güneş ile,
Çöller sarı gül rengini mezc etse hayâle.

Boşlukta güneşlerle uçan mor, sarı, mâî
Yıldızları bir el alarak arza semâvi

Bir şûle yayarken iri yıldızları akşam
Serperken o enginlere birdenbire bir gam,

Ûrperse içim, bir bedevî şâirenin şuh
Bir şi'rini lezzetle duyup ağlasa mecrûh...

Bir meş'ale sonsuzluğun ufkunda tutuşsa,
"Yâ lel" le Arap inlese, boşluklar uyuşsa...

Birgün giderek Kâbe'ye varsam ve kapansam,
Bin secde edip vecd ile çöller gibi yansam...

Şâd olsa bu mi'râcî görüp rûh-ı Fuzûlî,
Sevdâlı şafaklarda yanan merkad-i Leylî...

Rabb'im bu temenni ki bugün kalbimi yaktı,
Balkırlanarak rûhuma yıldız gibi akdı...

İsyânımı afvet, kulunum, cürmümü afvet,
Afvet ki günahkârım efendim! Melekül'l-mevt

En sevgilinin başı için, bağırma çökse,
Aşkım ezeldir, dilerim afv ile bûse.

Senden dilerim aczime ben afv ile imdât,
Aşkım ezeldir, ederim şevk ile feryât.

Kimden dilerim, sen bize rahm etmeyeceksen?
Yâ Rabbi ! Nasîb et bu günahkârın ölürken

En sevgilinin başı için, yakma harâbım.
Ömrün sonudur. anlıyorum, işte hitâbım.
13. 9. 1944-Kalamış

HZ. İSA DOĞUNCA

-27 Mayıs, ölümü münasebetiyle-

İsâ ki ıztırâp ile dünyâyı anladı,
“Mazlûma merhamet” diye feryat ederdi o.
Şefkatle mezc olunca hayâtın zehir tadı,
İkrâm ederdi, herkesi irşâd ederdi o...

Gözyaşlarıyla vecde gelen bir parıltıdan
Ağzında söz, hakîkati tasvire yeltenen
Bir çağlayandı... Kalbi o coşkun çağıltıdan
Her kalbe zerre zerre sunarken, hakîkaten

Müşkil hayâtı anlayan insanların bile
Zihninde bir parıltı ve bir nûr, olurdu mest...
Havvâriyûna sofrası birgün olup penah,

İkram edince kanla etinden, ufuk siyah
Bir perdeden açıldı ve...mahvoldu putperest
Bir devri ıztırâp ile örten o hâile.....

1961 -İstanbul

HZ. İSA'YA

*-Külli nefsin zâikatü'l-mevt-
-EOKA zihniyeti taşıyanlara ithaf olunur-*

Sen çelîpâda gerilmiş duruyorken mahzun,
Akıyor elden, ayaktan yine seller gibi hun.

Gözyaşından doğuyor cennetin ulvî seheri,
Kaplıyor nûr-ı hidâyet yine bak gökle yeri.

Kulların hüsnüne hayran ve azâbınla melûl,
Seni seyretmedeler...lâ-yetenâhî meçhûl.

Varla yok âleminin nûru yağarken gökten
Göğe yükselmede rûhun gibi kudsî gölgen !

Ey Mesih ! Al bizi mi'râc-ı ilâhîyle götür,
Sidre-i lâ-yetenâhî o şafaktan görünür.

Ey Mesih ! İn yere tut meş'ale aşkınla bize,
Kulların bak geliyorlar yine ra'seyle dize.

Sar, şafaklar gibi nûrunla bütün dünyâyı.
Bize va'deylediğin tatlı güzel rü'yâyı,

Merhamet devrini islâm ile tebşîr eyle,
O güzel yüzdeki ma'nâ, o semâvî hâle,

Başının tâcı olan nûr ile irşâd eyle,
Bizi ta'ziz ederek lûtf ile imdâd eyle.

Bizi kurtar, bizi kurtar ey ilâhî kudret !
Şu akan kanları nûrunla sarıp tebcîl et !

Hayra tebdil oluverin şer olan rü'yâlar
Nûr-ı rahmetle dolup taşsın ufuklar, dağlar.

Ey Mesih, ârif-i billâh olan insan sensin !
Kan selinden kuduran kalplere ilhâm insin !

9. 1. 1957- Modayolu - Kadıköy

ŞAFAK MUSİKİSİ

2. Dünya Harbi sonunda (1948 papanın bir hitabı münasebetiyle
"Venez à moi vous qui souffrez
(Gelin bana, ızdırap çekenler !)
İncil

Duydum da asra ben papanın bir hitâbını,
Açtım önüme gamlı hayâtın kitâbını.

Rûhun halâsı cümleye olsun, diyip, nasip,
Tûfan önünde boynunu bükmüş durur garip.

Birden, görünmez âlemi rûhun uyanmalı,
İnsan o fecr içindeki rü'yâya kanmalı.

Lâkin, beşer dedikleri mahlûk o yolda mı ?
Vahşet yolunda sırtına çekmiş bütün gamı...

Cennet, diyip, cehenneme girmiş, yanar durur,
Bir ses sarar semâları, dehşetle der: Kudur !...

Dünyâ cehenneminde tankları, silâhları,⁵²
Yangınla, gamla sarmada altın sabahları.

Göğsünde kan çiçekleri, eller ateşte dev,
Son bir akında kendini yakmış, alev alev...

En hurda bir hakîkate halkın riâyeti,
Peygamberin cemâate sonsuz şefâati.

Birgün nasip olur mu hakîkat, nasıl, niçin?
Rabb'im nasip olur mu hakîkat: Ateş kesin !...

Birgün ufukta gün gibi parlarsa şen barış,
Kalmaz beşerde ye's ile, hicranla yalvarış.

Kardeşliğin şerefle içinden tezâhürü,
Birden silince hileli bencil tefâhürü,

Zengin fakîre el uzatır, sonra işçiler
Sermâye baskısıyla sararmaz birer birer.

⁵² Vezin bozuk.

Sermâye çünkü kardeş olan bir kitap olur,
Sermâye çünkü sa'ye müsâvî hesap olur.

Haksızlık ortasında adâlet gülümseyen
Bir fecri parlatınca karanlık müebbeden

İnsanlığın fazîleti, rûhun asâleti,
En hurda bir hakîkate halkın riâyeti

Düstûr olunca sinsî karanlık siner, batar,
En gizli kuytulardaki ölgün karartılar

Gerçekte ortadan silinen bir hayâl olur:
İnsanlığın o hâli, o günler misâl olur

Bir bir doğan şafaklara, sonsuz nesillere...
Altın kalemle işlenilir tunca, mermere

Üstün zekâyâ hamle veren en şerefli iş:
Rûhun halâsı, hırsı yenip cümle yükseliş...

Her noktasında kürremizin bitmeyen barış...
Artık ne sinsî hîle, ne dehşet, ne yalvarış...

Bir öyle yükseliş ki cihan cennet olmalı,
İnsan bu fecre, hem de bu rü'yâyâ kanmalı...

Millet bu inşirah ile hür, şanlı kalmalı,
İnsan bu nûra, âh bu hülyâyâ dalmalı.

Zîrâ, görünmez âleme rûhun süzülmesi,
Bir Tanrı'nın şafaktaki ölmez terânesi...

1948 - Kalamış

SADÂ-YI MEVLÂNÂ - DİNLE NEYDEN

-Yâ Hz. Mevlânâ-

Ey Kâbe'sinde kalbimizin saltanat süren !
Neşve-i aşkınla nay inler neden ?
En derin, en tatlı, en gür perdeden...
Ey şûlesinde rûhumuzun, parlayıp sönen !

1956

VEDA ŞARKISI

Ömrün sonu yaklaştı, başın değdi mezâra,
Kudsî günü gelmekte visâlin, bil o yâra.
Bir başka sefer var sanırım başka diyâra.
Ömrün sonu yaklaştı, başın değdi mezâra.

Dünyâ ne güzel yerdi ve ahret olağan şey,
Öğren ki gönül, bugün elde kalan şey,
Bir gözyaşı, endîşe ve bir parça da hey hey;
Artık günü gelmekte visâlin, bil o yâra.

10. 8. 1957 Modayolu

HZ. FAHR-I ÂLEM MUHAMMET MUSTAFA

Sallallahü taâla aleyhi ve sellem efendimize salâvât

Çok derin, çöl ve denizden de, semâdan da derin...
Seni sen sanma cisim, sâde kesâfet ve ceset.
Çölün üstünde yanan nûr-ı ilâhî sensin,
Yaşıyorsun ebediyyen gönül ufkunda, evet...

Beş vakit gökte uçarken o cânım sesli ezan,
Bir taraftan da coşup akseyliyorken çan çan,
Tanrı ismiyle biraz neş'e katıp varlıktan,
Yaşıyorsun ebediyyen gönül ufkunda, evet...

Ey nebî ! Hüsnüne, âsârına hayrânım ben,
Bir şefâat dileriz aşk ile yalnız senden !
Rûz-ı mahşerde efendim bize imdat etsen...
Yaşıyorsun ebediyyen gönül ufkunda, evet...

10. 8. 1957

DERD-İ MUHABBET

Her bahar aşk isteyen gönlümde bir âh ü sitem,
Her zaman kalbimde bir serv-i dil-ârâ, bir sanem

Her zaman rûhumda hicrânın kanar, aşkın yanar;
Sevmeden bir lâhza fâriğ olmadım, ey şehriyar !

Çok günahlardan utandırma bizi mahşer günü,
Biz neyiz ? Bir bak ! Harâbız biz, hayâtın düşkünü.

El ayak tutmaz, gözünden yaş akar tûfan gibi.
Ömrümüz dîvânedir, sensin efendim, sâhibi.

İlticâ ettik riyâsız... ilticâ ettik sana !
 Ey nebî! Ey şâh-ı âlem! Yâ Muhammet Mustafâ !
 2. 6. 1944

HZ. MUMAMMET (SAV)

-Hocam şâir Mehmet Akîfe hürmetle-
 Muhammet ümmetinin başka türlü oldu izi:
 Güneş o nûr ile şâhâne çevre etti bizi.

Hitâbı gökten inen bir sadâ ki lâhûtî !...
 O sesle göklere çıkmakta şanlı Tevhîd'i.

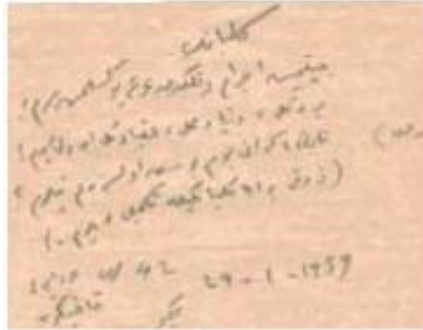
Gönüldedir bu sadâ lâ ilâhe illâllâh !
 Şeref kitâbı onun; kendidir Resûllâh !...
 17. 2. 1958

KIT'A

Kul Hüverrahmânü âmennâ bihi,
 Rehnümâ oldukça rûhun yükselir.
 Zikr-i Hak'tan olmasın kalbin tehî,
 Hak bütün âlemlerin şehbâlidir.
 12. 12. 1956/gece-Modayolu

GÜLBANG

Çıkmış ecrâm-ı felekten, arşa yükselmiş serim;
 Yer değil, dünyâ değil, ukbâ değil, ey dil yerim.
 Kalbimin ekvânı bomboş olsa Rabb'im neylerim?
 Şi'ri bir "Allâh !" gülbangiyle tekmîl eylerim.....
 29. 1. 1959 -Modayolu- Kadıköy

"Gülbang"

BÖLÜM – IV

SENİ SEYREDİYORKEN

Aziz müřşidim Ziyâ Gökâlî'nin rûhuna

SENİ SEYREDİYORKEN

*Sahrâya bahârın yine ilk indiği gündü
Fâruk Nâfîz*

Gönlüm dolu aşkınla, düşündüm seni sonsuz...
Sensin bizi yoktan yaratan ey ebedî nûr !
Dağlar, dereler, güller, ağaçlar, ulu rüzgâr;
Hep sen ve senin mu'cize varlıktaki aksin...

Bir aynada gördüm seni bir aynada sen ben.
Bir tâze çiçek hüsnüne mâlikti hayâlin,
Bir mısra'a benzerdi güzellikte kemâlin.
Gökler ve denizler ve ufuklar ve şafaklar...

Bir sır gibisin, gizli kalan bir ezeli sır...
Lâkin biz o ma'nâdaki sonsuzluğa hayran,
Enginlere, enginliğe dalmaktayız. İnsan
Bir vehme kapılmış gibidir, şöyle düşünsen...

Biz, sende olan, sen ebedî sırrı sezen.⁵³
Tanrı'm ! diye diz çökmüşüz, ummânın önünde,
Şimşekli yanardağlara hayretle bakarken,
Uçsuz ve bucaksız ve büyük boşluk içinde,

Vâdîm o kadar tâze çiçeklerle doluydu ki⁵⁴
Sahrâm o kadar nûrlu ve yıldızlı ki Rabb'im
Sandım
Cennette senin cennetinin zâiriyim ben...

⁵³ Vezin bozuk.

⁵⁴ Vezin bozuk.

Yıldızlara mecnun gibi hayran baka kaldım
Rü'yâda da bir korkulu rü'yâdan uyandım.
Birdenbire bir nûr-i ilâhî beni sardı.
Her yer yine bir taze bahar... İçli bahardı...

Dünyâ o bizim bildiğimiz kaygılı dünyâ...
Dünyâ ki kederlerle hep endişe doluydu:
Evlâd ü iyâl, hepsi, kadın, kız, ana, oğlan
Bir beslediğin yavru değil bir canavardı...

Şefkatle bakıp ağladım insanlığa işte !
Baktım da utandım yine hayvanlığa işte !
Hayvan gibi insan,yine insan gibi hayvan !
Dünyâda biziz, yükselelim arşa, bihişte...

Şad ol gönül ! Ey hüsnü gören nûr dolu gözler !
Şad ol ki hayâlinde hayâlîmle o sözler,
Cennet gibi bir bahçede sessiz akıyordu,
Yıldız dolu bir gölden, içimden bakıyordu...

Gözlerdi ve âyetti şafaklarla münevver,
Yıldız ve meleklerdi, meleklerle perîler...
Ben istiyorum aynada görmek seni ey nûr !
Bir ayna ki bir ayna değil sırça ve billur.

Bir ayna ve bir çevre ki baştan başa cennet,
Eyvah !...O melekler uçuşup gitmese bir dem,
Bir ân o perîler beni terk etmese eyvah !...
Yerden göğe, gökten yere sonsuz bakabilsem,

Hüsnündeki rü'yâlî güzelliklere dalsam...
Mutlakta fenâ sırrını görsem yine mutlak,
Sevdâda tecellî edecek nûra sarılsam,
Dünyâyı batırsam yine dünyâya sarılsam.

Bir ân için ömrümde sen olsam ulu Tanrı'm !!!

28. 7. 1957 -Modayolu

BÖLÜM – V

NUR (İRŞAD-I SEMAVİ)

NUR

Evlâd ü ıyâlınden utan,
Al ele bayrak !
Çık, yürü ! Hallâk
Dünyâya düzen vermeni ister.
Zulm ateşi
Dünyâyı kavurmakta...
Fakat sen
Kurtarmak istersen zulm ile şerden
Bîçâre beşer sulh ü sükûn istediğimizden,
Evvel bir ışık ver de ağarsın şu semâlar.
Bîçâre beşer sulh ü sükûn ister, elinden
Kurtarmağa cehd et ki kavî düşman ezilsin !...
Hep mâl ü menâlin bu büyük gayeye doğru
Tevcîh ederek sarf edeceksin !...
Ben göklere doğru çıkmaktayım işte.
İslâh-ı beşer kuvvetle makrun.
İslâh-ı beşer
Hamle de ister.
Ba'zan da fakat
Kavga da ister
Rabb'im sana teslim olarak açmaya geldim,
Bayrak.
Kurtarmaya geldim
İnsanlığı şerden.
Bir elde kılıç
Hamle ederken
Kurtarmaya azmim
Sendendir İlâhî !...
İmân-ı hakikî
Bağrımda yanarken
İmân-ı mukaddes
Hak'tandır İlâhî !
Sendendir İlâhî !
İman ve adâlet
Sendendir İlâhî !

İnsanları kardeş,
 Milletleri kardeş
 Yapmak da elinde.
 Aç tokla müsâvî
 Bir kardeş olurken
 Bîçâre beşer kurtulacaktır.
 Kanmak ve inanmak buna haktır.
 Zındıklar inanmaz.
 Zâlimlere birgün dedirir
 Adl-i İlâhî:
 Tallâhü lekat âserekâllâhü aleynâ.
 Kalplerde adâlet, dünyâda adâlet
 Bir hak ve hakikat
 Bir nûr ve adâlet
 Vardır ki bütün biz,
 Vardır ki hür insan,
 Te'yîdine mazhar, kurtarmaya sâî,
 Kurtarmaya mecbur
 Zındıklar içinden.
 Gaflette olanlar birgün uyanırlar,
 Gözler açılır nûr-ı semâyâ.
 Körler de bakarlar
 Allâh'ı görürler...
 Kulluk kölelik
 Bitmeli artık.
 Kul-millet olur mu ?
 Millet boğulur mu?
 Zulm olmayı ister,
 Hak istemez aslâ.
 Bir böyle savaşıla
 Kanlar köpürürken
 On dört asır eyvah !
 Haysiyeti, nâmûsu, bütün saltanatıyla
 Dünyâyı saran nûr
 Akmakta semâdan.
 Akmakta damardan...
 Seller köpürüp akmada kanlar...
 Tevhîde inan
 Nûra inan
 Aşka inan sen.
 Birgün gelecektir:
 İnsanlar içinden uyanırlar
 Allâh'ı görürler.
 Körlerle görenler
 Bir gayeye doğru

Kardeşçe yürürler.
 Birgün gelecek yeryüzü hep nûr olacaktır.
 İnsanlığı tebşîr ediniz kullara haktır.
 Haktır bize hak, hem de adâlet.
 Açlık ve sefâlet,
 Aklın ezeli nûru önünde,
 Servet ve saâdet,
 Bolluk olacaktır.
 Kurtulmalı insan,
 Kahrolmalı şeytan !
 Gökten inecek kabileler kabilelerle
 Binlerce melekler
 Gökten incekler,
 Vicdanları nûra,
 İnsanları aşka ,
 Allâh ve hakka
 Yükseltecek onlar.
 Ey hak-sever insan !
 Ey hak ve adâlet !
 İnsanları kurtar,
 Gammazları kurtar.
 Tembelleri kurtar.
 Öksüzleri kurtar.
 Yoksulları kurtar.
 İnsanları nûra,
 Kardeşçe sürûra,
 Sen al ve götür !

Gafiller uyansın
 Aldanma gurûra !
 Vicdâna inan sen !
 İzhâr-ı kerâmet
 Hep bundadır elbet.
 Üstünlüğü terk et !
 Aç tokla müsâvi
 Olmazsa kıyâmet
 Elbet kopacaktır.
 Dünyâda tasarruf,
 Göklerde tasarruf,
 Bir Tanrı'ya mahsus,
 Bir Tanrı'ya haktır.
 Yaprak yere düşmez,
 Kuş gökte kalırdı;
 Âlemde tasarruf ,
 Şeytânın olaydı,

İnsânın olaydı.

İzâhı kolaydı
 Haksızlığın elbet.
 Mutlak bir adâlet,
 Kanûn-ı saâdet,
 Eşyâda da gizli.
 Mutlak bir irâde,
 Her zerreye sâri.
 Sen Hakk'a inan,
 Hakk'a gönül ver.
 Ey hak-seven insan !
 Dünyâda selâhın ve felâhın
 Bir Tanrı hakkıyçün
 Var olması lâzım.
 Birlikte saâdet,
 Birlikte selâhın
 Birlikte felâhın.
 İnsanlar o gün birleşecektir,
 Gökten bize Tanrı
 Bir müjde verirken.
 Ey hak-sever insan !
 Gel Hakk'ı da öğren.

Ey adl-i İlâhî !
 Sen nûr olacaksın.
 Vicdanlara, irfanlara birden dolacaksın.
 Sen en iyi haksın.
 Senden ne güzel var, ne de âlâ
 Bir arş-ı muallâ
 Yükselmeyi bilmek...

Bir nûr-ı hidâyet yağıyor arz-ı sefil.
 Artık ne cinâyet, ne de hîle;
 Ne tagallüp, ne de kuvvet
 Vicdanlara karşı
 Makbûl olamaz; kahir ü kadir
 Şeytan olamaz. Hâlık-ı a'zam,
 Makbûl ü mübeccel,
 Mergûp ü muallâ
 Bir varlığa eştir.
 Varlıksa güneştir.

Nûrun ezelf kaynağı, cennetten akan nûr,
 Etmek gerek insâna ve vicdâna riâyet
 Müjdeyle müeyyet

Makbûl ü mübeccel
 En hârika insan
 İsâ ve Muhammet.
 İsâ bunu izhar,
 İsâ bunu tebşir
 Etmiş ve çekilmiş
 Tâ arş-ı Hüdâ'ya.
 İnsanlığa her hakkı veren sen
 Peygamber-i zî-şan !
 Hürriyyet, adâlet senden bize rahmet.
 Sen merhametin, şefkatin ulvî pınarıydın.

Ey muztârip insanların âhı !
 Ey gözyaşı !
 Ey bilmeyenin küfrü, günâhı
 Ey sen güneş üstündeki gaze !
 Ey gizli âlem !
 Ey sen lekesiz nûr !
 Ey sen lekesiz kalpteki ra'se !
 Ey merhametin nûru, ey aşkın feyezânı !
 Ey nûr-ı tecelli !
 Ey büyük Allâh !
 Her türlü güzellikle görün sen !
 Gökten
 Ey ondan alıp bizlere
 Sonsuz bahş eyleyen insan !
 Bin türlü güzellikle görün sen !
 Tevrât'ı da, İncil'i de,
 Kur'ân'ı da sensin !
 İnsanlara rahmet,
 Yoksullara şefkat,
 Binlerce esîre
 Bir nûr-ı muhabbet
 Şeklinde veren sen !
 Senden bize her fen,
 Senden bize rahmet !
 Mûsâ'yı da, İsâ'yı da,
 Peygamber-i zî-şan
 Ey nûr-ı Muhammet !
 Ey Ahmet ü Mahmut !
 Ey nûr-ı müebbet !
 Her şeyi veren sen,
 Dünyâya reis olmaya geldin.
 Ümmetlere geldin, milletlere geldin.
 Yüz türlü lisan söyleyen insan,
 Senden alıyor nûr,

Senden alıyor ders.
 Sen söyle efendim !
 Rahmettir o sözler,
 Rahmettir o telkin.
 “-Yap, -yapma” diyen sen !
 Emrindeki rahmet,
 İnsâna saâdet...
 Nehyindeki hikmet,
 Ümmetlere bir nûr,
 Milletlere bir sûr !

Ey yalvacımız,
 Ey Ahmed ü Mahmûd ü Muhammet !
 Sultân-ı müeyyet,
 Haktan bize rahmet !...
 Ey kurtuluşun müjdesi !
 Ey nûr-ı muhabbet !
 Ey nûr-ı meâlî !
 Ey şems likalı !
 Ey ünlü şer'at !
 Ey aşk ü hidâyet !
 Ey nûr-ı saâdet !
 Tâ arşa kadar yeryüzü bir nûra olup gark,
 Yer cennet olurdu.
 Biz kulların, insan,
 Emrinde olaydı.
 Üç günlük ömür âh !
 Ne saâdet, ne kolaydı !...

Ey mu'cizeler mu'cizesi
 Hazret-i Kur'ân !
 Ey meş'ale-i îman !
 Ey meş'ale-i îmânı tutan
 Ma'reke-i nûr !.....

Nûr olasız, nûr olasız.
 Biz giderüz, siz kalasuz...

BÖLÜM – VI

SERMESTÎ-İ EBEDÎ

SERMESTÎ-İ EBEDÎ

*Şâir ve büyük Türk mütefekkiri
Mevlânâ Celâleddin-i Rumî'nin
676. ölüm yılını takdîs ederken..
-Lûtfiye, Ayşe Sönmez'le Ziyâ Fâtih'e –*

Bir tefekkürdür bütün bir ömrümün sermâyesi...
Bil ki, bir sevdâdır, evlâdım; hayâtın gagesi.

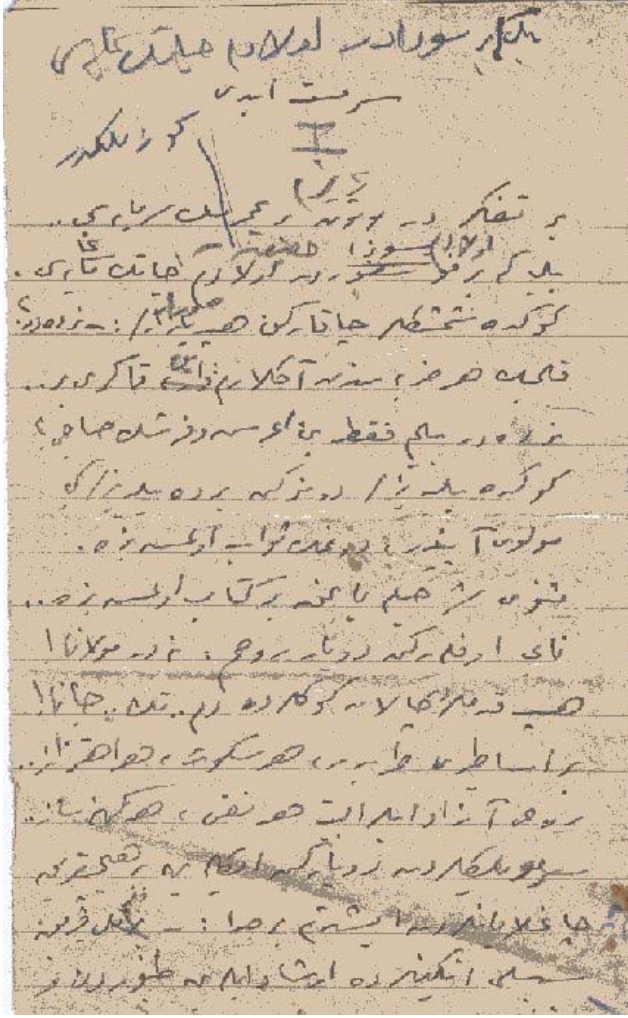
Gökte şimşekler çakarken hep sorarlar: Neredesin?
Kalbimin her zerresinden ses gelir, ses: Tanrı bir !...

Nerdedir hiç kimse bilmez, arş ü ferşin sâhibi;
Gökte yıldızlar dönerken yerde yıldızlar gibi...

Mevlevî âyînidir dönmek sevap olmuş bize,
Mesnevî şerhiyle yanmak, bir kitap olmuş bize.

Ney inilderken duyar rûhum nedir Mevlâ ana !
Hep kudümlerdir çalan göklerde düm tek...câ ana !

En ilâhî bir taraptır her sükût, her ihtizaz...
Rûhu âzât eyler elbet her nefes, her köhne saz.

Kendi el yazısıyla "Sermest-i Ebedi"nin baş tarafı.

Serviliklerden gelirken inleyen bir hıçkırık,
Çağlayanlardan işittim bir sadâ: Kalbim kırık !

Sisli vâdilerde irşat eyleyen tanbûrdan,
Bir tahatturdur kalan, bil, Hazret-i Mansûr'dan...

*

Ben meleklerden ve göklerden nasip aldım hele...
Zevrak-ı ilhâm uçarken, rûh erer bir sâhile...

Orda güller, dil-rübâlar, mâh-rûlar raks eder,
Orda bülbüller öter, dillerde kalmaz hiç keder.

Gölgeler serper ağaçlar, suyun dâmânına,⁵⁵
Mest olanlar hep sarılmış gül kokan cânânına...

Orda herkes baş eğer bir goncanın fermânına,
Orda birden can erer, sermest olup sultânına

17. 12. 1955

ÇOCUĞUM DUA ET

Temiz ellerinle, güzel yüzünle
Duâ et çocuğum güneş doğmadan.
Duâ et: Kurtulsun muztarip insan,
Çocuğum duâ et temiz özünle...

Çocuğum kimsesiz kalıp yatakta,
Bir şifâ bekleyen hastaya acı.
Çocuğum sevgiyi söylen dudakta,
Aşk türkülerinin biziz muhtacı.

Duâ et çocuğum, duâ et ağla
Evlâdından ayrı düşmüş babaya.

*

Elleri tutmayan, beli bükülmüş,
İhtiyar nineler için duâ et.
Çocuğum, saçları ak olup dökülmüş,⁵⁶
Hicranlı babalar için duâ et.

Bu en son savaşta akan ne kandı !
Çocuğum duâ et zarar görene.
Tarlalar tutuştu, şehirler yandı,
Ağladı ne kadar kardeş ve anne...

⁵⁵ Vezin bozuk.

⁵⁶ Vezin bozuk.

Layık gör sütünden küçük bir paya
Kimsesiz kalanı kederle, gamla...

Sarıp yeryüzünü sonsuz merhamet,
Milletler barışıp kardeş olsunlar.
Çocuğum acı da zalime duâ et,
O da bulsun bizler gibi bir kenar.

Rûhunda insanlık zevkini tatsın,
Kalbinde muhabbet ateşi yansın,
Gönlünden riyâyı ve kîni atsin,
Bitmeyen sevgiyle o da uyansın.

Çocuğum duâ et, duâ et, acı.
İnsanlık bu hissin sonsuz muhtacı.

1947

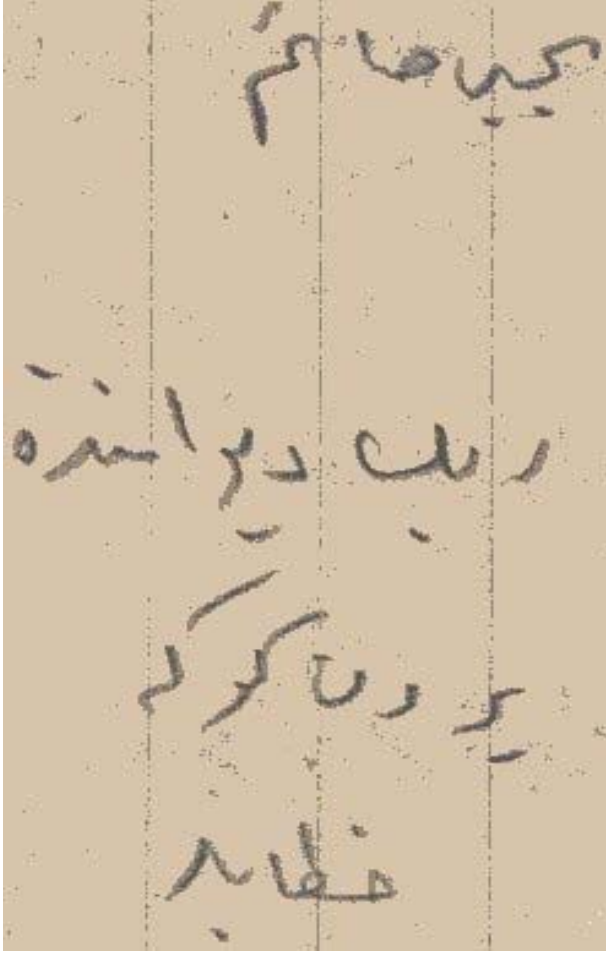
C. FELSEFÎ ŞİİRLER KİTABINDAN

RABB'İN DİVANINDA

(YERDEN GÖĞE HİTAPLAR)

İthaf:

*Bu eserimi, toprağa karışan ve artık gölge olan babam Yusuf Ziya Bey,
Muhacirîn müdir-i umumîsi, Lazistan mutasarrıfı ve esbak
Erzurum Mebusu babam Yusuf Ziya Bey (1860-1933),
Erzurum Belediye reislerinden dedem Osman Efendi,
Hicaz Askerî Fırka kumandanlarından annebabam
Hacı Yahya Paşa,
Erzurum Mektubî Kalemi mümeyyizlerinden amcam Hamdi Bey,
büyük amcam çiftçi Rıza Bey,
Maarif Nezareti İhsâiyât Şubesi müdirlerinden, muallim, şair dayım Ce-
mil Bey,
ressam, Müsafirîn-i Ecnebiye teşrifatçısı büyük dayım Şeker Ahmet Paşa,
küçük kardeşim Muazzez Hanım,
hocam Ziya Gökalp Bey
ve
Yusuf Ziya Bey ailesinin uzak ve yakın, gelip geçmiş her ferdinin
ruhuna ayrı ayrı ithaf olunur.*

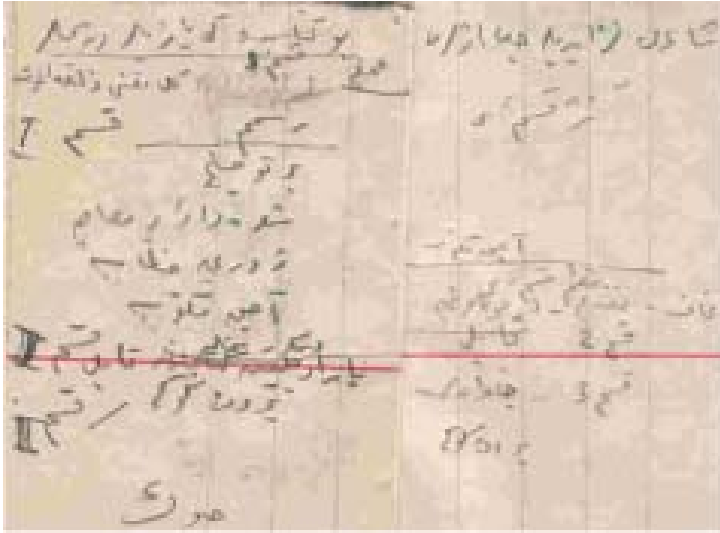
Yahya Saim'in
"Rabb'in Divanında –Yerden Göğe Hitaplar" için düşündüğü kapak
kompozisyonu

TAKDİM

Yerden göğe bir hutbe değildir,
Gökten yere bir sâikadır bu...
Rabb'im ! Onu aşkımla yarattım,
Aşkım gibi bin zehr ile meşbû...

ULU TANRI'YA

Bize varlık gibi birşey verdin,
Kan ve yaşlarla yoğurdun kaderi.
Neydi ey Tanrı ki kastın, derdin;
Bize çok görmedesin neş'eleri ?...
Ekmeğim kanlı, gözüm yaşlı, niçin?
Değmiyor ömre, fenâ bulmak için...

“Rabb'in Divanında” ilk iki sayfa

YERDEN GÖĞE HİTAPLAR

*Babacığımı, bir kış gününde, göz yaşlarımızla
Karacaahmed'in Marmara'ya bakan
ulu bir selvisi altına gömdük.
14. 12 1933*

Rabb'im bu karanlık gecenin yok mu sabâhı?
Bîçârelerin göklere değmektedir âhı !...

Rabb'im; o güzel cennetinin son seherinden
Engin ve uzak bir gecenin gölgelerinden

Geldik... koşarak gitmekteyiz zulmete doğru;
Göster ! bize, bir parça da göklerdeki nûru...

Rabb'im ! Ne yarattın bizi etten ve kemikten?
Rabb'im ! Ne ayırdın bizi candan,dirilikten ?

Sordun mu ki bir an bize ister misin olmak?
Öyleyse niçin söyle bu efsâneli toprak?...

Toprak... Bunu, kalbimle düşündükçe sarardım.
Düştüm bir uğursuz yola, Rabb'im ! hani yardım?...

Gönder bize Cibrîl'ini, bir kuş gibi gönder.
Zîrâ bu karanlıkta kalırsak bizi dev yer...

Dev... Hangi hakikat bu remiz? Bilmiyoruz ki...
Vehmiyle sarıp fikri, gider yokluğa belki...

Esrârını bilmek dilerim, perden açılmaz...
Bilmek dileyen bir kulunum, gayreti yılmaz.

Verdinse eğer bizlere bir his, seni bilsin,
Ben bilmeyi ister gibiyim, sen o değilsin.

Rabb'im; ne için örtünüyorsun, bize söyle,
Göster bize yâhut o güneş çehreni şöyle.

Bir tecrübedir, belki ezelden beri vardır,
Alimleri şüpheyle saran bir canavardır.

Rabb'im ! Beni binlerce hayâlât ile yordun,
Sordun...Dönerek fikrini, endişeni sordun.

Zîrâ ki bu aklım da senin bir eserindir,
Rûhumda doğan, rengi ateş bir kamerindir.

Mey iç ve güzel sev... Bu mudur hak yolu, âyin?
Dinsiz yaşamak, akla tapınmak... Bu mudur din?...

Rabb'im, bu mudur söyle bugün din ile meslek?
Mesleklerinin yok mudur üstünde bir âhenk?...

Her canlıyı bir başka vazîfeyle yarattın,
Cansızlara hattâ gidecek bir yol arattın.

Öyleyse niçin söyle bu ilhâd ile îman?
Rabb'im ! bu hakîkate durur nûr ile vicdan...

Bir nazlı gelinden alarak nûru, hayâtı,
Mecnûna ziyâfet çekiyorsun, bu mu şartı

Dünyâları yoktan yaratan canlı hayâlin?
Aklım uçarak fevkine yükseldi hilâlin...

Şad olmayı istersen eğer, zevkine gel tap !
Bilmek dilerim: Zevk u vazîfem nedir ey Rap !.

Te'lif edecek bir eserin vardı ezelde,
Ne'çün beni saldın bu derin aşk ile derde?

Rabb'im ! Ne için rengimi, hülyâmı dağıttın?
Bir lâle yüzün üstüne rü'yâ mı dağıttın?

Madem ki bu esrârı bilenler bile gafil,
Olsun mu benim fikrimin endişesi zâil?

Elbet bu karanlıkta kalan nazlı hilâle,
Rûhum olacak ye's ile, hicran ile hâle...

Afvet ki bizim cür'etimiz belki büyüktür.
Heyhât! O, omuzlarda duran bir koca yüküdür...

Doğmak ve sürünmek... iki fermânı hayâtın,
Olmak ve yok olmak... bu mu varlıktaki şartın?

Zerrîn kadehler gibi bir anda kırılmak,
Bilmem bu mudur varlığımın hikmeti ey Hak!...

Öyleyse uzat bâdeyi ey ince güzel kız!
Altın tası al, doldur aman, işveli yıldız!

Bilmem ne için aklımızın ölçüsü tartmaz...
Akl olsa da, ruh anlamadan fikrimiz artmaz.

Dönmekte semâlarda fikirler gibi ecream,
Ne'yçün feleğin çemberi hiç etmedi ârâm?

Dursun diyorum, dönmesi ezhâna ziyansa...
Dönsün diyorum, durması cidden hezeyansa ...

Cibri erişip tutmayıverseydi elimden,
Gayyâlara elbet düşecektim ebediyyen...

Lâkin o senin kudretinin Hızr'ı yetiştî;
Düşmekte iken tuttu elimden, bu ne işti?!

Tuttum şu karanlıkta duran bir kara taştan,
Doğdum, yine dünyâlara doğdum, yeni baştan...

Rabb'im bize cennetteki hûrîleri göster!
Kalbim o güneş gözlü, melek yüzleri ister...

Rabb'im ! Bize taddır, bir içim kevserin olsun,
Rabb'im ! Bize bir gonca uzat, güllerin olsun...

Rüzgârların üstünde uçan şen kelebekler,
Rûhum içinizden birinin aşkını bekler...

Gel, anla, benim söylediğim nükteli sözden;
Mâdem ki yarın yok ne hakîkat, ne de bir fen.

Mâdem ki yarın gençliğimiz mahvolacaktır,
Mâdem ki bu tılsımlı güzellik solacaktır,

Terk et meleğim, şeytâna mahsus o gurûru,
Öyleyse sevişmek daha câzip, daha doğru...

Doldur bana bir bâde ki en tatlısı olsun,
İçtikçe bu mecnun gözümün şu'lesi olsun.

Mecnun diyorum, anlamadın! ...akl ile birdir.
Aklın daha fevkinde, o bir ince esirdir.

Bir nûrudur ömrün ki yanar şu'lesi canda;
Bundan daha hoş başka alev var mı cihanda?

Ey şuh! Onu al kalbine, tâ rûhuna sakla!...
Bir his doğacak sende yarın tâze şafakla...

Bir his ki onun ismine sevdâ mı [ne] derler?
Bir his ki semâlarda duran şanlı eserler

Hep ondan alır feyzini... yıldız, gece, aylar...
Sâhilleri tezyin eden efsâne saraylar...

Göklerde açan göz gibi ma'nâlı güneşler...
Bağlarda koşan nûr topu, âhû gibi eşler...

Sultanların üstündeki elmaslı kumaşlar,
Bir hâreli kirpikten akan incili yaşlar...

Bir kanlı buluttan süzülen şu'lesi fecrin...
Bir serçenin ardından uçan ok gibi şâhin...

Bir nazlı kızın rûhunu sarsan o teheyyüç...
Bir öyle teheyyüç ki yazılmaz öyle [pek] güç...

Altın, para, zevk, içki, sefâhat, kumar, isyan...
Bir yanda cinâyetse, öbür yanda zafer, şan...

Bir yanda güzel bir meleğin koynuna düşmek...
Bir yanda ölümlerle, ateşlerle öpüşmek...

Bir neş'eli ânında mı kurdun bunu Rabb'im ?
Rabb'im ! bu suâlin ne kadar yorgunu kalbim...

Bir gizli tevâzün tutuyor herşeyi böyle,
Bildin mi yaparken bunu, gel de bana söyle!

Rabb'im ne için bir bebeğin rûhunu sıkmak,
Bir lokmaya hasret çekerek müthiş acıkmak ?

Güllerle gülen bir gelinin gül dudağından
Bir ömrü süren, kalbi yoran bir sürü efgan?

Yâhut beşiğinden uzanan bir yumuk elden
Bir hançere kan döktürecek bir ezeli fen!...

*

Rabb'im bu şikâyetlerimin hangisi haksız?
Hattâ yine yüzlerce ölüm yok mu bıçaksız?

Bir gizli adâletle mi akmış o kızıl kan?
Hiç kimse gidip gelmedi heyhât! o diyardan...

Gelseydi eğer bir soracaktık ki “neler var?”
Hâşâ!... Çıkacak mıydı acep eski yalanlar?!...

Cennetle cehennem acabâ yok da mı bizler
Kurduk bu vefâsız kürenin üstüne yer yer?

Ufkunda melekler dolaşan gölgeli bağlar...
Irmakları kan besteleyen korkulu dağlar...

Verdik o zebânîlere ateşli topuzlar,
Yığdık şu cehennemlere dağlar gibi buzlar...

Diktik bozulan bağlara zümrütten ağaçlar,
Koyduk süzülen bir meleğin alnına taşlar...

Şehvet bizi dehşetle saran bir canavarsa,
Eyvah! O kızın sînesi bir kanlı pınarsa...

Bir kanlı ezâ var mı ki koynunda uyuşmaz?
Lâkin bu demin neş'esi Tanrı'm ne kadar az?...

Bedbaht oluyor orda gören zevki, hayâtı...
Geçmek bize ey Tanrı, mukadder mi sırâtı?

Kıldan daha çok ince, kılıçtan daha keskin
Bir köprüyü geçmek, ne kadar zor, ne de engin!...

Şeytan mı, cin mi, güneş, dev mi, neyim ben?⁵⁷
Öğret bana, öğret ki içinden bileyim ben!...

Bir iç yüzü var âlemin ammâ sana belli.
Bâtıla hakikat yürüyor yan yana belli...

Zâhirde var olmakla yok olmak evet, ayrı...
Ammâ ki hakikat bu mudur bilmeli gayrı!...

Bilmek, sana ma'lûm olanın ilmidir elbet;
Biz bilmiyoruz, sen biliyorsun, bize öğret!...

Bâtında hakikat güneşin nûrudur, ancak;
Ey Tanrı! Güneşlerle benim rûhuma sen ak!

Fânî değil insan, bu fenâ âlemi fâni,
Yok olmaya gökler ve kitâbın sözü mâni...

Nâşımında benim son hareket, son nefes olsa,
Cennetlere yükselmek için hazz ile dolsa,

Ruh olsa da sıyrılrsa bu tenden sekerâtım
Elbette müebbed olacaktır [bu] hayâtım...

Ey Tanrı! Senin lafz-ı celâlinle uyandım,
Tanrı'm diye, Tanrı'm diye, Tanrı'm diye yandım !

Yoklukta bir oldum ve bir oldumsa da yoktum...
Yoktan yine var olduğumuz an bile yoktum...

Var olduğumuz an yine yok olmağa râci.
Mescitte ve ma'bette, kenîsâda da râki'!

⁵⁷ Vezin bozuk.

Bir sırlı muammâ gibi hilkatte yaşarken,
En sırlı muammâyı hayâlîmle aşarken,

Yok olmamanın sırrını fikrimle ararken,
Hissimle, hayâlîmle de erdim sana birden...

Vaz geçmeyi bilmekte ne ulvî ne ilâhî
Bir hakikat doğuyor, hazz-ı nihâî...⁵⁸

Vardım ben o ummâna hudutsuz gecelerden,
Bir başka şafak parlıyor üstünde kamerden...

Bir başka şafak, başka neşat âlemdir bu...
Yükselmenin en sırlı, ilâhî demidir bu...

Yükseldim ufuklarda, denizlerde, semâda...
Rûhum bu neşat âlemi üstünde semâda...

Bir başka burak oldu da fikrim, ona bindim,
Arşında ve ferşinde dolaştım, yere indim...

Yerden göğe, gökten yere bir böyle seyâhat
Bir böyle seyâhat...yorulup âleme avdet,

Ma'lûmu da meçhûlü de rü'yâ gibi görmek,
Efsâneler üstünde güneşlerle tül örmek...

Güllerle, perîlerle, şafaklarla sarılmak,
Sümbülleri, reyhanları öpmek, budur ancak.

Son hazza varıp, son şafağın nûruna kanmak...
Yanmak, yine yanmak, yine yanmak, yine yanmak...

Tanrı'm ne semâvî bir hayât orda uçarken,
Bir âlem-i gayb oldu hayâlîmdeki gülşen...

Gülşenleri gördüm ve bütün cenneti gördüm,
Son zevki ve son hazzı bu çevrede de sürdürdüm.....

⁵⁸ Vezin bozuk.

Derdimle kapandım yere, bülbül gibi yandım
Her muztaribin kalbine sindim ve uyandım...

İnsanları insanlara düşman yapan aşka,
Erdim de dedim: Aşk-ı İlâhî yine başka...

Afvet ne kadar afvedebildinse büyüsun!
Afvetmeği bilmezsen eğer, bil ki küçüksün!

İsâ'yı da çarmîha geren eller utansın!
Yahyâ gibi rûhun nûrun ateşine yansın!

Gül bahçelerinden, şafağın nûru coşarken,
Yüksel ki bu fânîliğin ummânı değil şen.

Yüksel ki o âlemedir insâna saâdet,
Afvet, yine afvet, yine afvet, yine afvet!...

Şefkatle dolan kalbine Meryem gülecektir,
Herkes ölecektir, yaşayanlar ölecektir...

Ölmekte hayat aşkı güneşler gibi parlar...
Varlıkta ölenler bu derin hazzı duyarlar...

Sev, sev, ne kadar sevmek için titresen azdır.
Sevmek... ebedî aşk ile sevmek...o ne hazdır!...

Ruh âleminin dört kapısından gireceksin!
Mûsâ'yı da İsâ'yı da birgün göreceksin !

Hattâ yine bir anda Muhammed'le berâber,
Yükseklere, yıldızlara uçmak da mukadder...

Cennetleri görmek, ebedî Tanrı'yı görmek...
Rabb'im bu saâdetle mekân üstüne ermek...

Anında, zamânında, huzûrunda belirmek...
Dîvânda rûh âleminin ufkuna girmek...

Elbette mukadder bize, ey Tanrı'm inandık !
Mâdem ki kitâbında denen sözlere kandık...

Bir muhterisin alnına baktım da geçende,

Gördüm ki elem çizgisi çekmiş perde perde..

Kat kat o beyaz alını kederlerle buruşmuş,
Üstünde yanan meş'ali kırmış bir kara bir kuş.

Sordum ona hâlimce: -Nedir, söyle, dedim bu?
Bir çizgi cevap verdi: -Sükûn istemedim, bu...

Rabb'im beni dehşetle niçin sardı bu ateş?
Kalbim heyecanlarla ezelden beri kardeş...

Ben belki sükûn isteyecektim, beni aldın!
Afâkı boğan fırtınanın bağrına saldın!...

Rabb'im bu karanlık denizin dalgası korkunç...
Yaymakta bütün sâhile bir nâliş ki hep tunç...

Dünyâyı boğar belki, bıraksam onu şöyle,
Sen miydin onun zincir atan boynuna, söyle?

Rabb'im, yüzümün rengi ezâ gördü de soldu.
Aşkıyla yanan kalbime gözyaşları doldu...

Rabb'im, beni al, bir heyecansız yere gönder!
Rabb'im beni al, [al] bir amansız yere gönder !...

Bir yer ki semâsında ateşler kudurursa,
Altında denizler çökerek yerlere batsın!

Bir yer ki fezâsında güneş arza vurursa
Bir el beni alsın da, cehennemlere atsın!...

Yansam da şikâyet edemem orda, benimdir.
Ben istedim, elbet yanacak kendi tenimdir...

Lâkin bugün ölsem de şikâyet ederim ben,
Çektim o kadar kahrını, hicrânını birden.

Rabb'im bu hayâtın ki bütün neş'esi sende,
Yalnız acı, hummâlı meşakkatleri bende...

Bıktım ben ilâhî ! bu ateş renkli şaraptan.

Bıktım... ona, sâkîye de her lâhza itaptan.

Haydut gibi içmek... ve köpekler gibi yatmak...
Bir tâze gülün koynuna bir damla su atmak...

Saymak.. Hilâfsız dokuz ay on gün olunca,
Bulmak... o kızıl gülde bir sarı gonca...⁵⁹

Rabb'im ! Bu mu kanûn-ı tabîat? Bu mu hilkat?
Hilkat mı, tabîat mı nedir? Hepsine lânet...

Rabb'im beni afvet ki hayâtımda sitem çok.
Aşkınla derin sızladı kalbime değen ok...

Ey gâfil uyan! Silkinerek göklere bir bak!
Sâhil ne kadar nûrlu, ufuklar ne kadar ak...

Yağmakta semâdan yere yıldızları Rabb'in,
Koş sâhile, kumsalda duran sandalı çek, bin!

Bir lâhza hayâtın eleminden çık, uzaklaş,
Yıldız gibi kalbinle biraz Rabb'ine yaklaş!...

Bak şöyle... Ufuklarda denizlerde neler var!
Bir şen kaya üstünde ipek dalgalar ağlar...

Bir şen kaya...oh!... İşte budur bence hakîkat.
Bir gözyaşı...âh! İşte odur sence hakîkat...

Mâdem ki tabîatte sezîşler bile başka,
Mâdem ki gönül herkesi erdirmiyor aşka,

Öyleyse... şu beynimde esen fırtınalardan
Fışkırsa tâ fecre kadar dinmeyecek kan...⁶⁰

Ben rûhumu şimşeklerin üstünde yarattım,
Kalbimde duran hançeri aldım, suya attım

Ey güllerin üstünde gülün hâreli şebnem!

⁵⁹ Beytin vezni bozuk.

⁶⁰ Vezin bozuk.

Olmuşsa sebep ömrüme gerçek; babam, annem...

İrfânıma bir lâhza sığındım da içimden,
Haykırdım: Ey Allâh'ım! işit kalbimi birden!

Tel'ine ne ma'nâ göreyim varlığı artık?
Varlık gibi yokluk da benim aşkıma lâyıık...

Afvettim evet, herkesi, sevdim yeni baştan,
Bir nükte çıkardım şu yosun çehreli taştan...

Sevmekte, sevişmekte, çalışmakta tevâzün;
Yâhut yine kal ye's ile, hicran ile küskün!

Her nerde olursan, bunu ey gafil unutma!
Bir menfaat uğruna bütün koşmada dünyâ.

Gülmezse yüzün, kim sevecektir seni? Kimse...
Koyamaz, koyamaz kimse çatık kaşlara bûse.

Aç kalmayı istersen eğer, haydi çalışma!
Tembel yaşa, uğraşma, biraz cehte alışma!

Hüsrân, sonu hüsrân ve ölümler gibi hüsrân...
Tâ kalbin içinden süzülen bir koca tûfan...

Kavgayla gelen günleri kavgayla tüketmek;
Varlıklara hasret çekerek çiğnemek, ekmek;

Zevk almadığın işlere nefretle alışmak,
Yumruklanarak, haykırarak, gamla çalışmak;

Yarsız ve selâmsız yaşamak, kin ile dolmak,
Dünyâya bakıp gayz ile, buhran ile solmak;

Her kalbe gidip bir kanayan fitne bırakmak,
Aç gözlü, haris olmak, ölüm semtine akmak;

Kıskanç, ebediyyen şen olan yüzlere kıskanç,
Şâirlere, dâhîlere, gürbüzlere kıskanç;

En sonra sokaklarda sefâletle üzölmek,
Nâmerde el açmak, sürünüp inlemek, ölmek...

Sevmek ve çalışmak ve kazanmak... bu ne zevktir!
Varlıkla döner Hâlık'a endişeli münkir.

Mülhitte ne îman, ne de vicdan bulamazsın,
Kurtulmayı bilmezsen eğer, kurtulamazsın!...

Mâdem ki semâlarda da gözyaşları vardır,
Mâdem ki bulutlardan akan nûrlu sulardır,

Kalbimde doğan şimdi benim bir iyiliktir.
Ben muhterisim, muhteris olmak deliliktir.

Lâkin, beni dinlersen eğer böyle midir yâ?
İnsanda fazîlet ve ateş söndü mü ? Hâşâ!...

Bir his ki melek bir çocuğun gözyaşı olsun,
Yoksulların, öksüzlerin gözyaşı olsun...⁶¹

Bir his ki semâdan daha yüksek bu cihanda,
Bir şâhika şeklinde duran bir heyecanda,

Yalnız çalışan elleri takdîse uzansın...
Bir his ki elemlerle yatıp, gamla uyansın...

Bir his ki meleklerle, çiçeklerle öpüşsün...
Bir his ki güneşler ona, yalnız ona üşsün...

Bir his ki elem şâiri feryât ediyorken,
Dusunsun helezonlar gibi bir şeyler içinden...

Bir his ki sefâlet denilen bir sürü heykel,
Göz yaşlı, uzatsın ona titrek, sarı bir el...

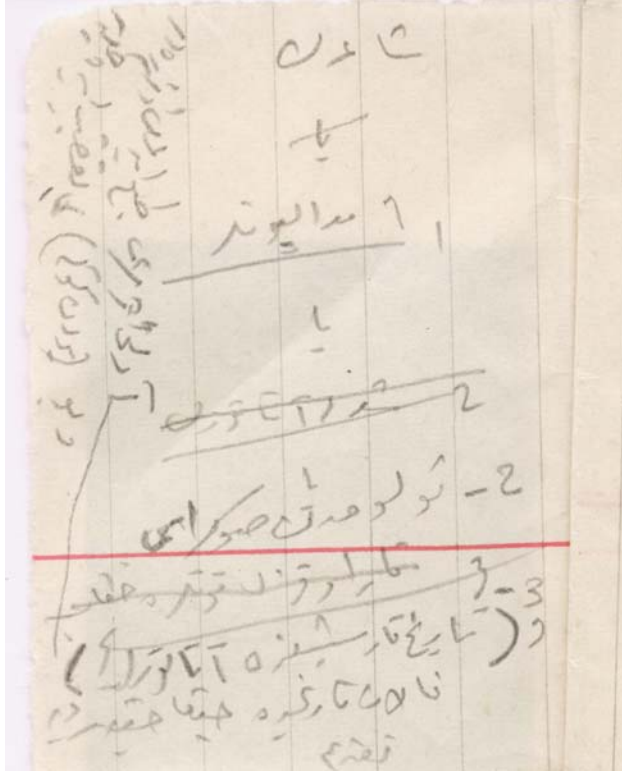
Bir his ki güzellik, iyilik mertlik, adâlet;
İkbâline, idbârına beklerse riâyet,

Elbet görecektir bu demir pençeli koldan...
Döndürse de tûfanı ölüm gittiği yoldan,

⁶¹ Vezin bozuk.

Ben muhterisim...Bende olan aşk, “fenâ”dır.
Bilmem ki nasıl sen diyeceksin: “-Bu fenâdır!”

Rabb'im beni afvet ki hayâtımda sitem var;
Düşüm ulu dîvânına, çehremde de nem var...

“Rabb’in Divanında” kitabının arka iç kapağı için düşündüğü ilânda

“Şairin

1. Madalyonlar,
2. Ölümünden Sonra,
3. Tarih Karşısında Atatürk

adlı eserleri tab edilmek üzeredir (ve bu Yerden Göğe’yi takip edecektir)”
ibareleri okunuyor

Ç. “YARADILIŞ” kitabından:

IV

BİR MANÜSKRİ

Kabil âşıktı... ve kıskançtı... onunçün birgün
Deli gönlüyle homurdandı, gazaplandı... niçün?...

Gözü enginlere daldı... hareketsiz durdu,
Uyuyan kardeşinin alnına bir taş vurdu.

O taş altında hemen bitti sararmış Hâbil,
Şakağından kan akarken...gözü dönmüş Kabil

Titreyip baktı o gözlerdeki enginlikten
Hâtîfîn sesleri vicdanını sarsınca hemen...

Bir sadâ: Çık! dedi, ey Tanrı evinden kovulan!
Ey fenâ gölge! ve ey katil olan kahpe yılan !...

Bu cinâyetle o bir katil adamdır artık,
Dolaşır dağları, enginleri çığlık... çığlık...

Bir yanardağ gibidir kalbi, alevlerle yanar,
Kırpiğinden süzülen yaşları bir kanlı pınar...

*

O kadar âh ederek, inleyerek ağlar ki...
O kadar sel gibi dağlar aşarak çağlar ki...

Ona bir gün arayıp der ki ilâhî kudret:
“Edeceksin o temiz âleme bir gün avdet,

Müsterih ol! Fakat elbette bu yaşlar gelecek...
Bu, fenâ âlemidir, çünkü, değildir mutlak.”

TERENNÜM

Sermest olalım gel !
 Gül bahçelerinde...
 Aşkın seherinde,
 Sermest olalım gel !
 Rûhun kederinde.
 Bir harf olalım gel,
 Rabb'in eserinde...
 Mehtap olalım gel!
 Bir harf olalım gel!

Al hâreli güller,
 Açtıkça yüzünde
 Al hâreli güller
 Yandıkça ziyâda,
 Raksan olalım gel!
 Ben hüsnüne hayran...
 Cennette ve gökte
 Perran olalım gel !

Eski İstanbul'dan çizgiler:

AYASOFYA'DA BİR KADİR GECESİ

Sene: 1905
 Şen ışıklar iniyor çevremize
 Kubbeden, mâhiyelerden, gökten.
 Kubbe altında kanat sesleri var...

Kimi bir anda gelir şimdi dize,
 Kimi yerden yine *Allah !* diyerek,
 Doğrulurken yine Allâh'a bakar,
 El, ayak, ses halecanda titrek...

Kapılardan taşıyor insanlar...

Tanrı'nın öz evi insan dolu, insan kanarak
 Bu büyük ma'bedi cennet sanıyor.
 Çevremiz nûrlanıyor, nûrlanıyor, nûrlanıyor...

Kalkıyor göklere nûr âlemi bir sır perde,
Bir melek elleri göğsünde eğilmiş yerde.

Ey melcei bizlerin, bu dergâh !
Ey cümlemizin penâhı Allah !

Düşkünlere ey şefî olan sen !
Yanmışlara kevser, aşka gülşen !

Mihrâbı şu mü'minin ey Hak !
Ey sabra ve ümîde mihrak !

Kur'an sesi, ey şerefli Kur'an !
Gittikçe sükût içinde artan

Her kubbeden akseden şehâdet,
Varlıklara eyleyen delâlet,
Enginlere eyleyen sirâyet...

Bir hidâyetle dolan câmide herkes susuyor,
Kapılardan köpüren kabileler hep uzuyor...

Müslüman ümmetinin işte büyük mihrâbı !
Memleket halkına âgûşunu açmış bu yapı.

Her gelen perdeyi sessizce itip bir dalıyor,
Böyle milyonları bilmem ki nasıl âh alıyor ?...

İşte aksettiriyor göklere kandil gecesi:
Mânevî cennetin ufkunda bu bir tövbe sesi.

Alınan neş'eli tekbir ile gök ürperiyor,
Sanki binlerce ilâhî teli eller geriyor.

Bir huşû... sonra da bir ses ve hurûş...

İşte cemâat kılıyor, cümle namaz.⁶²
Leyletü'l-kadr... ibâdetle edip Hakk'a niyaz

⁶² Vezin bozuk.

Mânevî râhata ermişse eren şâd olsun !
Gaşyolan her erenin rûhu da âbâd olsun !

Ayasofya...Bu büyük leyle-i kadrin şerefi
Cümleten arşa kadar yükseliyor: Rab hedefi.

Yer ağarmakta...Karanlık geceler nûrlanıyor...
Yine gök kubbe ışıklarla müebbed yanıyor...

Doluyor gökyüzü baştanbaşa yıldız doluyor...
Doluyor, çalkanıyor,çalkanıyor, çalkanıyor...

8. 4. 1957 Cumartesi-
Modayolu

ŞARKI

Def et şu gönülden yine sen zehr ü merâkı.
Bir tâze kadeh sun bize ey neş'eli sâki !...
İstanbul'u gönlünce yaşatmış koca Bâki,
Bir tâze kadeh sun bize ey neş'eli sâki !...

“HU !” ÇEKEREK GİDERİZ

Biraz deli, biraz veli,
“Hû !” çekerek gideriz.
Yıldızları toplar ay'ı
“Hû !” çekerek gideriz.

Sözümüzde yok yalan,
“Hû !” çekerek gideriz.
İmanımızda imtihan,
“Hû !” çekerek gideriz.

Yunus Emre muradıyla,
Hû !” çekerek gideriz.
Meleklerin katarıyla,
Hû !” çekerek gideriz.

Cennetlerdir durağımız,
Hû !” çekerek gideriz.

Tanrı korusun din bağımız,
Hû !” çekerek gideriz.

Yahyâ Sâim nedir derdin,
Hû !” çekerek gideriz.
Hak diyerek Hakk'a erdin,
Hû !” çekerek gideriz.

14.10.1961-gece, 11.30

GÖNÜL

Yansın ilânihâye remâd olmayan gönül,
Sahn-ı çemende yâr ile şâd olmayan gönül.
Her yanda güller açmada bülbüller ötmede,
Gülşende neşve-yâb-ı murâd olmayan gönül.

GÖNÜL

Şâh-râh-ı aşktır, bir nûr-ı irfandır gönül,
Bir cihandır, bir güneştir, özge sultandır gönül.

Hep Horâsan'dan gelirler elde keşkül ü teber
Bir asâ, bir pösteki, birkaç kitâb-ı mu'teber.

Evliyâlardır gelenler, hazret-i pîr-i Hüdâ,
Gönlü bir arş-ı ilâhî, veche pür-nûr-ı safâ...

Enbiyâlardır gelenler, ilticâ et ! ilticâ !...
Ey nebî! Ey şah-ı âlem! Yâ Muhammet Mustafâ!

Yâ Muhammed! Zâr-zârız, et şefâat sen bize,
Bak sığındık, gözde yaşlar, işte geldik biz bize.

Her günâhımdan beni evlâdımı âzâd kıl!
Paslı kalbimden silip feryâdımı, imdâd kıl!

Son nefeste rûhumu cennât-ı adninden geçir
Bir duâ ister ölen, bir şey kalır, yalnız kabir

Yâ İlâhî! Rûhumun hicrânı dinsic aşk ile,
Gamlı bir pervâneyim, yandım, tutuştum şevk ile.

Hayr ile yâd eyle evlâdım da şâd olsun gönül,
Hayr ile yâd et beni sen, ber-murâd olsun gönül.

D. TÜRKÇE KİT'A ve RUBAİLER

KISA GÜN

Felsefeyle bunaldık,
Şiir söyledik biraz,

Ferahlamak istedik,
Ve sonra...yemek yedik...

Zaman geçti gün söndü,
Hayret ettik bakındık,

Gece oldu ufukta
“Ömür ne kısa!” dedik

BİR ÖKÜZ BOYNUZUNDA

Bir öküz boynuzunda
Kim bilir öküzçağız

Duruyorsa şu gökler
Ne kadar zahmet çeker?

Yıllar var ki taşıyor
Bir katırın sırtına

Zavallı öküz bizi !
Yüklensek acep ne der?

SABAH VAKTİ

Güllerle, lâlelerle
Sabâhın neşesinden

Süslendi kara toprak ,
Feyzini aldı şafak.

Konca vermiş güllerle
Bülbül gülü beğendi

Kalbini açtı bülbül
Açıldı yaprak... yaprak...

TEVEKKÜL

Göz yaşıyla yüzünü,
Benim gönlümde solmaz,

Sakın ıslatma gülüm !
Ve bitmez tevekkülüm

Al kadehi eline !
Ne zaman ihtiyarlık ?

Çek ve aslâ sorma sen:
Ve ne zamandır ölüm ?...

DARILMA HAYYAM

Darılma çömlekçiye
Kabihat onda mıdır?

Küsüp o kadar Hayyam !
Benim de budur tasam !

Kıran kim? Ve yapan kim?
Tenkîdi bir tarafa

Nedir bu köhne kanun?
Atıp da hür yaşasam

OLUYORSA

Sille tokatla çamur
O çamur güzellerin

Bir desti oluyorsa...
Der-desti oluyorsa...

Hak mıdır çömlekçiye
Çömlek yapşın ve kırsın

Tân eylememiz ? Hayyam !
Bu hestî oluyorsa...

BAHAR SABAHİ

Bülbülü gül beğendi
Güllerin çevresinde

Açıldı yaprak... yaprak...
Nûrunu döktü şafak...

Sabahın neşesinden
Lâlelerle... güllerle

Feyzini aldı bahçe bahar sabahı
Süslendi kara toprak

VEFASIZ SEVGİLİLER

Vefâsız sevgililer
Dudağımdadır hâlâ

Gönlümü yaraladı
O acıların tadı...

Buna rağmen sevmekten
Uçursun beni sevdâ

Asla fariğ olamadım
Denen kuşun kanadı

GÜZELLERE BAKIP DA

Sevmemek mümkün mü hiç?
Gözlerindeki gizli

Güzellere bakıp da?
Emelleri çakıp da...

Her güzel cân evimde
Bir alev gibi geçti

Bir ışık yaktı, sonsuz
Civârımdan akıp da...

MAKSAT NE ?

Din ve akli boşamak
Bunları boşamakta

Doğru değildir bence
Ne fayda vardır sence ?

Üzüm kızını almak
Nikâhlarsın, alırsın!

Sa... Kastın senin Hayyam
Hem boşarsın bu gece...

HAFTANIN HER GÜNÜ

Haftanın her gününde
Onun şartı... sorarsan
İç ! Ama, karârında
Sabah, öğle ve akşam

Şarap içmek mübahtır.
Fakîre her sabahtır.
Kalmayı bil güzelim !
Mey içmemek günâhtır.

YARATIRSIN YA RABBİ

Yaratırsın ya Rabbi !
Bütün güzellikleri

Arzuya kanat veren
Güzeli yaratan sen,

Sonra da dönüp dersin
Bu demek değil midir?

“Kapılma sen şehvete”
“Ko'ma kadehi elden”

Muhtelif şiirlerden "Mukaddeme"

E. MUHTELİF ŞİİRLER

MUKADDİME

Açılmak üzere bir altın göğün eteklerine
Asıldım ince ma'un sandalın küreklerine
Kanlı sisler sularda titrerken

Ufukta şimdi gurubun füsunlu yangını var
Kederle boynu bükülmüş şu deste ey rüzgâr
Sana son bir hediyedir benden...

Zavallı kalbimin öksüz bağından topladığım
Şu gül duvaklı çimenlerle geçti sevgi çağım
Bir gülen genç kızın ümidi gibi
Sürüklenir gibi vadide bir soluk⁶³

Kopartarak, yolarak her adımda bir yaprak
Uçup giden bu aziz ömrü böyle hırpalamak
Oluyor muydu bir ziyân yelkene⁶⁴

Evet ben anlıyorum tâ içimde bir setten
Düşen haşin, marazî dalgalarla pençeleşen
Bir çimenlik var ki sessiz ölmekte

Füsun içinde salonlarda parlayan bir mum
Nasıl sönerse hazin, ben de öyle ağlıyorum
Bu eserlerde, âh evet ben de...

⁶³ Vezni bozuk bu mısra fazla olmalı.

⁶⁴ Vezin bozuk.

Bu hasta yüzlü çocuklarla san'atın mermer
 Ve muhteşem kapısından giren o mevkibler
 İki üç şanlı bahtiyarındır

Fakat bu fecre giren gül ziyâlı yollarda
 Takım takım ne kadar yolcu bembeyaz karda
 Sesi titrek diz üstü hasta kalır.

O lahzalar ki rübâbım elimde hıçkırdım
 O lahzalar ki bütün kederle haykırdım
 Bütün onlarla süslüyor bu demet

Terennüm et bu nihâlin başında ey rüzgâr
 Terennüm et onu soldurmadan karanlıklar
 Onu girdaba cevfi-nisyâna atma merhamet et

*Cuma akşamı 5 Ağustos 332
 Kızıl Toprak*

BİR GÜZELE KASİDE

Bir kaside istediniz
 Benim coşkun rübâbımdan
 Öyle ise dinleyiniz
 Sakın bana darılmadan
 Sizi ilk gördüğüm zaman
 Niçin yalan söyleyeyim
 Hissettim esmer çiçeğim
 Tâ kalbimde bir heyecan

Derin siyah gözleriniz
 Yaratılmış pırlantadan
 Gerdanınızda muhteriz
 Bir "ben" var ki doymaz bakan
 Gülüşleriniz bir fettan
 Bübüllere benzetirim
 Zira, o gülüş meleğim
 Kalbime verdi heyecan

Ah, o “r” diyen diliniz
 Ah, o bir anda kıvrılan
 İnce ateşli beliniz
 Daha oynak bir dalgadan
 Sizi böyle şakrak yapan
 Daha bilmem, ne diyeyim
 Nasıl teşekkür edeyim
 Tâ kalbimde bir heyecan...

Sözün gelişi
 Müsaadenizle aman
 Sizi bir kerre öpeyim
 Gücenmeyiniz bebeğim
 Zira kalbim pür-heyecan

*11 Ağustos-335
 Kızıl toprak*

MUHAYYEL SEVDA

İşte sahil işte körfez
 İşte körfezde dinlenen
 Mavi sulardaki yelken
 O yelken ki ufka gitmez

Bütün bir yaz bu sahilde
 Gelmez bir aşkı beklerim
 O sarışın nerde derim
 Ah o, sarışın kız nerde

Nerde şimdi kalbi yakan
 Güzelliğin meş'alesi
 Dudakların bir damla kan
 Ey rûhumun prensesi

Bilmem hangi saraydasın
 Hangi gelin odasında
 Hangi kalbe yakıştın
 Dağıtıyor: cinnet sevda

Seni korkunç ölümlerden
 Ben kurtarsam alıp kaçsam

Gölgelesin suyu akşam
Ufka biz yelken açarken

Seninle baş başa coşkun
Engin denizleri aşmak
Kalplerimiz biraz yorgun
Bir boş adaya yanaşmak

Ormanların sinesinden
Davet etse bizi mehtap
Şitâp etsek sesimiz şen
Kollarımız aşka mihrap

Durgun bir göl kenarında
Bülbüllerin ötüştüğü
Bir gölgeli harap köşkü
Yapsak aşkımıza me'vâ

Açsak kapısını sessiz
Açsak bir boş odanın
Orda bir gümüş şamdanı
Tutuştursa ellerimiz

İster misin, ister misin
Gel gidelim o adaya
Ah o meçhul uzak ada
Solgun bir yüz gibi hazin

İşit kalbim bütün senin
İşit kalbim açık sana
Güller dökerim yollarına
Ey sevgili nazlı gelin!

BİR MACERA*

Niçün düşündünüz öyle
 Bu mâcera karşısında
 Niçün düşündünüz öyle

Neden daldı gözleriniz
 Şu karanlık ufuklara
 Neden daldı gözleriniz

Evet vahşi beldeler var
 Ufukların ötesinde
 Evet bir vahşi belde var

Bilmem hangisinde geçmiş
 Bu hazin kanlı macera
 Bilmem hangisinde geçmiş

Solmuş bir gül gibi heyhât
 O kumral saçlı sevdalı
 Solmuş bir gül gibi heyhât

Sevgilisi dizlerinde
 Vurgun arslan gibi nâdim
 Sevgilisi dizlerinde

Bir akşam vakti gömülmüş
 Kara topraklara genç kız
 Bir akşam vakti gömülmüş

Mehtâp ufka yükselirken
 Çılgın gibi genç ağlamış
 Mehtâp ufka yükselirken

Onsuz yaşamakta zevk yok
 Demiş sessiz düşündükçe
 Onsuz yaşamakta zevk yok

Sonra çılgın gibi koşmuş
 Ormanların sinesinde
 Sonra çılgın gibi koşmuş

* Bestelenmek üzere yapılmış terennümî bir hikâye (şairin notu).

Aramışlar haftalarca
Asla izi bulunmamış
Aramışlar haftalarca

Unutulmuş rüyâ gibi
Birkaç zaman bu mâcerâ
Unutulmuş rüyâ gibi

Bir seher vakti bir yârda
Onu bulmuş bir asâlı
Bir seher vakti bir yârda

Eğilerek üzerine
Dinlemiş hasta kalbini
Eğilerek üzerine

Demiş: Nâdim olan katil
Rabb'im cezasını buldu
Demiş: Nâdim olan katil

Senelerce bu gençlere
Bütün belde matem tutmuş
Senelerce bu gençlere

Sözün gelişi

Belki bizim sevdamız da
Böyle gözyaşlarıyla biter
Belki bizim sevdamız da

Gel o günler yaklaşmadan
Kuşlar gibi sevişelim
Gel o günler yaklaşmadan

Mayıs 335

SİZDEN AYRILALI

Pek karanlık şu sema!
Hep ufuklar kapalı...
Girmiyor nur odama
Sizden ah ayrılalı.

Çırpınırken kanadım
Sevgimin yok mu sonu?
Düşmeden anlamadım
Kalbimin vurduğunu...

Şimdi ümmî gibiyim
Ah, o yıldız nerede?
Veriniz ağlayayım
O (bem)beyaz ellerde

27 Eylül gecesi 335

(GURBET İLLERİNDE)

Ben ki solup sararmış
Zavallı bir goncayım
Sorma bana hangi kış
Semâdan düştü ayım

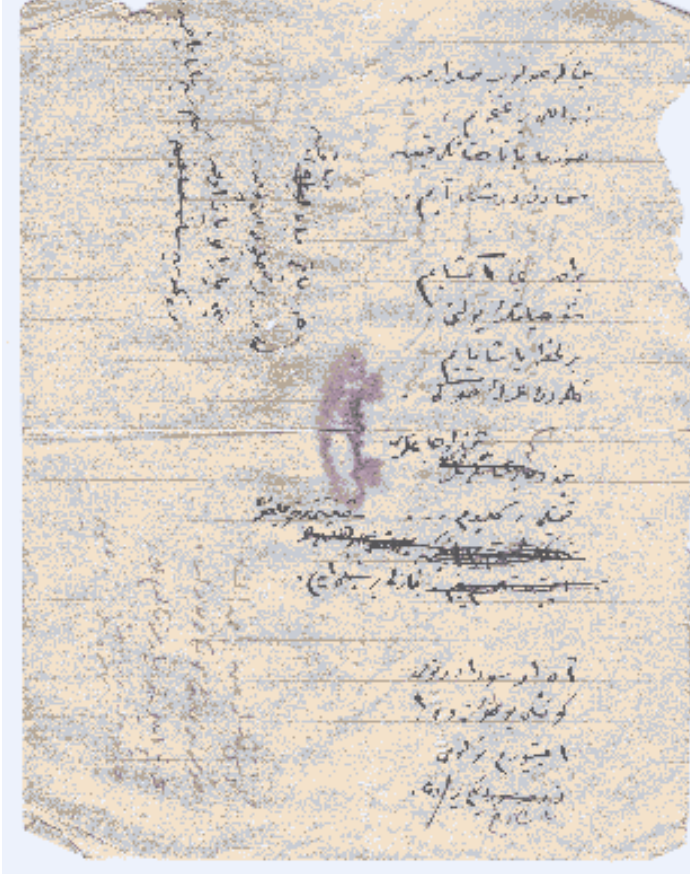
Bırak beni aşayım
Şu hayatın yolunu
Bir lahza yaşayayım
Gelmeden ömrün sonu

Ben ki şen
O dağların
Kıymetli bir gülüydüm
Nazlı bir sümbülüydüm...

Ah o sevda dönümü
Güneşli yollar nerde
İstiyorum ölümü
Yaşadığım yerlerde

Cilvesi çok
Hor bakma bana sakın
Beni yaralayan da
Gelmesin sana yakın

Güneşler kararmış beyaz alnımda
Sonsuz bir mâtemin gölgeleri var
Gurbet illerinde parasız kaldım
Karşıma çıkıyor bir siyah mezar

(Gurbet İllerinde)

MUSSET'İN CARMOSİNE'UNDAN

Ey aşk söyle git derdini
 Sevgilime ölüyorum
 Açıklayıp da yardım iste
 İztırabımı teskîne
 Başım yerde yalvarırken
 Söyle ey muhabbet kuşu
 Nasıl nasıl ağlıyorum

Yanarak ateş içinde
İntihâsın bilmeden
Bu dehşetli kederimin

Beni korkunç ölümlerden
Kurtarıp yanına alsa
Rüya gördüm sanacağım

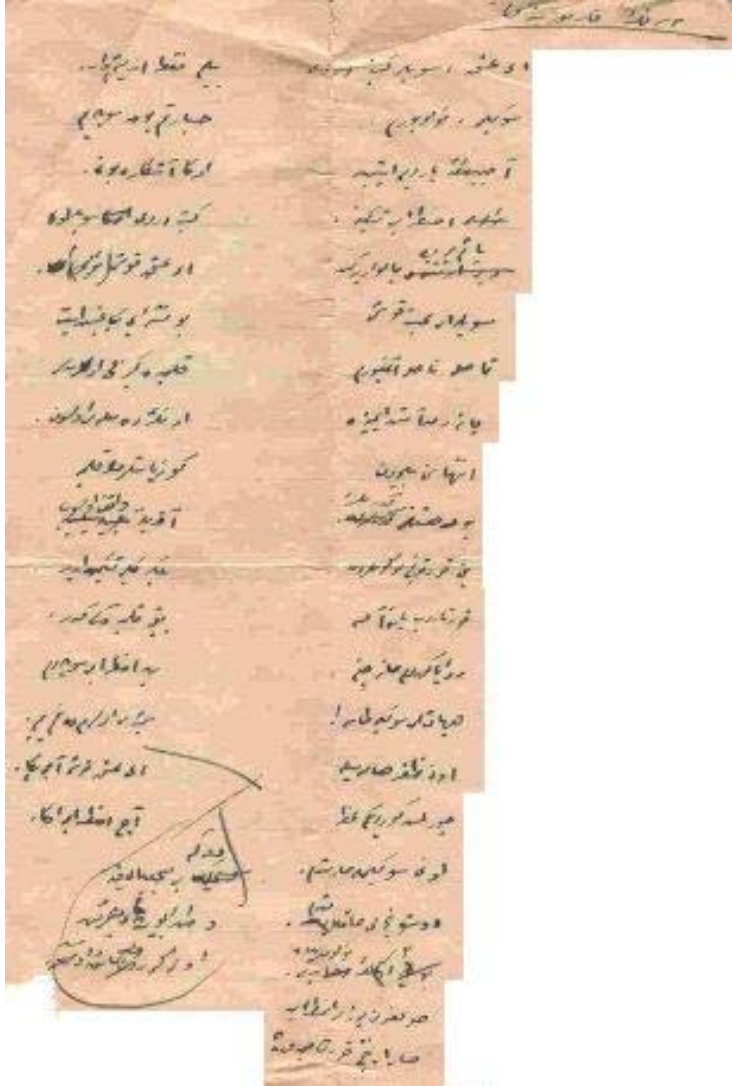
Heyhatlar sevgime tasa
Önüne zafer halesiyle
Çevrilmiş gördüğüm lahza
Onu sevgimle sarmıştım
Düşüncemi saklamıştım
Bu (.....?)
Solgun yüzümde ıstırap
Sarıncı (.....?)
Bilmem fakat endişem var
Cesaretim yok söyleyim
Ona âşikâre bunu
Git derdimi söyle ona

Ey aşk kuşu ölüyorum
Bu neşeyi bana bahşet
Kalbimde gizli olanlardan
Onun da malûmu olsun
Göz yaşlarımın kalbime
Aktığına vâkif olsun

Belki gelir teskin eder
Kalbimdeki keder
Ben ıztrabımı söylerim
Şimdi ölsem de gam yemem

De ki bu muhibbe al kız
 Vatan için çağırılmış
 Onu gören aşka düşe

Ey aşk kuşu acı bana
 Aç ıztrabımı ona

Okunuşu sorunlu bir metin: “Musset’in Carmosine’undan”

ARSLAN

Enginlere açılan yüksek ağaçlı orman
 İçinde yaşadığın senin gizli bir inin
 Fakat gizli ininde kükrüyorsun çok zaman
 Saf, hür, temiz (.....) kinin

Azametli duruşun o heybetli bakışın
 İstiklâlin âşıkı bir Türk'ü andırıyor
 Yenilme nedir bilmeden hep yenmeğe çalış
 Damardan gelen sesler arslan gibi ol diyor

AHMET HAŞİM'LE YAHYA KEMAL

Birinin şi'ri nakd-ı pür-âhenk,
 Birinin: mûsikî-i rengârenk...

Gâh olur şi'ri nakş-ı pür-âhenk,
 Gâh olur mûsiki-i rengârenk...

Biri gül bahçesinde gül demeti,
 Birinin ince rûhu, ma'rifeti...

Eşi yok bir hayâl-i müstesnâ,
 Biri bir başka türlü şen rü'yâ.

Sana Yahyâ Kemâl'i söyleyemem,
 Hele Hâşim ! O tâze bir şebnem...

Ona aslâ dokunmasın şu elin,
 Ki durur gül yüzünde bir güzelin.

Çünkü bir anda mahv olur ve söner,
 Şi'ri hep böyledir onun, ne hüner!

HİCVİYE

Der beyân-ı cehl-i mutlak-

Seni Yahyâ ne bilir echel-i mutlak kimse
 (*Kültürün yok*) diye söyler ne acep zât-ı leîm

(*Kültürün var*) dedim amma o da düştü noksan
Ona müspet ne desem fazlaca bühtân-ı azîm

Sivas'ın yüzkarasıyken nasıl olmuş meb'ûs
Ne de meb'ûs oluyor böyle herîfân-ı sakîm

Dut yemiş bülbüle dönmüş sırtır mecliste
Sırtırken kırır bülbül-i mezmûn-ı kadîm

O müşârün'ileyhin ismini zikr eyleyemem
Adı ma'lûm olur erbâbına etmem ta'lîm

Şaşı göz, çarpık ağız, paslı, gıcırğan bir ses
Ne güzel çıkrığa benzer [o] fırıldakçı beyim

Bir kasap süngeri çekmiş hele tâli' yüzüne
Hiç utanmaz o riyâkâr, o köpek yüzlü beyim

Finodur "*hoş! hoş!*" edersen yine kuyruk sallar
Ne köpektir onu erbâbı bilir kâr-ı kadîm

Diyemem ismini zîrâ ki edeb mâni'dir
(Edebiyyâtı da telvîs ediyor ismi) dedim

Bir hatâdır ona mızrâb-ı tasarruf vermek
Daha çok tel kırılır böylece Billâhül'azîm

Kısa kes şeyn oluyor bahsini etmek zîrâ
O Sivas oğlanıdır resmini ettim tersîm

Resmi gayetle gülünç oldu şerfiyle onun
Urfa'nın maskarası espiyonuymuş bildim

Edebiyyâtı bu ta'lîm ededursun hüneri
Espiyonlukta bu zâtın yed-i tûlâ-yı azîm

Minnet Allâh'a ki alnım açık işte, yüzüm ak
Kültürüm yoksa da (ipsiz üserâ)dan değilim

Bilirim cehlimi noksanımı ilmim kıttır
Kıt kanâat geçinip gitmedeyiz işte beyim

Şairin hışmını târîhe bugün devr ettik
Bir şehîd oldu garaz uğruna **Yahyâ Sâim**

Ne şehit işte bu eş'âr ile tâ haşra kadar
Yaşarız, hem yaşatır zevk alırız, bahs-ı azîm...
9.8. 1957- Cuma Modayolu No:42

TAKVİMİN YAPRAĞI

Nasıl dağa çıktıysa bir zamanlar: -Niyazi,
Ne mutlu bir târih ki Samsun'a çıktı: - Gazi.

Ondokuz Mayıs sene: Bindokuzyüzondokuz.
Gözlerinin ufkunda kahraman cediti Oğuz,

Bir elinde al bayrak, bir elinde ihtilâl
Beratı taşıyarak istiyordu: -istiklâl...

Diyordu ki: -Ey nazlı, hür vatan çocukları!
Hor görmeyin, bu yurdun sonsuzdur şafakları...

Geldiler: Kahramanlar, geldiler... genç, ihtiyar...
Geldiler her birinin yüzünde başka bahar...

Geldiler: tabur tabur, geldiler akın akın...
En uzak ve en hücre yerlerden çocuk ... kadın.

Ve birden... deniz gibi köpürdü Anadolu...
Düşmanı Akdeniz'e süpürdü Anadolu...

Bu ne ünlü bir tarih! Yüceldik yavaş... yavaş...
Lozan' da İsmet Paşa barış yaptı arkadaş.

O günden tâ bugüne ne günler geçti de dün,
Gibi geliyor o geçen yıllar bütün.

Ağardı saçlarımız, hey, kahpe zaman bile...
Takvimin yaprağını hep çevire ... çevire...

ŞEKER AHMET PAŞA

(1841- 1907)

Bin dokuz yüz yedinin
On dokuz Mayıs günü,
Şeker Ahmet Paşanın
Kaydeder öldüğünü.

Şeker Ahmet ölmüştür
Şeker Ahmet bir ressam
Ve benim büyük dayım...
Ben her iki vasfiyle
Bu büyüğüme bağlıyım.

Dayımdır: Seviyorum.
Ressamdır: Seviyorum.
Ölümü bizim için
Bir kara gün... doğumu
Türklüğe bir aydınlık...

Onun hassas elinde
Her türlü bûğü vardı...
Ressamdı, can verirdi,
Ormana, şafaklara...
Ressamdı can verirdi
Ayvaya, portakala...

Bir tuvalin üstünde
Karpuzu dilim... dilim
Gören derdi: -Yiyelim...
O kadar canlı, güzel,
O kadar ince, hassas
Bir fırçaya sahipti...

Paris, Roma, İstanbul
Ve bütün bir Almanya
Tanır ve hürmet eder
Bu Türk kahramanına.

Göğsü nişan doluydu
Sonsuz lejyon donör
Başı ışık doluydu
Türklüğe bu bir honör

24. 5. 1954 Pazartesi – Kabukluceviz, Nu. 46

II. TEZ (MAKALE)

TARİH VE İÇTİMAİYAT YÖNÜNDE CEMİYET ve TEŞKİLÂTIMIZA, DİL ve EDEBİYATIMIZA ve GÜZEL SANATLARIMIZA BİR BAKIŞ

Bizim Avrupa Rönesans'ı (uyanışı) içine girişimiz toplu bir görüşle tedkik edilecek olursa Fatih ve Kanunî devirlerinden sonra Ahmet III, Selim III, ve Tanzimat devirleriyle başlar; Islâhat fermanları göz önünde bulundurarak.

Halbuki; Avrupa'da fikir ve sanat hareketlerinin doğuşu doğmatik ve sekte bir dünya görüşünden daha hür ve daha insanî bir hayata doğru bir atılış ifade eden felsefi bir âlem, bir düşünüş tarzından ileri gelir.

Geçen asırlarda Avrupa'da kilise ve sarayın nüfuzu sarsılmış, yeni doğan felsefe ve ilimlerle fikirlerde bir inkılâp husule gelmiş, "natür"e ve "realite"ye doğru vicdanlarda bir iştihak; insanlığın ilk hür "cite"sindeki hayata karşı özleyiş hasıl olmuştu.

17'nci ve 18'nci asırlarda demokrasi fikrinin gelişmesi ve eski Yunan sitelerindeki vatandaş haklarının Avrupa milletleri arasında yayılması, İngiltere'den sonra Fransa'da da bir örnek millet yaratır.

Bu örneğe göre bütün Avrupa, Amerika ve Rusya milliyet prensipleriyle uyanır.

Fransız büyük ihtilâlinin meydana getirdiği fikirler halkın imtiyazlı tabakası olan aristokratlara karşı burjuvazi hukukunun teessüsünü temin eder. Bu suretle zengin burjuvalara karşı halk ve amele kısmının teşkilatlandırılmasına imkân verilmiş olur.

Felsefede Mistik görüş kritik ve ceptik (tenkitçi ve şüpheli) zekânın uyanışıyla yıkılır. Bunun neticesi olarak Galile, Kepler, Descartes, Pascal, Leibniz'den sonra Voltaire ve Rousseau gibi (ironik) müstehzî ve hür dehaler, Lavoisier, Pasteur gibi realist zekâlar insanî ve Avrupaî tefekkürün hudutlarını lâyetenahiye doğru genişletirler.

İşte bizim sosiyetemizin de komşumuz olan Avrupalı milletlerin kâinat ve hayat görüşlerinden, yaşayışlarından zaman zaman müteessir olduğuna burada işaret edecek olursak yanlış bir mütalaada bulunmamış oluruz, zannederim.

Nedim şiir ve edebiyatımızda açtığı çığırda sadeleşme hareketinin ilk mübeşşiri ve Lâle devri Avrupa Rönesans'ının ilk fecir aydınlığı ol-

muş ise Tanzimât daha toplu, daha köklü olarak bu aydınlığı bir şafak parıltısına çeviren ilk şuurlu uyanışımızdır.

Reşit Paşanın açtığı bayrak altında yürüyen Şinasi bizde halka doğru dil bakımından ilk adımı atan özlü şahsiyettir.

Şinasi ile kuvvetli bir lisan şuuru kaydeden bu devirde halktan gelme bir edebî lisan teşekkülünü maalesef göremiyoruz.

Buna rağmen yeni ilimler Avrupa'dan bize sirâyet etmiştir:

Fikir, felsefe, şiir ve edebiyâtımızda bir yenilik hareketi belirmiştir.

Tarih ve tercüme-i hâl yazarlar, vak'a-nüvisler yanında tiyatro, roman, küçük hikâye gibi yeni tarzlarda ilk denemeleri yapanlar klasik, romantik, realist ve natüralist mesleklerinin örneklerini vermeye çalışmışlardır.

Bu devirde Avrupalılaşıma Fransızca öğrenmek ve konuşmak ailelerde çocuk terbiyesini ecnebî ve tercihan Fransız mürebbiyeler eline bırakmak modalaşımış; moda mecmualarını takip etmek Fransızca şarkılar öğrenip alafrağa keman, viyolonsel ve piyano dersleri almak, Avrupa'dan gelen mecmua ve gazeteleri, kitap ve neşriyatı takip etmek, Avrupa metaı ve eşyası kullanmak, Avrupalı gibi giyinmek, oturmak, kalkmak, fırsat buldukça bilenlerle Fransızca konuşmak... Hülâsa Avrupa adetlerini kabul etmek veya etmiş gibi görünmek, İstanbul'un yüksek ailelerinde modalanmış, Fransız İhtilalini müteakip yeni Fransız rejiminin kuruluşunda Fransa'dan kaçan mülteciler Şark'a, memleketimize de Babı Âli kalemlerinde yerleşmişler ve memleketimizde iş hayatına da sokulmuşlardır. Bilhassa Galatasaray Lisesi, Harbiye, Tıbbiye, Mühendishane, Mülkiye mekteplerinin kuruluşu ile bu hamle daha kuvvetleniyor.

Böylece Fransa ile, Fransızca ile, Fransız dil ve edebiyatıyla, felsefe, ilim ve fenleriyle, bir kelimedede Fransız fikriyatıyla temasımız kat'î şekilde başlanmıştır.

Hatta hürriyet ve meşrutiyet fikirleri "Siyasî Tanzimat"ın ilânını müteakip Mithat Paşanın "Fransız Kanun-ı Esasîsi" tercümesi ile ve ilk [Meclis-i] Mebusânın açılmasıyla kat'iyet kesbederek halka siyasî hürriyet fikirleri tanınmış, Reşid Paşa devrinden beri açılan ibtidaî, rüşdî, idâdî ve âlî mekteplerde Dârü'l-fünûn ve Encümen-i Dâniş, Encümen-i Maârif teşebbüsleriyle de desteklenerek medrese ve Şark ilimleri yerine Garp ilimleri tedris ve talim edilmesine bir imkân ve serbestî verilmiştir.

Yüksek aile çocukları tahsil ve terbiyelerinde Garplı düşüncesine tevessüle ve bunun hayatta mümessili olmağa başlayarak eski ananevi âdetlerimiz yanında yeni fikirlerin ve yeni âdât ve ahlâkın naşiri olmuşlardır.

Hikâye ve roman yazarlarımız değişen adetlerle eski adetlerin çarpışmasındaki farkı tebarüz ettirmeye, yüksek aile muhitlerinde çarpışmağa başlayan yeni ve eskiliğin veya modern hayatın gülünç ve fecî

tarafalarını müstehzi bir lisanla tasvire koyulmuşlardır. Bu suretle de fikir edebiyatına Garpcı görüşüyle hezel ve tenkit girmeye başlıyor. Hülâsa medenîleşmek (civilisation) evvela Fransız kültürü yoluyla ve daha sonra İngiliz, Alman, İtalya lisanları bilenler çoğaldıkça mesafe alarak memleketimize bu kanallardan da girmiş; selamımıza, oturduğumuza, kalkışımıza kadar yüksek ailelerden, Avrupa görenlerden başlayarak yeni modern bir moda hayatı belirmiştir.

Böylece kılık ve kıyafetimiz, eski ev döşeyişimiz, soframız, oturduğumuz, yemek yiyişimiz, misafir kabul edişimiz, inanışımız, muhakeme edişimiz, felsefe ve mantığımızı kadar hemen her şeyimiz, yaşayışımız bir başka şekil ve istikamet almıştır.

İşte bu devirde yeni açılan tahsil, san'at ve meslek mekteplerinden yetişen her san'at, tahsil ve meslek erbabı oluruna göreneklerini, fikir, âdet, yaşayış ve inanış esaslarını Şarkın fikir, âdet, yaşayış, düşünüş ve inanışı yanında yaymışlardır.

Saraydan, saray etrafında toplanan zengin ve yüksek memur ailelerine, konaklara, konak hayatından ve mensuplarından gitgide esnaf ailelerine, evlerine ve daha da sonraları işçi ve halk tabakalarına doğru bu Garplı fikir ve adetleri sirayet edip yayılıyor. Böylece Garp tesiri altında Şarkın tefekkür tarzı Garplı mantığına göre sistemleşmeğe koyuluyor. Gezilen veya görülen yeni bir âlemin ışıkları düşünüş ve yaşayış halinde memleketimizde belirmeğe başlıyor.

Taşra âdât ve ahlâkı İstanbul âdat ve ahlâkına göre değişir, benzemeğe çalışırken Darülhilâfe, İstanbul, saray, konak, harem ve selâmlık, hükümet daireleri, hükümet adamları, memurlar ve memur aileleri bir örnek olmuş, meslek adamları bir örnek olmuş, İstanbul'da Garplılışma hareketiyle yeni tipler peyda olurken taşradan gelenler de bu yeni tiplere benzemeğe tevessül etmeğe başlamışlardır.

Bu suretle Avrupa'ya göre yüksekten, saray ve hükümet dâirelerinden, kalemlerden, itibarlı ve imtiyazlılardan, konaktan başlayan bu tahavvül gitgide esaslaşmış, eski tefekkür ve yaşayış yerini Avrupalı bir tefekkür ve yaşayışına bırakarak Avrupa sistem ve usûllerine göre "société"mizin gerek "hiérarchique" gerekse meslekî sahalarında en yüksek ailelerden en küçük ailelere ve muhitlere doğru bir tahavvül ve inkılâp vukua gelmiştir.

Bu itibar ile tarihimizde Fırat ve Dicle yollarıyla Bursa, Edirne, Ankara İstanbul ve tekrar Ankara, İstanbul ve bütün Anadolu inkılabın ve tekamülün siyasî merhaleleridir.

Hülâsa zaman içinde belli yeniliklerden sonra köy ve kasabalara kadar bugünkü Türkiye'ye doğru büyük bir tahavvül ve tekamül meydana

geliyor. İslâmi kültürün akide ve esasları, umdeleri yanında Avrupalı gibi düşünüş ve yaşayışla ilgili yeniliği, yenileşmeyi ve değişmeyi temsil eder mahiyette içtimaî kıymet ve şe'niyet hükümleri "société" mizin teşkilatı milletimizin nüfusu, cesamet ve kesafeti ve işgâl ettiğimiz topraklar üzerinde yerleşişimizle alakalı bir surette günden güne alabildiğine inkişafa doğru yol alan yeni bir hayat....

Gayr-i muayyenden muayyene gayr-i şuurîden şuurîluya; daha açık bir tabirle hayâlden hakikata, gerçeklere doğru bütün medeni alem-den vukua gelen tahavvülü takip ediyor da kendi benliğimiz, Millî kabiliyet zeka ve göreneklerimizle bu kafiye yeni ve Avrupalı gibi düşünüp ve yaşayışı temsil edenlerin kabilesine katılıyoruz. Bu nevi tarihi izah ve tahlil ile milletimizin doğuş, yürüyüş ve varış itibarıyla nereye doğru topluluk olarak hareket halinde bulunduğunu göstermek istedim. Etüdüm bu bakımdan cemiyet ve millet hadiselerine toplu bir bakış mahiyetindedir.

Avrupa milletleriyle asırlar içindeki temasımızı bu etüdümden göstermek istedim. Bu terkinin kıymeti bağlı bulunduğu tahlilin değerliyle hususi bir ehemmiyet kazanacağından teferruatı ihmal edemedim. Bu suretle beşeri hayattan gelen hadiselerle bağlı bulunan cemiyetimizin tekamülünü bir metot ve sisteme bağlı olarak bir darbe-i nazarla izah etmiş bulunuyorum.

Binaenaleyh bu bakımdan inkılap mevzuu içinde güzel sanatlarımızı biraz aşağıda birer birer gözden geçireceğim.

Biraz evvelki izahlarımda demek istedim ki Tanzimat'tan beri memleketimize birçok Avrupalı alet, eşya, fikir ve eseriyle beraber birçok adetleri girmiş, cemiyetimizin geçirdiği bu fikri ve ananevi istihale gerek hayatta ve gerek san'at ve edebiyat ile mesleki zümrelerde feyiz ve bereketini yeni bir dünya görüşüne göre ayarlarken inkılabın ilk tohumları da cemiyetimizin bağrına atılmış bulunuyordu. Burada gördüklerimizden, geçen eşya ve mamûlâtın ve Avrupa teknik ve kültürüne mahsûs olan alet ve eşyanın ve iktisadın görünür bir rolü vardır.

Edebiyat-ı Cedide'nin teşekkülü tam bir edebî ekol sayılmasa bile lisanda, estetikte ve fikirde yarattığı değişikliklerle daha yeniye doğru bir hamle ve bir hareketi hayâl eder.

Tevfik Fikret fikir ve felsefede hürriyete imkân verir ve mistisizmi yıkar-ken:

“Kendi cevvim, kendi eflâkimde kendim tâirim”

diyecek, Tarih-i Kadim'i ile ilahî tefekkür ve îmana karşı hür ve şüpheli felsefesinin temellerini kuracaktır. Buna rağmen "Bomba"sı⁶⁵, "Sis"i, "Vatan Şarkısı" Namık Kemal ve o neslin büyüklerinin eserleri yanında eski rejimin, İstibdâd'ın yıkılışında bir rol oynayacaktır.

Hiç şüphe yok ki o da Tanzimat'ın ve Namık Kemal'in vatancılık ve hürriyet severlik bayrağı altında yürür. İstibdat kal'asını bir Bastil Kal'ası gibi Garplı lisan ve şiirleriyle, keskin ta'rizleriyle delik deşik eder. Böylece cemiyet "hiérarchie"sini kökünden sarsar ve hatta "Osmanlılar Cemiyeti" ile başlayan, daha sonraları "İttihat ve Terakki" adını alan siyasî teşekkül ile elele vererek bir vatan şairi sıfatıyla istibdat rejimini eserlerinin yaptığı müsbet ve hamleci tesir ile devirir.

Burada da kalamayan Fikret geçen büyük Cihan Harbi'nin sonunda ülkücülük ve vatanseverlik şuurunu keskin bir "arrivisme" ve menfaatçılık endişesiyle kaybedenlere karşı "Doksan Beşe Doğru", "Revzen-i Mahlû" ve "Hân-ı Yağma"sıyla bağırır. Nasıl ki vaktiyle de istibdada ve saraya karşı "Sis"i, "Bomba"sı ve "Hürriyet Şarkısı"sıyla⁶⁶ bağırıyordu. Feragatli vekarıyla ve hele "Halûk'un Defteri"ndeki" şiirleriyle "Haluk'un Amentüsü" ile geniş tefekkür ve alem görüşünü, nelere inandığını şair Mehmet Akif'e verdiği cevapta daha açık, daha bariz bir ifade ile yüksek bir şiir ve zengin bir şuur halinde beyan eder. Sözü, yaşayışı, inancı ve jestleriyle yeni ve ileri bir tefekkür ve tertemiz bir ahlâk kahramanı olarak yükselir.

Evet, terakki isteyenler gerek maddî, bilgilerde ve âlemde, gerek manevî inanışta ve cemiyette inkılâba yol açmışlardır. Bunların başında Edebiyat-ı Cedide nesli ve Tevfik Fikret vardır. Bu tekâmül II. Meşrutiyet'te hariçten gelen sadmelerle daha çok sür'at kazanmış ve bilhassa Balkan Harbinden sonra siyasî bir teşekkülün, ihtilâlcî ve inkılapçı İttihat ve Terakki muhitinin izinde olan Selanik'te "Genç Kalemler"le fikir alanında İstanbul'da "Türk Ocağı" etrafında harsî, lisanî ve millî bir şuurla epeyi merhaleler kat etmiş ve kayd eylemiştir.

Milliyetçilik ve Türkçülük hareketlerini halkçılığa (halka doğru gitme) ve şuurlaşma diye kabul edecek olursak san'at, ilim, felsefe ve içtimaiyatın bunda ne derece de müessir olduğu da bedihî ve aşikâr olur.

Şimdi buraya kadar olan fikrimizi 9 madde içinde hülâsa ederek söyleyelim:

⁶⁵ Metinde "Boruba/Bozuba" gibi bir imlâ var. Aynı cümlede anılan diğer şiirlerle yanyana getirilince "Bir Lâhza-i Teehhür" şiirinin yazarın hafızasında yanlışlıkla "Bomba" olarak kaldığına hükmedebiliriz (N.H.P.).

⁶⁶ "Millet Şarkısı" adlı şiir kast ediliyor olmalıdır (N.H.P.).

1. Osmanlıcılık siyaseti artık devir itibariyle değişmiş, yerini Türkçülüğe terk etmiş bulunuyordu. Tanzimât devrinin şuurlu ve şuursuz, sistemli ve sistemsiz, usullü veya usulsüz ulu orta Garplılaşma hareketi bir devir benimsenmiş, Şark kültür ve medeniyet eserlerini ve terbiyesini ulu orta kökünden ve her yönden yıkma (baltalama) hareketi, bu zamanda pek haklı ve şuurlu olarak tenkit olunmuştur.

2. Edebî tahrir lisanının teşekkülüne doğru kat'i ve şuurlu bir adım atılmış, ecnebi kelime, ibare ve terkiplerden, Arap ve Fars tesirlerinden, Fransız kelimeleri boyunduruğundan kurtularak uzak kalmağa çalışılmış, her kelimenin Türkçe karşılığı -Türkleşme esasları dahilinde aranırken-hece vezni ve sade lisan hareketleriyle makalelerde, şiir, hikâye, roman, hatirât, fıkra, seyahat edebiyatı, tiyatro eserlerinde, alanlarında halkın konuşmasına; bir önem verilmiştir.

3. Şiirde gazel ve kasidedicilikten, Tekke (nefes, ilâhî, münacat gibi), Saray ve Divan şiirinin (kaside, gazel gibi) tesirinden kurtulmağa çalışılarak bir taraftan roman, küçük hikâye, tenkit ve gazetecilik gibi edebi nevilere, diğer taraftan da halk, şiir ve edebiyatının örnekleri olan atasözleri, “eski savlar”, halk masalları, destanlara, engin, geniş ve kavrayışlı bir görüş ve düşünüşü belirten Nasrettin Hoca ve nispeten serbest bir tefekkürü belirten Bektâşi şiir ve hikâyelerine, sonra da mani, türkü, koşma, bozlama, kayabaşı gibi halkın ibda mahsulü olan manzum şekillere doğru bir cereyan hasıl olmuştur.

4. İnkılâbımız halk ölçüsünde edebî bir lisan, bir şiir lisanı meselele Fransız lisan ve edebiyatında Pleiades (yedi yıldız) şairlerinden Malherbe'nin yarattığı veya şiirleri ve eserleriyle tespit ettiği gibi ve “Île de France” etrafında inkişaf eden edebî lisan gibi İstanbul şive ve “esprit”si halkseverler arasında muteber addolunmuş, münevverler arasından yetişen şair ve edipler de kime hitap edeceklerini bilerek bu bayrağın altında toplanıp ileri doğru yürümüşlerdir. Bu halka büyük kümelere [kümelenmelere?] doğru ciddî ve kat'i bir harekettir.

5. İş bölümünün teessüsü, teknik hayatın ilerleyişi, makine ve fabrikaların ve yeni mekteplerin kuruluşu, meslekî zümreler arasındaki tesanüt fikrinin kuvvetlenişi, müjdecî bir fecrin en güzel âlametleri olmuş değil midir?

6. Vatan ve hürriyetsever şiirin yanında halk ve milletsever ve daha sonra da şehrin köysever şiir ve san'at örnekleri de belirmiş, memleket hayatı, Tanzimât, Edebiyat-ı Cedide, Fecr-i Âti devirlerindeki çok fazla nazım ve nesrimizde yepyeni mevzu ve eserleriyle bir yer almağa başlamıştır.

7. Millî Mücadele Anadolu inkılâbı ile, Cumhuriyet ve Halk Partisi umdelerinin kuruluşu ile ilgili olarak Anadolu mevzuu keşf olunmuş, “yaşanan yeni hayat”tan gelip aydınların lisanında, şiir ve edebiyatımızda yeni bir edebiyat tarzı ve üslûbu belirmiştir.

8. Avrupa damgası taşıyan şiir, ilmin, mantığın ve edebiyatımızda fikrin hürriyetini hayâl eden eserler arasında yeni felsefî, içtimâî ve iktisadî görüşleri kaydeden eserler, şiirler, nesirler, makaleler ve kitaplar meydana gelmiştir.

Bu eserlerden bazıları cemiyetimizin an'anelerine ve tekâmülüne gelişmesine uygundur. Bazıları da dış memleket ve milletlerin hayat ve eserlerinden mülhem veya aynen kopya edilmiş olduğu için millet ve memleketimizin imkân ve hayatî şartlarına uymadığından aykırı düşmüştür.

Buna rağmen hepsi gene bir yeniliğin ve yenileşmenin mübeşşiri ve müjdecisidir.

9. Yunan ve Latin klasikleri yanında Fransız, Alman, İngiliz ve İtalyan klasiklerinin ve daha başka Avrupa milletleri klasiklerinin tercümelerine yer ve önem verilmesi yeni bir hareket ve yeni bir cereyandır.

Hülâsa Yunan esatirinin ("Mitoloji"nin), şiir ve edebiyatımızda yapılan tercüme ve yazılan eserlerle günden güne gelişmesi; mes'ut, ileri ve bizi Avrupa tefekkürü, fikriyat ve felsefesinin kaynaklarıyla tam olarak birleştiren yeni bir adımdır.

Bu; Tanzimât'tan bu tarafa Avrupalılaşmaya başladığımızdan beri gittikçe hızlanan ve hız alan bir fikir ve harekettir.

Evet zamanla irfanımızda Avrupalı ölçüsünde bir tahavvül meydana gelmiştir. Bunda yaşayan ve ölü birçok Türk zekâ ve şahsiyetlerinin tesiri ve hakkı vardır.

Bu tarihi icmâl ile edebiyatımız için bir veche tayini lâzım gelse denilebilir ki bu yeni edebiyat yeni bir san'at ekolüne doğru bir hareket olmalıdır.

Bu ekolde edebiyat ve içtimâiyatçılarımızın, felsefe ve ruhiyatçılarımızın, müzisyenlerimizin, ressamlarımızın, mimarlarımızın hülâsa Türk harsı için çalışan, fikir, ilim, fen, felsefe, meslek, terbiye ve güzel san'atlarla uğraşan bütün aydınlarımızın bir yeri ve payı vardır.

Avrupalı ölçüsünde böyle bir ekol Tanzimât hareketinden Edebiyat-ı Cedide'den ve hatta Türkçülük ve Türkleşme dâvâlarından daha feyizli ve daha ileri bir ekol olabilir.

Yeniliği temsil eden yaratıcı her eser nev'i ne olursa olsun bu ekolün çevresindedir.

Dil, konu örnek şekil ve tarz bakımından eskilikle ilgisini kesmiş her eser Türk'ün bu yeni ve yaratıcı hamlesi içindedir.

Bütün şereflerin yalnız mazide bulunduğunu, taklit olunacak eserlerin ancak mazi ve maziden başka bir şey olmadığını iddia edenlerden ayrılarak gelecekte ve yarında yapılacak çok inkılâplar olduğuna inanalım. Şu fikrimi bütün inancım ve imânımla söylüyorum ki:

Eğer bu iddia doğru olsaydı bütün parlak devirleri Osmanlı tarih ve saltanatıyla veya buna takaddüm eden devirlerin eşiğinde kazanmak icap ede-

cekti. Halbuki bunun en bariz tektizibini Türk tarihinde büyük ve göz ka-
maştırıcı bir devir açan Atatürk'ün eserinde görüyoruz. Yarattığı sulh,
huzur ve tefekkür devresiyle, verdiği ve vereceği eserlerle İnönü ve Celâl
Bayar⁶⁷ devri de ondan daha büyük olmağa namzet bulunuyor.

Ancak İnkılâb'ın merhale ve safhaları felsefî ve içtimaî salim bir
görüşle aydınlanmış olmak şartıyla

Bu bakımdan inkılâp mevzuu içinde güzel san'atlarımızı birer bi-
rer göz önünden geçirmeliyiz. Fikir hayatımızın ve cemiyeti yeniden ku-
rucu esaslarını bir daha yeniden tahlil ve terkip etmeliyiz. Bu tahlil ve ter-
kip ile kanunlarımızda, meslek ve zümre tahakkümlerini lağv edip müs-
takbel siyasî hayatımıza engin şafaklar, ufuklar başışlamalıyız. Salim ve
hür düşünen ve düşünmeyen her vatandaşa yaşama, çalışma ve yükselme
imkânları sağlamalıyız. Haksız, mütehakkim ve müstebit otoriteleri ilim
namına, cemiyet namına ve istikbal namına kökünden yıkmalıyız. Hür bir
vatanda hür düşüncelerle, ilim esaslarına göre yaşayan hür bir millet şu-
ru yaratmalıyız. Güzel san'atlarımızı geliştirmeli ve fikriyatımıza bir im-
kân bahşetmeliyiz. Bu bakımdan inkılâp mevzuu içinde güzel
san'atlarımızı gözden geçirecek olursak:

1. resimde, tek plandan ve satıhtan engine, ufka menazır fennine
(perepectif) o şekillerde aynen “taklit”ten “tadilen ifâde”ye; “colorie” de
“âhenk”e tabiat ve tabiiilik “impressizm” veya “expresion”u vermeğe
doğru gittiğimiz anlaşılır.

Resmimizin tarihi minyatür gibi epeyi eski olmakla beraber bu
ma'nâda, Avrupalı tarzında resim bizde pek yeni ve ressam Şeker Ahmet,
Halil ve Zekâi Paşalarla Seyyit ve Hamdi Beylerle başlamış, ancak 60-65
senelik bir ekol sayılabilir.

D Grubunun şekli ise tekrar gerçekten (realiteden) kaçan (eski
güzel yazılarımız gibi) bir san'ata ve tezyînî, tezhîbî, halı ve nakış gibi
kısmî güzelliklerin gelişmesine doğru raci bir harekettir. Geriye doğru ol-
masa bile asıl esas olan harekete aykırı bir yenilik sayılır.

2. Musikî ve tiyatro müziği: Musikimizde de “monotonie”den
“polyphonie”ye, “melodie”den “harmonie”ye ve şark nağmelerinden çı-
karak tekke, saray, havra ve enderun müziğinin bir devamı olan meyhâne
“chanson bachique” şarkılarından ve arabesk şarkılardan ve san'at itiba-
riyle mücerret ve dekoratif bir ses düzenini gaye olarak alan eski musiki-
den kurtularak tabiatı taklit ve hissiyatı heyecanı ifade gibi en derin bir

⁶⁷ Yazar, İnönü devrinin siyasî şartlarını yaşamakta olduğu için, İnönü'yü Atatürk'ten
daha önemli işler yapmış ve yapacak diye gösteriyor. Daha sonra Celâl BAYAR'ın
cumhurbaşkanlığı sırasında, farklı bir kalemlle, “ve Celâl Bayar” ibaresini eklemiştir
(NHP).

âleme, bunu san'atkârın ruhunda yaşattıktan sonra ifadesine, yeni motif ve kıymetlerle yeni bir âlem yaratmasına, orkestrasyona simetri değil senfoniye, tenevvüe, ut, tef, tambur ve neyi bırakıp, hülâsa şarkıcı ağzı musikî dilinden kurtulup Garp tekniğine göre Türk şivesini de halk türkülerinden, melodilerinden, oyun havalarımızdan örülmüş bir koro müziğine doğru gidilmeli.

Ve bunun sahne üzerinde les taksimine göre “armonier” ve “orkestrer” edilerek şahıslara tevzi ve taksim olunmuş bir tekniğe doğru yürünmelidir.

Tiyatromuzda meddah ve taklitten kurtulup, kuru bir taklit san'atından ibaret bir meydan oyunu olan “orta oyunu” veya perdedeki “karagöz ve kukla” oyunundan çıkarak komik veya dramatik ruhî bir tahlil ve izahı ve bunun neticesi olarak da eski veya yeni bir hayat mâcerası etrafında yeni bir terkibi “synthese”i gaye olarak alan dekorlu, düz ve sathî değil mücessem ve müteharrik dekorlu bir sahne oyununa doğru gidilmelidir. Sofokl, Shakespeare, Goethe ve Schiller’de olduğu gibi tahlil ve teskin edici bir san'atın izleri üzerinde yürümeli hülâsa yeni sahne ve tiyatroya meselâ musikili olursa Gourmond veya Vagner’de olduğu gibi opera san'atına doğru gidilmelidir. Carmen, Rebno, Nat Hazer, Palyaço operaları gibi yüksek musiki ve sahne eserlerine doğru bir hamle ve cration

Vahşi ve iptidaî kabine müziği gibi ötekilerine ritmik dans hareketlerine doğru yapılan hamle yanında daha ciddî bir örnek olabilir. Bu araştırılmalıdır.

3. Dans Dans san'atı da ilahî bir şekil almış, ritmik müzikle müterafık “symbolique” ve ihtiras ve hissiyatı taklit eder hareketlerle bir fikir, hayat, hareket ve heyecan “kombinezon”u olmuş, kantocu kız üslûbuyla alelâde bir ayak oyunu olmaktan, vücudu lâalettayin sağa sola çevirip kımıldatmaktan veya hükmetmekten, omuzları titretip oynatmaktan ibaret âdi bir iş olmaktan kurtulmuş, hayat, hareket, heyecan, korku, ıstırap, neşe, saâdet ve huzur gibi insan ruhunu yoğuran kurtula gerektir.

4. Mimarlık. Mimarlık san'atına gelince: İnce hesaba lüzûm gösteren bu iş; büyük binalarda sütûn ve kubbelerin, mihrap, “autel” ve dehlizlerin esrarlı bir terkibi ile insan güç ve kudretini aşan nispetlerle ebediliği ifadeye bir imkân bulabilmiş ve ne yazık ki son zamanlarda pratik ihtiyaçlar sevkiyle estetik düşüncelerden

uzak, ister istemez yeni ve kübik binalar mimarisine istihale etmiştir.

5. Heykelcilik. Simada, hareketlerde ve oturuşlarda gerek karakterlerin ifadesini ve gerekse ilahî şekillerle ilahî hislerin tekniğini, bir fikrin ifadesi olan “küme”: gruplarla insan ruhunun sonsuz, lâyetenahi..... duygularını söyleyen müheyyiç bir dil olmuştur.

Bütün bu sahalarda Garplı tekniğine göre Şarklı san'ata ve geri düşüncelere vedâ ederek, Ziya Gökalp'in çok doğru bir tabiriyle “ikilikler”i bırakıp eski nüsha yazarlar ve üfürükçüler yerine terbiyeyi, medrese yerine mektebi, şer'îye mahkemeleri yerine nizamiye mahkemelerini, Mecelle yerine Avrupa hayatından mülhem medenî kanunu, Yeniçerilik yerine Nizam-ı Cedidi, Avrupalı gibi silahlanma ve harp etme usullerini nasıl aldıksa güzel san'atların her şûbesinde de şu işaret ettiğim esaslar dahilinde bir bedîî hayat uyandıрмаğa, Şeker Ahmet Paşalarla yeni bir resim dili, belki Dede Efendi ve Tanburi Cemillerle bir müzik dili, Ahmet usta ve Sinanlarla bir mimari dili nasıl yaratmalıyız.

Hülasa her manasıyla eskiliğin değil yeniliğin ve ileri bir hamleyi işaret eden yeniliğin ve yarınki ihtiyaçlarımıza uygun ileri bir “esthetique”in mümessili olmağa çalışmalıyız.

6. Son olarak edebiyatımıza gelince; bu mühim mesele nesirde ve nazımda örnek olabilecek bir edebî dil yaratmak zahmeti vardı.

İstanbul şivesi yazı dilinde esas olunca artık hemen bütün Türk lehçelerinden -Türkçe kelime üretme kaideleri malûm olduğuna göre- kelime veya tabir alabilir ve üretebiliriz.

Şu şart ile ki ortaya konulan her yeni sözün manası evvelce mevcut bir kelime veya tabirden ayrı bir mefhumun ifadesi olsun, veya yepyeni bir ma'na bildirsin. Yoksa sarf olunacak emekler belki “ethimologique” veya diyalektik zenginliklerin ifadesi olmaktan ve bu lehçeler lugatı(nı) meydana koymaktan ileri bir teşebbüs olamaz.

Vakıa bu da bir şeydir ama bir daha ileri bir hayatı gaye olarak almalı ve şu tasrih ettiğim esaslar dahilinde yeni istikametlere doğru hamleler yapmalıyız.

İşte bu ma'nada inkılâp hareketi bilhassa içtimaiyât tarihi, folklor çalışmalarına bağlanır.

Cemiyet hayatımız ve buna bağlı olan san'at ve edebiyatımız bu bakımdan üç bölüm içinde tetkik edilmelidir.

Bu üç devir klasik olarak biri birinden bariz hatlar, seciyeler, şartlar ve vasıflarla ayrılır:

I. devir; tarihten önceki zamanlara karışan putperestlik devridir ki Türklüğün İslamiyet'ten ve Türklerin İslamı kabulünden önceki asırlarını kavrar.

Bu devir; Türk'ün ilk iptidaî yaşayışını ve bu yaşayışın yarattığı dinî prensip: akîdeleri, ırkî seciyeleri, görenek, örf, âdet ve ahlâkı, dinen ahlâkî, içtimaî, hukukî, siyasî, tabiî ve ırkî teşkilatları, müessiseleri meydana getirir.

Bu devirde edebiyatımız “primitif” zevkleri, iptidaî insan dimağının yarattığı saf güzellikleri, heyecanları terennüm eden fakat çeşnisi olan epeyi samimî bir edebiyattır.

Bundan yarına bir şeyler kalacak. Türküler, maniler, ağıtlar, destanlar v.s. ve bunların yeniden “sentetize” edilmiş şekilleri, ifadeleri..

II. devir, İslâmiyetin yarattığı vahdânîlik mefkuresiyle din etrafında, vahdet fikri etrafında inkişaf eder.

Bu fikirle İslâm ve Türk dünyasında ülke ülke, yer yer tekkelerin teşekkülünde adlî, hukukî müesseselerimizde bu fikrin tesiri altındadır.

Tekke edebiyatları da zaviyeler de bundan nasibini alır.

Bu fikir vakıa “laisisma” devrine dahil olan milletimiz için artık “archaique” olmuş sade ve “naif” itikatlarla canlansa da bunların san'at ve edebiyatımızdaki akisleri olan bugün bile halkta modern hayatın sevdiği ve istediği değil, tarihen pes-zinde (artda kalmış) da olsa zoraki ve cebri hareketlerle “sürvivance” halinde yaşamaktadır. Bu devir bu manada nefesler, ilâhiler, mitler, dinî menkıbeler, dinî destanlar devridir. Tasavvuf ve her ma'nasıyla tasavvuf: Halkta ve yüksek zümre edebiyatında.

Sonra gazel ve kasideleriyle ve bütün hususî şekilleriyle divan şiiri, divan edebiyatı, Enderun, Saray ve Konak edebiyatı, Enderun, saray ve konak etrafında. Bazı menfaat adamlarının elinde bâzîçe olarak buna hükûmet otoritelerini de karıştırıp iştirak ettirerek şahsen veya hükûmet nüfuzunu suver-i istimâl ederek bir müessese ne bu fikre göre ne de geri bir fikrin ifadesi olan bir harekettir.

III. devir, Avrupa'da inkişaf eden medenî âlemin tesiri altındadır. Bu devirde Osmanlı saltanatı zayıflar, parçalanır, zerre zerre ufalır, dağılır.

Çünkü Hıristiyan âlemi dinî, bediî, fikrî, siyasî, hukukî, adlî, içtimaî inkılâplarla bir çok fennî, arzî, ilmî keşifler ve terakkilerle yeniden teşkilatlandırılarak uyanmıştır.

Haçlı seferlerle Şark'a doğru akmağa başlayan bir âlem; ırkî, dinî, millî akınlarla İslâm âlemine karşı hükümlanlık iddiasına başlamış, yaman mücadeleler açmıştır.

Bu devir, en nihayet Osmanlı ülkesinde Islahat fikir ve fermanlarıyla, meşrutiyetini ve bundan evvel de Tanzimât-ı Hayriyenin ilanıyla, Türkçülük ve İslâmcılık fikir ve hareketleriyle, umumî cihan harbiyle, Türk'ün gayri (yabancı) unsurlar ve milletlerle bağdaşan sarayın Türk milletine ve Türk'e karşı ihanetleriyle tebarüz eder.

Bir takım zarurî ihtiyaçlar, içtimaî tekâmüller neticesinde vukua gelen İstiklâl Mücadelelerini ve nihayet Cumhuriyet'in millî zaferlerimiz

sonunda ilânını görür ve hemen millî tarihimizin belli başlı bu günden maziye doğru 150-200 senelik bir bölümünü kavrar ki Türklüğün ıstıfa ve tekâmül devresi olarak kabul olunabilir.

Bu devrin en esaslı vasıfları; sarayın gittikçe nüfuzunu kaybetmesiyle beraber milletin gittikçe uyanması, cahilâne telakkilerden sıyrılarak meslek hayatlarını, asrî san'atların, terakkilerin, teknik bilgilerin, müspet felsefe ve ilimlerin teessüs ve inkişafına çalışılması; içtimaî, siyâsî terakkilerin ihtiyaç ve taklit suretiyle başka milletlerden, Avrupalılardan bize sirayeti; Arap, Bizans ve Fars tesirlerinin inkırâzı, İslâmiyet namına teessüs etmiş mistik kanaat ve akidelerin sarsılarak tecrübî ilim ve fenlerin bizde de kökleşmesidir.

Bu manada inkılâp bu günkü yaşayışımızın yeni bir tahlil ve terkip ile daha mükemmele doğru ve bize göre, milletimizin ırkî ve tarihî kabiliyetlerine göre tekâmül ve tahavvülüdür ki her manası ile eski bir hayattan çıkışı Şarklılık tesirlerinden kurtuluşu, yeni ve ileri bir hayata doğuşu ifade eder.

İşte Orhon'dan bu tarafa halkta yaşayan hissiyâtın ifadesi olan halk edebiyatını ve bu edebiyatın okumuşlar arasında bile olsa "prestige" ve perestişini kırarak İslâmî tesir altında, tekke ve saray etrafında inkişaf eden divan, saray, kapıkulu, yüksek tabaka, münevverler sınıfı edebiyat diye anılanı ve bugün için geri şekiller, kalıplar, tarzlar ve motifler içinde kalan edebiyat, Şark san'atı, Şark felsefesi, Şark musikisi dediğimiz şey bu yeni ve ileri hayata doğuşu ifade etmek şöyle dursun yukarıdan beri izah ettiğimiz manada hayli geri, "archaique" ve "survivant" bir edebiyattır.

Tanzimat Edebiyatına gelince bu da Avrupa'da uyanan dinî, siyâsî, ırkî, içtimaî fikir cereyanlarından, "ideologie"lerden ölçsüz, sistemsiz ve methodsuz, gelişi güzel mülhem olmuş, Şarktan, Şarkın "apotre"larından, (saray mensuplarıyla medrese, cami, kışla ve tekke tesirinden) bir türlü tamamen kurtulamamış, onların akide, ilim, san'at, felsefe ve fende bilebildiğimiz şeylerden ve tesislerden sıyrılıp kurtulmağa savaşıyor yüzünü Garba doğru çevirmiş ise de yine bu Şark tesiri dediğimiz kaide ve gelenekler "an'ane"lerden kurtulamamış, beceriksiz, methodsuz, sistemsiz, nâkıs bir edebiyattır.

Fakat hamleleri hep Garb'a doğru biraz daha yaklaşmak içindir. Bu devrin en güzel vecizesini hiç şüphesiz yine Namık Kemâl ifade eder:

Yüksel ki yerin bu yer değildir,

Dünyaya geliş hünere değildir.

Mektep, aile, çalışma tarzı, iş terbiyesi, sermaye, devlet, teşkilat, tensîkât, hükûmet, kredi, adalet, banka, sermaye, tabiiyet, milliyet, hürriyet, müsavât, adalet, kardeşlik, laiklik, demokrasi, cumhuriyet, sosyalizm, “librepenseur”lük gibi nice mevzu ve meseleler hep bu edebiyatla Avrupa’dan bize aksetmeğe başlamıştır.

Fakat dediğim gibi nâkıs olarak

Tanzimat’tan bu tarafa sitayişle anılabilecek şeyleri başta nâkıs bir Avrupalılaştırma hareketi olduğu halde şöyle hülâsa edebilirim:

1. Meslek hayatlarının inkişafı. Bunlara ait yazıların gittikçe edebiyatımızda akislerinin görülmesi.

2. Edebî nevilerin tedricen Avrupalı örneklerine göre doğması.

3. Yeni nazım ve nesir tarzının teessüsü.

4. Tiyatro, tenkit, roman, gazetecilik ilh. gibi edebî nevilerin teessüsü. İşte edebiyatta, iş hayatımızda ticaret ve (.....) teknik kelimesiyle ifade olunan bir devir yapılaşabilmiştir. İş bölümü vesairede hep bu teknikleri daima benimser. Çünkü bilgi ve san’at bugün tek insan işi olmaktan çıkmıştır. Makineler ve yeni icatlarla, buluşlarla...

Türkçülük edebiyatına gelince: bu da “Turanisme” ve “Pantürkisme” yapmak isterken ırkçılık, halkçılık ve lisancılık bayrağı altında Ziya Gökalp’in pek haklı olarak itiraf ettiği gibi şuurun karşısında şiiri sükûta mahkum bırakmıştır (“şiir” kelimesi burada tam “ilham” kelimesinin his ve heyecan ile yapılmış icadın tam karşılığıdır.)

Bununla beraber zaman içinde epeyi klasik bir dil örneği yarattığına yukarıda da işaret etmiştim. Bilhassa yeni tarz şiirlerimde Yahya Kemâl’in “intuitif” lisanının ve halk ölçüsündeki şiirlerimde Filozof Rıza’nın şiirleri bir örnek olmuştur. Bundan sonra dil ve edebiyatımızda bazı yabancı “idéologie”lerin daha zuhûrunu görüyoruz ki bunlardan burada bahsetmeği esasen zâit görürüm.

İçten dışa doğru değil de dıştan içe doğru uyandırılmak istenilene ve tarihî geleneklerimizle hiç de bu günün ihtiyaçlarına göre uygun gelmeyen, çorak tarlanın yeşermesi için tabiatın keşif ve tetkiki yolunda köylere ve İçanadoluya, bizimkilere gidileceği yerde istikamet olarak bize yabancı ülkeleri ve ülkeleri işaret eden bu menfî fikirlerden ilhâm alanlar maalesef sun’î bulutlarla rutubet imâline ve bununla da feyiz ve bereket yağmuru yağdırmağa çalışmaktadırlar.

Bu aykırı hareketin siyasî teşekküllerin tesiriyle sun’î olarak yaratılması ve de ihtiyaç ve geleneklerimize uymaması bakımından değil de bazı yabancı menfaatlere âlet olması bakımından muzırdır. Yoksa ihtiyaçların tatmininde o gruplar bize uygun bir esas olmuş olsaydı yine de bir şey ve belki bir kıymet olabilirdi.

Bu tezimi hülâsa edeyim:

Evet, bu güne kadar, doğru, yanlış ne olmuş ise olmuş. Türlü tesirler ve fikirlerle biri birine aykırı türlü istikametlerde yürünmüş.

Fakat, bu günden sonra ne yapmalıyız ve ne yapabiliriz?

Bu; kuvvetlerimizi dağıtmayarak, her yönden bir metot ve sistem dahilinde aynı esaslar üzerinde teksif ederek “narration, description” hikâyede, romanda, tenkitle, sahne eserlerinde, musikide, resimde, plastik san’atlarımızda ve her türlü edebî nevi ve şekillerde ve her nevi san’at tezahürlerinde bir Avrupalı anlayışı ile inkılâp izleri üzerinde yürüyerek halka daha çok yaklaşmakla, cemiyet, hayat ve edebiyatımızda bu hareketin örneklerini yaşatmakla mümkün olabilir.

Balkan harbinden sonraki Türkçülük hareketinden beri halktan toplanan materieller gittikçe artmıştır.

Bu, mes’ut bir hareket, bir netice ve bir ışıktır.

Bu ateşi daha kuvvetle üfleme ve bunun daha çok parlamasına çalışmak gerekir.

Halktan toplanan bu materiellerden çoğu bugünkü insanın ruhuna da bir şeyler söyleyen o “primitif” örneklerden -ki dili sade, heyecanı samimî ve hüneri ilhamdan doğmuştur- olmalı; “international” san’at şekilleri içinde yarının şuur ve vicdanına da hitap etmek üzere bize, bütün millete mahsus yeni bir “synthese” yapıp, yeni bir zevk ve üslup yaratıp beşerî bir edebiyat ve san’at hareketine yol açmalıdır.

Yeni san’at yeni felsefe, yeni şiir... Bunun yolu kanaatmıca “folklor” çalışmalarına, bu çalışmaların tarzına ve inkişafına bağlıdır.

Bu tetkiklerde halkın bütün bir dehâsı parlar.

Parça parça akisler halinde görülür.

Bu orijinal tetkiklerden san’at alanında da ileri bir hayat doğacak.

Meselenin esası bir cepheden budur.

Diğer cephesi de Yunan, Latin ve “Renaissance”tan bu tarafa ileri bir san’at ve cemiyet görüşüdür.

Bir Avrupalı görüşü...

Ve bu görüş içinde bize göre san’at mevzuunu, yeniden tahlil ve terkip ederek: yeni bir telakkî yaratmak. Teceddütle bu tarafa doğru gidilen yol ve yapılan hamle de bunları ifade etmektedir.

İzahlarımı şöyle bir formül ile hülâsa ediyorum:

Mevzu ve materialleri halktan, nature ve realiteden alıp method ve sisteme bağladıktan, sentezleştirdikten sonra gene halka, halkın anlayacağı kendi diliyle vermek ve hemen anlayacağı şekillerden de istifade ederek vermek...

Örneklerimi medenî âlemden alıp halka kadar yayılan bize göre, bizim, yani Türkün tarihî yürüyüş ve geleneklerine uygun, müreffeh, mes’ut ve ileri bir hayat yaratmak...

Prensipier etrafında değil (çünkü prensipier yeni doğmuştur) teşkilât ve kanunlarımızda sistem ve ihtiyaçlarımızda mutlaka bir değişim yapmalı. Bence sistemli ve usüllü bir reforma devri açmalıyız. Bu bakımdan dil ve edebiyat ve ona bağlı san’at ve medeniyet meselesinin kültür

ve cemiyet teşkilatımızla muasır ahlâk, tedaris ve terbiyemizle ilgili olduğuna da işaret etmiş bulunuyorum.

Bu esasta sayın mütefekkir merhum üstadım Ziya Gökalp ile beraberim.

Bu gaye için bir özlem halinde çalışmalıyız.

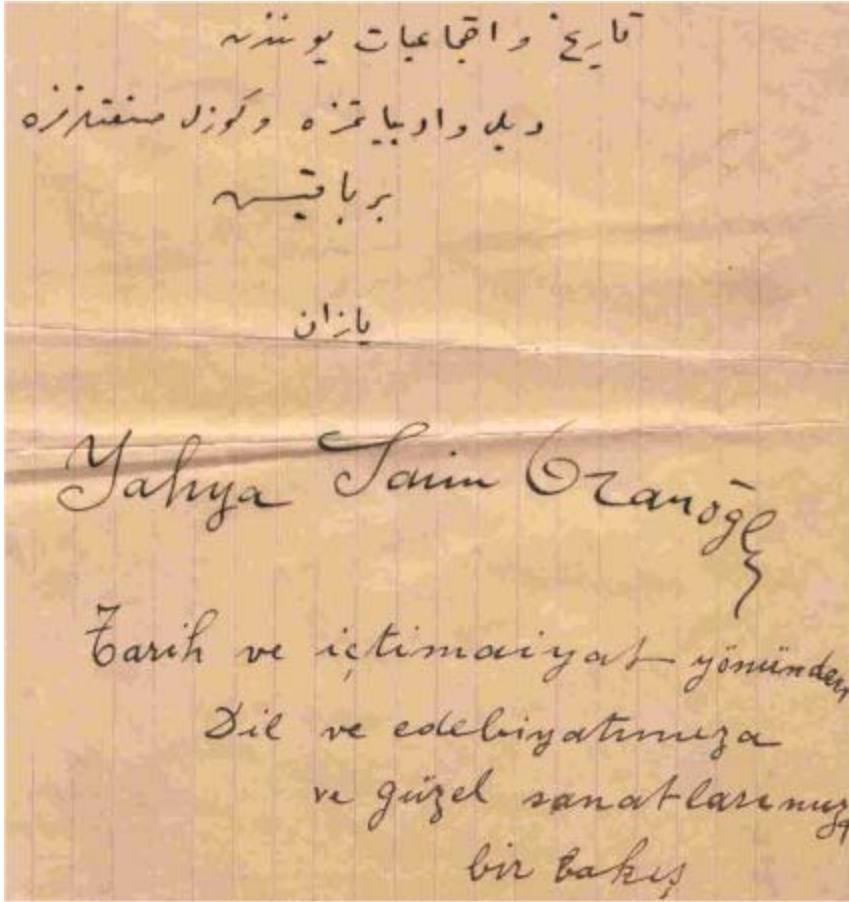
Bundan elbette bir şeyler doğacak:

İleri san'at, ileri edebiyat, ve ileri kültür eserleri...

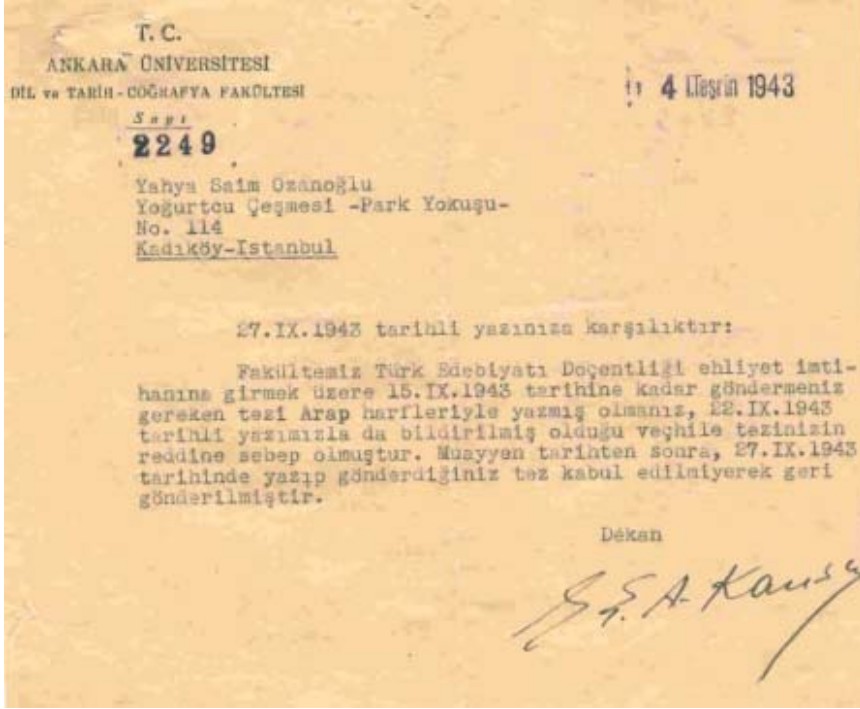
İleri bir yaşayış ve cemiyet teşkilât ve terbiyesi...

1943

Y. Saim Ozanoğlu

*Yahya Saim Ozanoğlu'nun
Ankara Üni. DTCF Türk Edebiyatı Doçentliği başvurusu için hazırladığı
tezin kapak sayfası*

*Ankara Üni. DTCF Türk Edebiyatı Doçentliği başvurusuna
Dekan Şevket Aziz Kansu imzasıyla verilen cevap*

Yahya Saim'in babası Ziya Bey'in 4. Devre Meclis-i Mebusan-ı Osmanî'de Erzurum mebusu olduğunu gösterir kimlik.

Ölümü münasebetiyle Emekli Öğretmen dergisinde (nu. 38-39, Temmuz-Ağustos 1962) yayımlanan son fotoğrafı

Eşi Hesna Gürışık Ozanoğlu (1325 - 6 Mart 1993)

İÇİNDEKİLER

Ölümünün 40. Yılı Münasebetiyle YAHYA SAİM OZANOĞLU'NUN YAYIMLANMAMIŞ ESERLERİ

I. GÖLGELEYİCİ ZEMİN	7
II. YAHYA SAİM ve YAYIMLANMIŞ ESERLERİ	9
III. YAHYA SAİM'İN YAYIMLANMAMIŞ ESERLERİNİN TESBİTİ	15
IV. YAYIMLANMAMIŞ METİNLERİN DÖKÜMÜ	16
1. Bir Mehtap Gecesinde Hatıraları	16
2. Tanrı'dan Sesler:	16
3. Rabb'ın Divanında	17
4. Yaradılış	17
5. Türkçe Kit'a ve Rubailer	18
6. Tarih ve İctimaiyat Yönünden Cemiyet ve Teşkilatımıza Dil ve Edebiyatımıza Güzel Sanatlarımıza Bir Bakış	18
V. YAYIMLANMAMIŞ METİNLERİN İNCELENMESİ	19
A. ŞEKİL	19
1. Hece Vezniyle Olanlar	21
2. Aruz Vezniyle Olanlar	22
B. MUHTEVA	26
METİNLER	37
I. MANZUM ESERLER	37
A. BİR MEHTAP GECESİNİN HATIRALARI	37
MEZARLIKLARDA	37
FIRTINA GECELERİ	39
ACI HÂTİRALAR	40
TATLI HATIRALAR	40
YATAKTA	42
ÖLÜM	43
İNTİZÂR	45
SON SÖZ	46
B. İLÂHİ ŞİİRLER SERİSİNDEN	47
1. Kitap	47
TANRI'DAN SESLER	47
(Allah'a Götüren Yol)	47
BÖLÜM -I	49
ŞAFAK SENFONİSİ	49
(EPİGRAF)	49
SİĞİNİŞ	49
İLÂHİ AŞK	49
ÇAN ve EZAN SESLERİ	50
İLÂHî HEYECAN	51
ÂLEMDEKİ İNKİLÂP	52
HİLKATİN SİRRI	52
LEYLA ile MECNUN	53

ÖLÜM ve EBEDİ GÜZELLİK	53
HAYÂL VE HAKİKAT (ŞİHÂB-I SÂKİB).....	54
BÖLÜM - II	55
EBEDİYET yahut BEZM-İ ÂLİ	55
(Duyduğum Ses).....	55
ENGİNLERE DOĞRU	56
İLAHÎ SADA	56
VARLIĞIN MANASI	57
İLAHÎ ESRAR ve İLAHÎ İRŞAD	57
ULUHİYET	58
EBEDÎ HAKİKAT	58
MADDE, MANA ve MECHULLER ÂLEMİ	60
YILDIZLAR ALEMİ	61
TAPTIĞIN BATIL	61
KURTUL GAFLETİNDEN	62
ÜSTÜNLÜK İDDİASI, MUHABBET, HAKİKAT, SİYASET	63
-DÜNYA CEHENNEMİ, KURTARICI EL ve	63
KURTULUŞ YOLU-	63
YİNE O SES	65
HAKİKATİN SIRRI: ŞERH-İ MELAL	65
IZTIRABA TAHAMMÜL ve MÜ'MİNLERİN İBADETİ	66
CENNET, İLAHÎ SAÂDET ve KELAM-I HAK	66
ÇİLE	67
SEMALARA DOĞRU	67
VİSÂL-İ YAR	68
FERMAN-I KİBRİYA, BEZM-İ VUSLAT,	68
İLAHÎ BİRLİK ve İLAHÎ SAÂDET	68
BÖLÜM - III	69
YERDEN GÖĞE	69
YERDEN GÖĞE	69
GÖKTEN YERE	69
FAHRİYE	70
AŞKA DAİR GAZEL	71
CESET ve RÛH	72
ÂYİN-İ MUHABBET	72
RÛZ-I MAHŞER	73
SİSLERDE YOL (EBEDİYET YOLU)	74
SECDE ve İSTİĞFAR	77
HZ. İSA DOĞUNCA	79
HZ. İSA'YA	80
ŞAFAK MUSİKİSİ	81
SADÂ-YI MEVLÂNÂ - DİNLE NEYDEN	82
VEDA ŞARKISI	83
HZ. FAHR-I ÂLEM MUHAMMET MUSTAFA	83
DERD-İ MUHABBET	83
HZ. MUMAMMET (SAV)	84
KIT'A	84
GÜLBANG	84
BÖLÜM - IV	85
SENİ SEYREDİYORKEN	85
SENİ SEYREDİYORKEN	85
BÖLÜM - V	87

NUR	87
(İRŞAD-I SEMAVİ)	87
NUR	87
BÖLÜM – VI	93
SERMESTÎ-İ EBEDÎ	93
SERMESTÎ-İ EBEDÎ	93
ÇOCUĞUM DUA ET	95
C. FELSEFÎ ŞİİRLER KİTABINDAN	97
RABB'İN DİVANINDA	97
(YERDEN GÖĞE HİTAPLAR)	97
TAKDİM	99
ULU TANRI'YA	99
YERDEN GÖĞE HİTAPLAR	100
Ç. “YARADILIŞ” kitabından:	113
BİR MANÜSKRİ	113
TERENNÜM	114
Eski İstanbul'dan çizgiler:	114
AYASOFYA'DA BİR KADİR GECESİ	114
ŞARKI	116
“HU !” ÇEKEREK GİDERİZ	116
GÖNÜL	117
GÖNÜL	117
D. TÜRKÇE KİT'A ve RUBAİLER	119
KISA GÜN	119
BİR ÖKÜZ BOYNUZUNDA	119
SABAH VAKTİ	119
TEVEKKÜL	119
DARILMA HAYYAM	120
OLUYORSA	120
BAHAR SABAHİ	120
VEFASIZ SEVGİLİLER	120
GÜZELLERE BAKIP DA	120
MAKSAT NE ?	121
HAFTANIN HER GÜNÜ	121
YARATIRSIN YA RABBİ	121
E. MUHTELİF ŞİİRLER	123
MUKADDİME	123
BİR GÜZELE KASİDE	124
MUHAYYEL SEVDA	125
BİR MACERA	127
SİZDEN AYRILALI	128
(GURBET İLLERİNDE)	129
MUSSET'İN CARMOSİNE'UNDAN	130
ARSLAN	133
AHMET HAŞİM'LE YAHYA KEMAL	133
HİCVİYE	133
TAKVİMİN YAPRAĞI	135
ŞEKER AHMET PAŞA	136
II. TEZ (MAKALE)	138
TARİH VE İÇTİMAİYAT YÖNÜNDE CEMİYET ve TEŞKİLÂTIMIZA, DİL	
ve EDEBİYATIMIZA ve GÜZEL SANATLARIMIZA BİR BAKIŞ	138